AAN **GOD** EN

ONSTERFELIJKHEID.

WAT IS VRIJMETSELARIJ?

EN

Hoe wordt zij in Nederland gehandhaafd?

J B

DOOR

M. S. POLAK, *Litt. Hum. Dr.*

Prijs *f* 1, 25.

AMSTERDAM,
F. GÜNST.
1854.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0528 2956

WAT IS VRIJMETSELARIJ?

Gedrukt bij P. D. VAN ES.

WAT IS

VRIJMETSELARIJ?

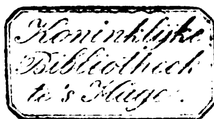
EN:

HOE WORDT ZIJ IN NEDERLAND GEHANDHAAFD?

DOOR

Br.·. M. S. POLAK, *Litt. Hum. Dr.*

MET BIJLAGEN.

AMSTERDAM,
F. GÜNST.
1854.

BERIGT.

In de „Freimaurer Zeitung" Nr. 29 van dit jaar wordt, omtrent dit ook in de Duitsche taal, onder den titel van „Enthüllungen," enz., ofschoon nog niet *compleet* uitgegeven werkje, het volgende artikel gevonden:

„De Brochure, onder den titel: „Die Gegenwart und Zukunft der Freimaurerei in Deutschland; offener Brief zur Warnung und Rettung, von einem Staatsmanne und ehemaligen Loge-beamte" [1]) uitgekomen, heeft, zoo wel in de Duitsche loge-wereld als daar buiten, zeer veel opzien verwekt. Het kon trouwens ook niet anders, want er is veel waarheid in. Dit geschrift is sedert in dit blad (de „Freimaurer Zeitung") herhaaldelijk aan eene bezadigde en grondige kritiek onderworpen geworden. Desniettegenstaande bevat het in de voorstellen, die de schrijver tot verbetering en opheffing van de Vrijmetselarij doet, het *ware* practische niet. Hierin toch was de schrijver te *oppervlakkig;* hij had de zaak niet diep genoeg doordacht, en het kwaad niet in de bronnen opgespoord. In dit opzigt heeft Br.·. Polak, in zijn werk: „Die *Loge*: *Post Nubila Lux* und die *Grossloge der Niederlanden.* Enthüllungen, bezüglich der Stiftungs-Geschichte der ehrw.·. und volk.·. Loge: *Post Nubila Lux* im Morgen von Amsterdam, nebst Darlegung des wahren Zustandes der niederländischen Logen im Allgemeinen, und der fünf Amsterdamer Bauhütten ins Besonderen. Amsterdam, bei F. Günst 1854," met dieper, doortastender doorzigt, en met grootere

[1]) De tegenwoordige Vrijmetselarij in Duitschland en hare toekomst. Open brief tot waarschuwing en redding, door een' staatsman en gewezen Loge-Officier. Leipzig bij Chr. E. Kollmann.

kracht van overtuiging gesproken. Hij, die onze Loges kent, zooals zij meestal zijn, en weet, wat en hoe zij zijn moesten, die zal er in toestemmen, dat juist deze broeder met *zekerheid* doorzien heeft, wat in de tegenwoordige Vrijmetselarij over het algemeen, en niet alleen in Nederland, gebrekkig is, en door welke middelen hier geholpen worden *moet* en *kan*, bijaldien de beschaafdsten en verlichtsten in den volke zich op den duur aan het verbond zullen blijven toewijden, een punt, waaraan toch ook de schrijver van den „Offenen Brief", en niet ten onregte, veel waarde hecht. Men leze slechts de twee tot dusverre uitgekome afleveringen van het werk van Br.·. Polak, en vooral de teekenplank (bladz. 8—30) [1]), door dien Br.·. aan het Gr.·.-O.·. van Nederland toegezonden, waarin over het *doel* van het verbond, over zijn *wetenschappelijk standpunt*, en over de *middelen* tot bereiking van dit *doel*, *grondig* en *waar* gesproken wordt, en overwege dan de door de Loge: P.·. N.·. L.·. aangenomene beginselen! Elk onbevangen beoordeelaar zal er dan over verbaasd staan, dat men tot dus verre deze *ware* middelen tot bereiking van het doel niet heeft willen aanwenden, middelen, die — en dit laat zich trouwens geschiedkundig bewijzen — vroeger zeer zeker aangewend zijn, en slechts uit nalatigheid en zucht tot gemak verzuimd werden. Ook daarover zal men echter verbaasd staan, wanneer men in het genoemde werk verder leest, hoe *onregtvaardig* men deze Loge — die geheel uit wettig opgenomen vrijmetselaren, vroeger leden van de Amsterdamsche Loges, ontstaan is — behandelt, door haar eene *clandestine Loge* te noemen, en haar eene Constitutie te weigeren; en, hoe onregtvaardig er nog gehandeld wordt, wanneer ook Duitsche Gr.·.-Loges en Loges deze Loge niet *openlijk* willen erkennen. De „Enthüllungen" van Br.·. Polak hebben, volgens mijne zienswijze, *veel meer beteekenis*, dan de „Offener Brief," en ik bepaal er mij voor het oogenblik slechts bij, om alle Duitsche Loges te verzoeken, dit *belangrijke* werk te lezen en er over

---

1) Deze in de Duitsche Brochure bijgedrukte Teekenplank is hier bij Gebr. Diederichs, onder den titel: „Wat gaf aanleiding tot „de stichting der Loge: P.·. N.·. L.·.?" voor den prijs van 50 centen afzonderlijk te verkrijgen.

na te denken. Zoodra de derde aflevering zal verschenen zijn, zal ik mij veroorloven, op dit werk nader, in eene brochure, maar liefst in dit blad, terug te komen. Ik voeg er nu slechts bij, dat, sedert ik de statuten van genoemde Loge gelezen, en mij door correspondentie over de in haar aangenomen wijze van werken, zoo naauwkeurig mogelijk, onderrigt hebt, ik het voor zeer *eervol* zou houden, wanneer de Duitsche Loges en Gr.·.-Loges, den vooruitgang in de Vrijmetselarij naar behooren erkennende en naar waarde schattende, de Loge: Post Nubila Lux, met *grootere regtvaardigheid* behandelden, dan het Gr.·.-Besogne van Nederland dit — maar, voorzeker *tegen den wil* van den Grootmr.·. Nat.·. der Nederlandsche Loges — tot dusverre gedaan heeft.

Br.·. Leutbecher, Dr. Phil.

Erlangen, 14 Junij 1854.

Aan onze Ned.·. BB.·., en alle vrienden van waarheid, licht en liefde.

„*Hoc amat obscurum, hoc vult sub luce videri, judicis arguti quod non formidat acumen* [1]).
(Horat., *Epist.* ad. Pis. vers 363.)

Tot u, beminde BB.·.! willen wij ons thans wenden; voor uwe regtbank willen wij onze tegenstanders dagen. Gij v't thans tusschen ons en hen uitspraak doen; rigt dus, zoo als het den waren V.·. M.·. betaamt, voor wien de waarheid niet een ijdele vorm, maar het wezen, *het* onveranderlijke, *het* eeuwige *is, terwijl hij den vorm slechts*

---

1) „*De handelingen van den regtvaardige* mogen *het licht zien; zij* schuwen *het* „*scherpe onderzoek des gestrengen regters* niet!" *Wij mogen deze grondwaarheid te meer op ons toepassen, omdat wij zelfs voor de openbaarmaking van deze Brochure niet verantwoordelijk zijn. Door onze tegenstanders buitenslands aangeklaagd, zagen wij ons, tot onze verdediging, gedwongen, onze buitenl. BB.·. met de geschiedenis onzer stichting bekend te maken. Wij gaven echter vooraf hiervan kennis aan het Groot-Besogne, baden het, met ons in onderhandeling te treden, opdat wij ons niet zouden gedrongen zien deze onze verdediging — welke, gelijk ik tweemaal schreef, reeds afgedrukt en tot verzending gereed lag, maar die wij, in onderhandeling tredende, gaarne vernietigen wilden — in de wereld te zenden, en te openbaren wat wij liever gezwegen hadden. Te vergeefs; het herhaalde schrijven bleef onbeantwoord, en wij* moesten *ons dus wel, langs dien weg, tegenover het buitenland verdedigen.*

als het toevallige, het veranderlijke hulsel beschouwt. Spreekt regt en oordeelt, zoo als gij eens hoopt geoordeeld te worden!!!

Te lang reeds hebben wij verkropt, gezwegen, alle tegen ons uitgebragte aanklagten en beschuldigingen met lijdzaamheid verdragen, en onze tegenstanders verschoond. Wij gevoelen dan ook thans de dringendste behoefte u te ontvouwen, wat ons eigenlijk aanleiding gaf zóó te handelen, als wij gehandeld hebben, en het u te verklaren waarom wij geloofden, bij de vijf *te dezer stede gevestigde Loges, eene zesde te moeten stichten. Wij willen u, die tot dus verre, in dit opzigt, óf geheel zijt blind gehouden, óf slechts de eenzijdige berigten van onze aanklagers en wederpartijders hoordet, eene opregte beschrijving van de stichtings-geschiedenis der A.·. Loge:* Post Nubila Lux *geven, en u alles openbaren wat daarbij, zoo wel van den kant der vijf Amsterdamsche Loges, als van dien van het Ned.·. Groot-Besogne en Groot-Oosten, is voorgevallen.*

Gij zult daarna zelven het vonnis vellen, of wij, na alles wat wij drie volle jaren *verkropt en geleden hebben, om zelfs den* vorm *van wettigheid niet te kwetsen, en langs wettigen weg eene Constitutie te verwerven, eindelijk, tegen onze innige overtuiging moesten handelen, een beginsel, dat wij als het* ware *Ordesbeginsel erkend hadden, moesten opgeven, dus, aan onzen eed, bij onze opneming in de Orde voor* dit beginsel *afgelegd, trouweloos worden, en het wezen der Orde*

verguizen, alleen om, na zoo volhardende wederregtelijke weigering van eene Constitutie, een' ijdelen vorm *te eerbiedigen, te sparen; een' vorm, dien men tot volslagen despotismus misbruikt heeft, en die daarenboven nog — omdat de geheele Vrijmetselarij zich in een vormenspel heeft opgelost — met eene geheele vernietiging van het* wezen *der O.·. dreigt.*

Gij zult oordeelen of wij, bij zoodanigen staat van zaken, voor ruw geweld moesten bezwijken en terugdeinzen, of wel, naar pligt en geweten, in het belang der Orde *en der* Menschheid, *volharden, en de zedelijke kracht der waarheid aan de stoffelijke magt tegenover stellen. Gij zult uitspraak doen, of het hier niet onze heiligste pligt was om — in weerwil van alle veelzijdige miskenning en aanvechting — met* opoffering *van* alle stoffelijke belangen, *ons geheiligd doel door te zetten, en der hemelsche, boven elken vorm en aardschen dwang verhevene* waarheid *een offer te brengen, dat wij geloofden haar verschuldigd te zijn.*

Over dit alles zult gij, bem.·. BB.·.! na eene kalme *en* naauwgezette *overweging, thans oordeelen en uitspraak doen; want, wij streden niet uit eene* grilzieke stijfhoofdigheid! *Wij streden — en dit zal u uit het bijgevoegde aanhangsel, en den zich daarin verkondigenden geest, waarin wij de Orde opvatten, genoegzaam blijken — wij streden uit* grondbeginselen! *Wij streden dan ook niet voor ons zelven, of voor tijdelijke belangen; maar, met* opoffering *van ons zelven en onze stoffelijke belangen — geheel naar de beginselen der heroïsche deugd*

— *slechts voor U, voor de Orde, en dus, naar* onze *opvatting van dit woord, voor* licht *en* liefde, *voor* waarheid *en* menschheid!

Is zulk een worstelstrijd, naar geweten volstreden, een edele kamp? Behoeft dit nog eene vraag! Maar — zal men welligt zeggen — was dit strijden hier dan onvermijdelijk, en dus regtvaardig? Gij zelven, bem.·. BB.·.! moogt, na het lezen van dit werkje, over deze vraag beslissen.

Dr. M. S. Polak,

Stichter en Voorz.·. Mr.·. der A.·. Loge:

POST NUBILA LUX.

Wij willen u, bem.·. BB.·.! een even naauwkeurig als opregt verslag van de stichting der A.·. Loge: *Post Nubila Lux* geven, en zullen dus beginnen met u de allereerste oorzaak te ontvouwen, welke, door eene reeks van voorafgegane omstandigheden bevorderd, tot deze stichting heeft aanleiding gegeven. Wij merken hierbij slechts aan, dat het in het jaar 1847 was, toen, door toevallige omstandigheden, de neiging in ons werd opgewekt, den belangrijken stap te doen, die weldra volgde.

Meer dan achttien jaren behoorde ik toenmaals reeds tot de Orde der V.·. M.·.; en daar mijn geheele leven — ik was toen in mijn vier en veertigste jaar — aan de Wetenschap, de Wijsbegeerte en het Zelfdenken gewijd was, zoo had ik ook, gedurende dezen tijd, de Orde in- en uitwendig, in hare *intensive*, op *wezenlijke* eigenschappen berustende *sterkte*, en in hare *extensive*, in de ontwikkeling en uitoefening van hare grondleer gelegene zwakte, dus aan hare *positive* en *negative* zijde, genoegzaam leeren kennen. Reeds lang was ik dan ook tot de overtuiging gekomen, dat er niets grooters, niets heiligers onder de stervelingen bestond, dan de Orde; niets dat zóó doortastend zijn' zaligenden invloed op het geheele menschelijke geslacht kon uitoefenen, dan het in zijnen waren geest opgevatte beginsel der Orde; maar ik had daarbij tevens de treurige ondervinding opgedaan, dat er naauwelijks eene enkele menschelijke instelling bestond, die zoo onkenbaar ver-

basterd en van hare oorspronkelijke grondslagen weggerukt is, en dus zoo weinig meer op eene juiste opvatting en eene daarmede overeenkomstige handhaving en uitoefening mag bogen als de instelling der Vrijmetselarij.

Mededeeling en wisseling van denkbeelden is eene behoefte voor den mensch in het algemeen, en voor den denker in het bijzonder. Naar deze bepaling, kon het dan ook wel niet anders, of ik moest nu en dan met een' vertrouwden huisvriend — want daarvoor meende ik toenmaals dien man te moeten houden — die zelf sinds jaren V.·. M.·. en Redenaar in de Loge: *La Paix* was, over dit onderwerp spreken. Eens toen wij, als gewoonlijk, in vertrouwelijke oogenblikken, wederkeerig onze denkbeelden wisselden over den deerniswaardigen, diepgezonken toestand van de vrijmetselarij, die nog slechts in vorm voortkwijnde, maar in wezen reeds afgestorven, en daarom ook zoo gevoelig verachterd en als met den dag meer wegkrimpende was, vroeg hij mij, onder anderen, wat toch wel tot zulk een zigtbaar verval had aanleiding gegeven, en wat er tot wederopwekking en opheffing van de Orde zou kunnen geschieden?

Onbewimpeld verklaarde ik hem toen, dat de hoofdoorzaak van dit bedroevende verschijnsel, dit handtastelijk toenemende verval der Orde, niet ver te zoeken, maar geheel voor de hand gelegen was.

Hoe komt het — vroeg ik hem — dat van twintig neophieten naauwelijks één zich aangetrokken gevoelt om de Loges voortdurend te bezoeken? — Hoe komt het, dat alle practische mannen, en daaronder de voortreffelijkste geleerden, en de ijverigste en gemoedelijkste vrienden van het Ordes-beginsel, op het minst genomen, *over leemten* klagen, welke er bij de werkzaamheden in de Loges bestaan, en dat er, dien ten gevolge, van alle kanten stemmen oprijzen, dat de Loges niet meer doelmatig arbeiden? „Er moet wel," zoo spreekt men alom: „er moet „wel iets meer wezen, dan het nietige en kleingeestige, „waarmede men zich in de Loge bezig houdt, en waarin men „doorgaans den geheelen arbeid doet bestaan." Die arbeid — zegt men — is er verre af, van voor hart en geest voldoende, bevredigend te wezen; hij heeft daarom ook al het

aantrekkelijke verloren, en laat zeer veel te wenschen over. En hoogstwaarschijnlijk is dan ook de Orde, volgens haar grondwezen, wel iets *geheel* anders, dan zij thans schijnt! — Maar hoe komt het dat — ofschoon ook *allen*, en vooral alle wetenschappelijke mannen, zich in dien geest uiten [1]) — niemand nogtans met juistheid weet, waar hier het verborgene euvel zit, en dus ook slechts onzekere palliativen voor de kwaal weet op te geven? — Hoe komt het dat, bij zulk eene algemeene overeenstemming omtrent het bestaan van eene creptische ziekte, en bij zulk eene onwrikbare overtuiging, dat er met het eigenlijke Ordesbeginsel — het wezen der Orde — iets geheel anders moest verbonden wezen, dan hetgeen in de Loges wordt ten uitvoer gebragt, evenwel niemand, tot dus verre, het echte panacaeum tegen de kwaal wist te vinden, zoodat dan ook alle, tot dusverre voorgestelde en beproefde middelen om de Orde weder op te beuren en te herstellen, zonder eenig gewenscht gevolg zijn gebleven? — Hoe komt het, dat niemand het voor de Orde zoo weinig vleijende oordeel der profanen: „Dat de Orde zich zelve overleefd heeft, en, „in onzen tijd, een heterogeen, derhalve doel- en nutteloos, dus „ook met regt een wegstervend verschijnsel is geworden," met de noodige kracht en overtuigende klaarheid is te keer gegaan; en dat dus ook die vlek nog voor de oogen der wereld op de Orde kleeft? Waarom heeft nog niemand den profaan tot eene betere overtuiging kunnen brengen? Dit alles moet toch wel ergens zijnen grond hebben, en.... het heeft dien ook!

Want dit alles vloeit slechts daaruit voort, dat men het w e z e n der Orde zelf niet meer kent; het vloeit daaruit voort, dat het grootste gedeelte der V.∴ M.∴ zelf niet meer in staat is, met mathematische juistheid te bepalen, w a t de Orde eigenlijk is! En deze treurige, maar onomstootelijke ondervinding, spruit uit e e n e enkele bron voort, het is die, dat wij wel nog het a l l e g o r i s c h e b o e k, de grondschets van onze symbolen — namelijk het TABLEAU en de LOGE-versierselen —

[1]) Men zie hierover, onder anderen, een sinds kort in Duitschland verschenen werkje, ten titel voerende: „Die Gegenwart und Zukunft „der Maurerei. Ein Wort zum Rath und Warnung, von einem Staats„manne und ehemaligen Logebeamte".

bezitten, maar dat niemand meer in staat is het hieroglyphen-schrift van het Tableau — hetwelk nogtans alles bevat, wat de V.·. M.·. weten, bestuderen en uitoefenen moet, en dat dus ook met de meeste duidelijkheid bepaalt, hoe, en waarmede de V.·. M.·. in zijne Loge den tijd doorbrengen moet — te ontcijferen en te lezen, omdat.... de sleutel der mythen verloren is!

Dien sleutel dus weder aan het licht te brengen, zie daar het eenige, dat de Orde redden, en haar in hare oorspronkelijke verhevenheid herstellen kan; want de V.·. M.·. mag niets onwillekeurig in het wezen der Orde leggen — en daarom ook moesten alle vroeger aangewende middelen vruchteloos blijven — hij moet alles uit het wezen der Orde zelf afleiden en ontleenen! Maar om dit te kunnen, moet hij het hieroglyphen-schrift van het Tableau verstaan, opdat hij alleen datgene als Ordes-leer en Ordeswil op den voorgrond plaatse, wat dit hieroglyphische boek hem, klaar en duidelijk, als Ordesbeginsel verkondigt.

De V.·. M.·. moet dus, om alles te weten, wat hij als V.·. M.·. te bestuderen, te betrachten en uit te oefenen heeft, slechts het hieroglyphen-schrift van het Tableau leeren verstaan en lezen; dit Tableau toch bevat niet alleen een kort begrip van het geheele wijsgeerig en zedelijk grondstelsel der Orde, maar daarop staat ook het geheele systeem van opvoeding, zoo als de Orde die bedoelt en zich voorstelt, die aan hare volgelingen te geven, klaar en duidelijk uitgedrukt, met onfeilbare aanwijzing van den weg, welken de Orde hierin wenscht gevolgd te zien. Verstaat de V.·. M.·. dus het Tableau in zijne ware beteekenis — zoo als het zich voor den vorschenden blik, als een afgesloten geheel, als een mathematisch, dat wil zeggen logisch, uit verscheidene op elkander gegronde hoofdstukken zamengesteld leerbcek voordoet — dan verstaat hij ook het doel en het Wezen der Orde; dan weet hij niet slechts met zekerheid, wat de eigenlijke studiën van den V.·. M.·. zijn, maar ook welken weg hij bij zijne bespiegelingen inslaan, welke orde hij daarbij volgen, alsmede welke nevenvakken — want ook deze worden door het Tableau even klaar en duidelijk als de hoofdvakken opgesomd — hij, om zijne

opvoeding te voltooijen, mede te beoefenen heeft; en dan eerst zal hij met zekerheid weten, wat het wezen der Orde, en wat, dien ten gevolge, de werkkring der Orde is. —

Zoo had ik tot mijn' vriend gesproken, en hij, hij moedigde mij aan, wat zeg ik?.... hij drong, wat dan ook toenmaals zijne verborgene oogmerken waren, want die man was de eerste, die mij verliet, op den weg, waarop hij mij gesleept.... had — hij drong bij mij aan, en wist mij de belofte af te persen, om mijne hem ontwikkelde denkbeelden over het doel en het wezen der Vrijmetselarij openlijk aan de broederwereld bekend te maken, en wel te meer, daar het dringend noodzakelijk was om de, vooral te Amsterdam, met den dag meer wegzinkende Orde te hulp te komen en tegen algeheel verval te vrijwaren. In geene stad immers bestaat welligt een zoo groot aantal V.·. M.·. als te Amsterdam, en misschien overdrijven wij niet, wanneer wij het getal V.·. M.·. alhier op duizenden stellen; maar ... hoe ziet het er met deze duizenden uit? Naauwelijks immers heeft de neophiet eenige malen de Loge bezocht, of hij heeft ook reeds de overtuiging opgedaan, dat alle zoogenaamde arbeid in de Loges, in een zinledig vormenspel, in nietsbeduidende ceremoniën bestaat, die, ten slotte, op lekker eten en drinken neêrkomen! En naauwelijks is hij door eene zoo grievende werkelijkheid aan zijne ideale wereld ontscheurd, en uit zijne hooggespannen verwachting, zijne enthusiastische droomen, wakker geschud; naauwelijks heeft hij, bij zijn ontwaken, den grond doorzien, waarom hij, op denzelfden avond van zijne opneming als Leerling, voor vijf en zeventig gulden meer, den rang en titel van Meester had kunnen krijgen, of hij gevoelt het diep, en met verkropte schaamte, dat hij óf door anderen misleid, óf door zijne eigene illusiën bedrogen is, en wrokt en vervalt met zich zelven in strijd, omdat hij een oogenblik kinderachtig genoeg heeft kunnen wezen, om te gelooven, dat er in de zoo zeer de verbeeldingskracht opwindende Vrijmetselarij werkelijk iets anders zou gelegen wezen, dan hetgeen hij er in gevonden heeft. Met deze leegte in het hart vertrekt hij, met het vaste besluit, om zijnen kostbaren tijd niet meer aan zulk een spel te verbeuzelen. Zoo neemt hij voor altijd af-

scheid van de Loge, en spreekt hij al nog eens over Vrijmetselarij, dan geschiedt dit, óf met een vernederend schouderophalen, of hij verklaart rond en onbewimpeld de zoogenaamde werkzaamheden in de Loges een voor mannen weinig betamend kinderspel te zijn.

Maar dit heeft dan ook de Vrijmetselarij in Nederland, en voornamelijk in Amsterdam, dermate vernederd en van alle waarde beroofd, dat men zich daar, in den regel, schaamt te belijden, Vrijmetselaar te zijn, en zoo óf feitelijk, óf in ronde woorden, het oordeel van de profane wereld bekrachtigt: „dat de Orde „zich zelve overleefd heeft, en bijgevolg een niets beteekenend, „een tot niets nuttig onding is!" Ja, dat het daar de zekerste weg is om zich — vooral bij mannen van aanzien — bespottelijk te maken, wanneer men, in den waan van daardoor meer onderscheiding of vertrouwen te verwerven, het zich in het hoofd laat komen, zich bij hen als V.·. M.·. bekend te maken, omdat V.·. M.·. bij hen zoo veel beteekent als bedrogene zotskap, zoo al niet.... bedrieger zelf! En daar men nu, om zich in zulk een' kwijnenden toestand slechts te kunnen staande houden, voor geld groen en rijp opneemt, zonder door eene systematische opvoeding het menschelijke hart te verbeteren, en daardoor het groene tot rijpheid te brengen, zoo laat het zich ook niet ontkennen, dat deze zoo weinig vleijende en voor de Orde zoo vernederende titel, helaas! op zeer vele V.·. M.·. maar al te zeer van toepassing is.

Dit is dan ook de reden, waarom — in weerwil van de duizende hier ter stede wonende V.·. M.·. — de gezamenlijke vijf Amsterdamsche Loges, te zamen naauwelijks 260 contribuerende leden — om nog niet te zeggen, wat ten minste een gedeelte van deze contribuanten zijn — tellen, en dat deze ook de eenige onder de duizende V.·. M.·. zijn, welke nog van tijd tot tijd, gedeeltelijk, tot den Loge-arbeid opkomen. Maar dit moge den onbevooroordeelden denker dan ook den grond ontvouwen, waarom de Loge: Post Nubila Lux — in weerwil van den hevigsten wederstand harer tegenpartijders, en ondanks alle moeite, welke deze nog aanwenden om de V.·. M.·. door magtspreuk, door verbod, door kinderachtige, bespottelijke, den vrijën man tot een voor de

plak bevend knaapje vernederende bedreigingen, en de Profanen door allerlei onedele kunstgrepen [1]) van Post Nubila Lux af te houden — in het korte tijdperk van haar bestaan, en onder zulke bezwarende omstandigheden, alleen reeds 100 contribuerende leden telt, die niet slechts allen tot den arbeid geregeld opkomen, maar ook met geestdrift voor de zaak bezield zijn, en voor hunne beginselen geene offers schromen; om nu niet te spreken van de buitenlandsche leden, waaronder zich de aanzienlijkste mannen van Europa bevinden.

Zulk eene zege kan — dit hier in het voorbijgaan — onder zulk eene felle bestrijding van magtige tegenstanders, slechts de door God beschermde waarheid behalen. En reeds dit feit alleen kan het dan ook aantoonen, hoe noodzakelijk de stap was, dien wij gedaan hebben, en hoe heilzaam hij voor de Orde en voor de geheele menschheid was: het was trouwens ook hoog tijd!

Zoodanig dan, was het standpunt der Vrijmetselaars-Orde in Nederland, toen ik in den jare 1847 besloot, mijn aan mijnen toenmaligen vriend gegeven woord gestand te doen. Ik stelde te dien einde eene brochure op, waarin ik de volgende vier vragen behandelde:

I. Wat is het doel der Orde, en welk haar wetenschappelijk, aan dit doel, geëvenredigd standpunt?

II. Door welke middelen tracht de Orde haar grootsch doel te bereiken; en zijn deze middelen al of niet doelmatig, al of niet bestaanbaar in, en overeenkomstig met de behoeften van de tegenwoordige eeuw?

III. Waarom gaat dan — deze middelen op zich zelven doelmatig zijnde — des ondanks het groote doel verloren? Waarom kwijnt de Kon.·. Kunst?

IV. Welke resultaten leveren deze bespiegelingen op; en wat kan, wat moet er, tot opbeuring en herstelling der heilige Orde gedaan worden [2])?

Dit stuk afgewerkt zijnde, las ik het aan verscheidene ge-

---

[1]) Zoo als, o. a. de valsche verzekering, dat de BB.·. van Post Nubila Lux, in de Loges buitenslands niet worden toegelaten, enz.

[2]) Deze brochure is, voor den prijs van 50 centen, te bekomen bij Gebrs. Diederichs te Amsterdam.

leerde Ordesbr.·., mijne vrienden, afzonderlijk voor, om er hun oordeel over in te winnen, en nadat deze allen mij eenparig aangemoedigd hadden, deze denkbeelden openlijk ter kennis van onze Medebr.·. te brengen, riep ik in de maand Junij dezes zelfden jaars, in het lokaal Frascati — mij daartoe goedgunstig door den eigenaar afgestaan — met behulp van den Br.·. P. A. Diederichs, eene maçonnieke vergadering bijeen, en droeg daar, in den vertrouwden broederkring, dit stuk voor, na mijne resp. BB.·. vooraf met de omstandigheden, welke mij, na eene jarenlange, volhardende weigering, eindelijk tot dezen openbaren stap geleid hebben, bekend, en de aanwezigen — twintig BB.·. waren ten gevolge van mijne uitnoodiging opgekomen — tevens opmerkzaam gemaakt te hebben, dat deze voordragt slechts ten doel had, mijne denkbeelden over de Orde aan het oordeel mijner geschatte BB.·. te onderwerpen, ten einde hen, wanneer deze denkbeelden hunne goedkeuring konden wegdragen, uit te noodigen, dit stuk met mij te onderteekenen, en het aan het G.·. O.·. van Nederland op te zenden, om, langs den wettigen weg, eene Constitutie voor eene op deze grondslagen in Amsterdam nieuw op te rigten Loge te vragen. — Na deze korte inleiding droeg ik onmiddellijk het stuk zelf voor.

Een' diepen indruk had deze voordragt op aller harten gemaakt; reeds lang had ik geëindigd, en nog heerschte er eene diepe, plegtige stilte. Eindelijk brak ik deze stilte af, door de verklaring, dat ik geloofd had datgene, wat ik voor de Orde heilzaam oordeelde, mijnen beminden BB.·. niet te mogen verbergen, meenende het met bescheidenheid aan hun verlichter oordeel te moeten onderwerpen. Dat ik het dus nu ook geheel aan hun oordeel, hunne uitspraak overliet, of zij meenden dat ik de zaak verder moest laten rusten, dan of zij verlangden dat ik haar — maar dan natuurlijk met hunne medewerking en ondersteuning — tot verdere ontwikkeling en rijpheid zou brengen.

Zigtbaar getroffen, riepen thans alle aanwezigen, als uit éénen mond, dat ik het plan om, op zoodanige grondslagen, eene nieuwe Loge te stichten, niet moest opgeven, en dat ik, dien ten gevolge — omdat het hier eene zaak van zoo hoog

gewigt, dus eene levensvraag voor de Orde gold, de tegenwoordige vergadering echter te klein was om over eene zoo gewigtige zaak eenig bepaald besluit te nemen — onverwijld eene tweede vergadering moest oproepen. — Ik beloofde het.

Veertien dagen later — derhalve nog in dezelfde maand Junij — werd er dan ook, in hetzelfde locaal, eene tweede vergadering gehouden; er waren echter slechts weinige BB.·. meer dan de vorige maal opgekomen. Daar ik mij nu volkomen van mijne verpligtingen tegenover mijne BB.·. meende gekweten te hebben, deelde ik den aanwezigen dan ook onbewimpeld mede, dat ik — thans door de ondervinding zelve van de weinige belangstelling overtuigd, welke de BB.·. voor alles wat de Orde betrof aan den dag legden — het besluit had genomen, de zaak op te geven, en het dus den BB.·. zelven over te laten, met den tegenwoordigen staat van zaken in de Orde, en den in- en uitwendigen toestand der Loges, al of niet tevreden te zijn.

Verre echter van in dit besluit te berusten, drong men nu nog meer dan vroeger bij mij aan, dat ik mij toch aan de heilige zaak niet zou onttrekken, aan den goeden wil mijner BB.·. niet wanhopen, en ... nog eene derde vergadering oproepen mogt, terwijl ieder der aanwezigen beloofde, zoo veel in zijn vermogen was, de BB.·. tot opkomst bij deze vergadering aan te zetten, en zorg te dragen, dat deze derde vergadering veel talrijker dan de vorigen zou bezocht worden.

Het verlangen mijner BB.·. was, na den eersten openlijken stap gedaan te hebben, voor mij natuurlijk eene wet geworden, ik aarzelde dus niet het andermaal te vervullen. Voor de eerste maal werden dan nu ook — om der zake meer publiciteit te geven — de gewone, vroegere uitnoodigingsbrieven door eene aankondiging in het Handelsblad vervangen, waarbij BB.·. V.·. M.·. tot eene, in de helft der maand Julij, in het locaal Frascati te houden, derde Maçonnieke Vergadering werden opgeroepen.

Middelerwijl was, gelijk het bij zoodanige omstandigheden gewoonlijk gaat, het gerucht reeds onder de BB.·. verspreid en tot het nieuws van den dag geworden, dat — zoo luidde het — Br.·. Polak met gewigtige plannen zwanger ging, en het voornemen had opgevat om de Orde weder in hare oorspron-

kelijke reinheid te herstellen. Ook den Voorz.·. Mrs.·. der vijf Loges alhier was dit gerucht ter oore gekomen, en ... verontwaardigd, dat een Br.·. het durfde wagen tegen de in hunne werkplaatsen binnengeslopene, den geest en de strekking der Orde doodende dwalingen en misbruiken openlijk en krachtig op te komen, namen eenigen hunner, in hunne verbolgenheid, of liever in hunne gekwetste ijdelheid, onmiddellijk — en zonder zich te verwaardigen eerst het geringste onderzoek te doen — het besluit, om deze zaak in hare geboorte te smoren, en de Hydra te verpletteren, alvorens zij tot rijpheid en kracht gekomen was [1]).

Om dit onbillijke en onbroederlijke besluit nu ook energisch te volvoeren, werden twee BB.·., beide wetenschappelijk gevormde mannen, beide regtsgeleerden, door deze Voorz.·. Mrs.·. naar die vergadering gezonden, met last, daar al hunne krachten in te spannen, om het monster — het mogt dan zijn wat het wilde — den nek in te knijpen.

Van dit alles onbewust, was ik natuurlijk op zoo iets niet voorbereid, toen ik mij, op den vastgestelden avond, vol vertrouwen naar de Vergadering begaf; en hoe zou ik ook zulk eene snoode trouweloosheid, waartoe men naauwelijks den diepst gezonkenen profaan zou in staat gelooven, onder BB.·. hebben kunnen vermoeden?.... Spoedig echter zou ik er mij zelven van overtuigen.

De vergadering werd inmiddels dezen avond vrij talrijk bezocht; ik opende haar met een kort verslag der omstandigheden, welke mij tot deze openbare stappen bewogen hadden; verklaarde nogmaals, dat het doel van mijn pogen

[1]) Denzelfden avond immers, dat deze derde vergadering zou plaats vinden, werd ik uit de zaal naar buiten geroepen, omdat er — gelijk men mij zeide — iemand aan de deur was, die naar mij vroeg. Naar buiten gekomen, ontwaarde ik, tot mijne verbazing, J. D. Lulofs — in leven Voorz.·. Mr.·. der Loge La Paix, en, als Groot-Officier, ook lid van het Groot-Besogne — welke mij aan de deur afvroeg, wat ik hier eigenlijk voor had. Dringend bad ik hem toen, binnen te komen, mijne voordragt te hooren en zich zelven — beter dan door geruchten — te overtuigen, wat ik eigenlijk beoogde. Te vergeefs! Men had zich trouwens nu eenmaal ten doel gesteld te handelen en.... niet te onderzoeken!

was, eene nieuwe Loge in het O.·. van Amsterdam te stichten, omdat elke verbetering in de bestaande Loges, mijns inziens, ondenkbaar, en het bouwen op vermolmde grondslagen, over het algemeen, verloren arbeid ware; dat dus alle gevolg en welslagen der onderneming volstrekt van het begin, van de eerste schrede afhing, gelijk dan ook, volgens den Venusynschen zanger, slechts hij op een' goeden uitslag mag hopen, die wel begonnen heeft [1]).

Dien ten gevolge herinnerde ik den BB.·. de bepalingen van het Wetboek voor de Vrijmetselarij in Nederland, voor allen, welke onder het Grootmeesterschap der Nederl.·. eene Loge willen stichten, en om eene Constitutie van gemeld Grootmeesterschap aanzoek doen; die namelijk om, te dien einde, eene door zeven Mrs.·. V.·. M.·. eigenhandig onderteekende petitie aan den Hoogeerw.·. Grootm.·. Nat.·. te doen toekomen, en ik eindigde met de verklaring, dat deze voorlezing alleen geschiedde, met het doel om allen, welke in mijne, in deze Teekenpl.·. ontwikkelde denkbeelden deelden, uit te noodigen, dit stuk met mij te onderteekenen, om het, tot erlanging van eene Constitutie, volgens de wet, aan den Hoogeerw.·. Grootm.·. Nat.·. te kunnen toezenden. Na deze korte inleiding droeg ik, ten tweedenmale, mijne verhandeling voor.

Maar naauwelijks had ik ditmaal mijne voorlezing geëindigd, of ik zag mij ook eensklaps door een' van de beide voormelde, opzettelijk met dit doel afgezondene BB.·., en wel met voorbijgang van al het zakelijke, op eene zoo personele wijze aangevallen, dat reeds die handelwijze alleen genoeg was, om den onpartijdigen regter te overtuigen, hoe zedelijk diep de Orde en hare volgelingen gezonken, en hoe hoog tijd het derhalve ook was, om haar óf in hare oorspronkelijke zuiverheid te herstellen, óf eene corporatie van zoo gehuichelde zeden geheel te ontbinden, opdat ten minste het onbedorvene, argelooze hart niet ten eenenmale aan het bestaan van deugd en waarheid onder de stervelingen wanhope [2])! Want wat toch

---

[1]) Dimidium facti, qui coepit, habet! (Horat., Ep. I, II, 40.)

[2]) Les enfants, qui avaient egorgé leurs pères et leurs mères; les épouses, qui avaient trempé leurs mains dans le sang de leurs maris.... souffraient des peines moins cruelles, que les hypocrites.

had ik gedaan, welke misdaad had ik bedreven, om mij — en dat door mannen, die zich mijne Broederen noemden — zoo miskend, zoo verguisd en met woede aangevallen te zien!.... Trouwens, al mijn vergrijp bestond toch slechts hierin, dat ik — die mij, als lid der Orde, van een' lijdelijk geloovige, tot zelfdenker had verheven — op het gebied des nasporens eene parel meende gevonden te hebben, en het pligtmatig achtte het gevondene niet onder mij te houden, maar het mijnen BB.·. bekend te maken, terwijl ik het overigens met bescheidenheid aan hun oordeel overliet te beslissen, of mijn vond eene echte, of eene glasparel ware, vast besloten hebbende die stilzwijgend terug te nemen, wanneer het, naar hun gevoelen, eene glasparel ware, deels omdat ik mij toch — dit zij hier nog eenmaal herinnerd — als ware het, tot den door mij gedanen, openlijken stap, door de misleiding van een' gewaanden vriend, letterlijk had gedwongen gezien; deels omdat ik voor mij dan toch de overtuiging had, mij van mijne pligten tegenover mijne BB.·. volkomen gekweten te hebben.

Dit was al mijn vergrijp, waarom ik mij met zoo veel bitterheid zag aangevallen!

Onstuimig verhief zich, nadat mijn aanvaller ongeveer een half uur gesproken, maar het wezenlijke van mijn onderwerp zorgvuldig onaangeroerd gelaten had, de geheele, door zijne schijngronden opgewondene vergadering; alle vroegere, door mijne voordragt gemaakte indrukken, schenen spoorloos verdelgd, en.... het doel der zending van mijnen tegenstander volmaakt bereikt te zijn [1]).

Les trois juges des enfers l'avaient ainsi voulu, et voici leur raison: C'est que les hypocrites ne se contentent pas d'être méchants, comme le reste des impies, ils veulent encore passer pour bons, et font par leur fausse vertu que les hommes n'osent plus se fier à la veritable. (FÉNÉL., *Télém.*, *Liv.* XVIII.)

[1]) Wien zulk een snelle overgang bevreemdt, kent een groot gedeelte der Ordesbroederen niet; weet het niet hoe weinig zij in en door de Orde tot denkende wezens gevormd worden! Zijne verbazing zal dan ook ophouden, wanneer wij slechts zeggen, dat mannen, die zich vrijë mannen noemen, als knapen voor de plak beven, en zoo weinig achting voor de mannelijke waardigheid hebben, dat zij zich als kinderen laten verbieden de Loge: Post Nubila Lux te bezoeken,

Die opgewondenheid was evenwel slechts van korten duur, en verdween weldra geheel, nadat ik, in eene uitvoerige wederlegging, het geheele luchtkasteel van mijn' aanvaller had neêrgehaald, en tegelijk, voor aller oogen de onwaardige, onreine, onzedelijke, diep beneden profaan gezonkene grondslagen had opengelegd, waarop het zoo deerlijk zamengeflanste gebouw was opgetrokken geweest.

Was het thans het kiesch gevoel der schaamte, dat men zich zoo onbezonnen aan den leiband had laten medeslepen, dat men zich, het gezond verstand ten spijt, zoo had laten in slaap wiegen en tot werktuigen van onzuivere bedoelingen vernederen? Of was dit het weder opgewekte, thans verontwaardigde alvermogen der waarheid? Genoeg, ik had naauwelijks geëindigd, of er stak een storm op, die — want de stroom der hartstogten was ontkluisterd — voornamelijk boven het hoofd van mijnen tegenstander eene onweêrsbui zamenperste, welke.... in profane handgemeenheid dreigde los te barsten.

Verrast door zulke plotselinge overgangen, staarde ik dit onverwachte schouwspel eene korte poos als verbijsterd aan. Schrik en ontroering hadden mij diep en innig geschokt! Daar stond ik geheel alleen, tegenover eene verwoede menigte, die ik, ik zelf — ofschoon ook geheel tegen mijne bedoeling — uit hare vreedzame gemoedsrust wakker geschud, en tot deze opgewondenheid gebragt had. Langer vermogt ik dan ook dit gezigt niet te verdragen. Spoedig had ik mijn besluit genomen, want het besef, dat eene snelle en krachtige tusschenkomst hier nog maar alleen in staat was eene hevige uitbarsting der hartstogten te verhoeden, had mij weder tot

---

en liever besluiten te gehoorzamen, dan eens bij onzen arbeid op te komen, en, naar het gebod van Paulus: „Beproef alle dingen „en behoud het goede", persoonlijk tusschen regt en onregt te onderzoeken. Beseffen zij dan de eigenlijke reden niet, waarom de Logemrs.·. hun met zoo veel NADRUK het bezoeken van de Loge: P.·. N.·. L.·. verbieden? Wij zullen het hun zeggen: het is omdat deze Meesters het weten, dat een groot aantal waardige mannen, welke ons ééns bezochten, ons hunne sympathie geschonken hebben, ons onophoudelijk blijven bezoeken — gelijk wij dan ook altijd een talrijk bezoek hebben — of zich onwederstaanbaar gedrongen gevoelen, leden van onze werkplaats te worden. Zie daar hunne vrees!!!...

mij zelven gebragt. „Broeders!" riep ik op een' bewogenen toon: „Broeders! het was mijn doel niet hartstogten te ontvonken! „Mijne bedoeling was veeleer u de eenige, ware middelen te „doen kennen, om onze driften met des te zekerder gevolg te „bestrijden, en ze — naar de ware oogmerken van den Bouw-„meester aller werelden — tusschen passer en winkelhaak te „beperken. Heeft nu, beminde BB.·.! mijne voordragt hier, „ofschoon ook onwillekeurig, eene geheel tegenovergestelde uit-„werking te weeg gebragt, dan is het pligt, heilige pligt, om „het middel, hetwelk zijn doel geheel gemist, eene geheel te-„genovergestelde werking voortgebragt, en het geweld der harts-„togten, en wel onder Ordesbroederen, ontketend heeft, zoo al „niet als een verderfelijk, dan ten minste als een ongeschikt „middel te beschouwen, en ter zijde te stellen. Immers, dat ik, „van mijnen kant, slechts waarheid, licht en liefde bedoeld „heb, dit kan wel mij, individueel, voor het hier gebeurde, „in mijn zelfgevoel, schadeloos stellen; maar het zou, wilde „ik onder zoodanige auguriën de zaak blijven voortzetten, mijn „gedrag bij de BB.·. nimmer kunnen regtvaardigen!"

Dit zeggende, verklaarde ik, dat ik dien ten gevolge, aan zoodanige BB.·., welke mijn gedrag in dezen naar waarde wisten te schatten, twee beden te rigten had. De eene, dat zij zich bedwingen, hunne drift matigen, het gebeurde vergeten, en voor altijd met den troffel der liefde bedekken wilden, gelijk ik dan ook, mijnerzijds, volkomen bereid was mijnen harden, onbroederlijken tegenstander te vergeven; de andere, dat zij mij nu ook van alle verdere verpligtingen in dezen ontslaan, en mij veroorloven wilden mijne geschriften op te pakken, en onder hartelijken broedergroet stil mijnen weg te gaan.

En.... de storm had zich gelegd, de rust was teruggekeerd. Maar de zoo hevig bewogen stroom der hartstogten — aan de lang door storm gebeukte en eindelijk rustiger gewordene zee gelijk — bruiste nog na, en een dof gemurmel deed zich hooren. Ik geloofde — daar niemand verder het antwoord verlangde — in dit gemurmel een teeken van goedkeuring, en de toestemming mijner beden te zien, ik pakte dus mijne papieren bij elkander en maakte mij gereed om te vertrekken; te gelijk met mij stond ook de geheele vergadering op.

Maar ziet, daar treedt eensklaps, te midden van deze bewegingen, een der beide voormelde BB.·. — die, gelijk hij mij later vertrouwelijk mededeelde, de voormelde zending van zijnen Logemr.·. wel aangenomen, maar zich toen reeds voorbehouden had, zich tot geen blind werktuig te laten vernederen, en dus, naar bevind van zaken, naar eigene overtuiging te zullen handelen — naar mij toe, klimt op de tribune en verzoekt mij de BB.·. nog een oogenblik tot de orde te willen terugroepen, omdat hij, alvorens de vergadering te verlaten, nog een voorstel doen wilde.

Verrast en vol verwachting, welk een voorstel deze Br.·. dan wel kon te doen hebben, aarzelde ik niet zijn verlangen in te willigen, en nadat alle BB.·. hunne plaatsen weder hadden ingenomen, sprak hij de vergadering op de volgende wijze aan: „BB.·.! gelijk ik, hebt ook gij de voordragt van Br.·. „Polak gehoord; gelijk ik, waart ook gij getuigen, zoowel „van de bedenkingen, door een' anderen Br.·. tegen deze „voordragt in het midden gebragt, als van de wederlegging „dezer bedenkingen door Br.·. Polak zelven. Alhoewel ik nu — „gelijk gij welligt zult opgemerkt hebben — met dien Br.·. „in deze vergadering ben gekomen, zoo ben ik voor mij er „nogtans zelf zóó ver af, in zijne denkbeelden te deelen, dat „ik mij, als ware het, veel meer gedrongen gevoel, hier openlijk „te belijden, wat ik voor mij, thans de pligt van elken waar„digen Br.·. geloof te wezen! Wanneer dus, BBr.·.! de voor„dragt van onzen Br.·. Polak op u denzelfden indruk als „op mij gemaakt, wanneer zij, voor u, dezelfde kracht van over„tuiging als voor mij gehad heeft, dan roep ik u op, om mijn „voorbeeld te volgen, de Teekenplank des sprekers met „mij te onderteekenen, en zijne pogingen krachtdadig te onder„steunen, opdat wij ons niet onverschillig en werkeloos betoonen, „waar de heiligste pligt gebiedt, de handen aan het werk te „slaan!" Dit zeggende vatte hij de pen op en onderteekende, het eerste naast mij, de voormelde Teekenplank.

Naauwelijks was door hem dit voorbeeld gegeven, of stormend drong zich thans alles, als om elkander te voorkomen, naar de tribune, om dit stuk mede te onderteekenen.

Toen het getal dezer teekenaren reeds tot twaalf — allen

Oud-Meesters — geklommen was, staakte ik, voorshands, omdat toch de wet, voor eene aanvraag om eene Constitutie, slechts eene, door zeven Mrs.·. onderteekende petitie vorderde, de verdere onderteekening, en hief, de vergadering sluitend, deze zitting op.

Zoo was dan eindelijk de eerste strijd gelukkig doorworsteld, en het groote doel, ondanks allen aangewenden tegenstand, bereikt. De vormelijke aanvraag om Constitutie voor de oprigting van eene Loge, naar maatstaf van de in mijne Teekenpl.·. ontwikkelde grondslagen, was door het bij de wet gevorderde getal Meesters onderteekend, en kon dus naar den Hoogeerw.·. Grootmr.·. Nat.·. worden opgezonden. Ik moest mij dan nu ook — nadat ook anderen zich tot deelneming aan den arbeid verbonden hadden, en het terugtreden dus onmogelijk was geworden — met alle inspanning gereed maken, om het begonnen werk te voltooijen; ik trachtte dit dan ook te doen.

Ik wilde echter nu ook deze onderneming even snel als zeker tot het gewenschte doel leiden; ik had trouwens reeds den geest der Amsterd.·. Logemeesters tegen mijne pogingen, door het op de laatste vergadering voorgevallene, zoo nadrukkelijk leeren kennen, en kende ook het bepaalde, dezen Mrs. zoo veel ruimte gevende voorschrift van het Grondwetboek voor de Vrijmetselaars-Orde in Nederland, hetwelk, omtrent het oprigten van nieuwe Loges in het Koningrijk der Nederlanden, de volgende verordeningen bevat:

„Gaat het door zeven Mrs.·. onderteekende verzoek tot op„rigting van eene nieuwe Loge, in het Koningrijk der Neder„landen, van eene plaats uit, waar nog geene werkplaatsen be„staan, dan is het Groot-Besogne bevoegd, den verlangden „Constitutie-brief, tegen den prijs van zeventig gulden, te „verleenen.

„Geschiedt echter deze aanvraag uit eene plaats, waar reeds „eene of meer Loges bestaan, dan zullen er de Voorz.·. „Mrs.·. dezer werkplaatsen van worden verwittigd, en zal hun „oordeel deswege ingeroepen worden. Is dit oordeel gunstig, „dan kan het Groot-Besogne, even als in het eerste geval, „den verlangden Constitutie-brief, maar, tegen betaling eener „som van vier honderd gulden verleenen. Is echter dit oor-

„deel ongunstig, dan moet het verzoekschrift, met het daarover „uitgebragte oordeel der voormelde Logemrs.·. voor de jaar„lijks te houdene vergadering van het Groot-Oosten worden „gebragt, opdat aldaar de gronden voor en tegen kunnen wor„den overwogen. In dit geval echter wordt de Constitutie niet „verleend, dan met eene meerderheid van twee derde der stem„men van de aanwezige stemgeregtigden."

Zoo luidt — en dit was mij niet onbekend — hieromtrent het Wetboek voor Vrijmetselaren in Nederland.

In het voorbijgaan willen wij hier echter aanvoeren, dat ik mij later bij eenige Groot-Officieren der Orde — medeleden van het Groot-Besogne — en toenmaals nog mijne vrienden, informeerde, waarom men toch het oprigten van nieuwe Loges, dáár waar reeds Loges gevestigd waren, blijkbaar voorbedachtelijk, aan zulke bezwarende formaliteiten verbonden, zoo moeijelijk gemaakt en den Constitutie-brief op zoo hoogen prijs gesteld had, iets, dat toch noodzakelijk den bloei en de uitbreiding der Orde — levensvragen voor het bestaan van alle zedelijke ligchamen — blijkbaar moet tegenwerken? Maar hoe groot moest dan nu ook niet mijne verbazing en verontwaardiging tevens wezen, toen ik dat, wat bij mij slechts een flaauw vermoeden was geweest, volkomen bevestigd zag; toen men mij onbewimpeld beleed, dat men het juist deswege gedaan had, namelijk, om de vermeerdering van het getal der Loges, trouwens zoo als deze thans zijn, werkelijk te voorkomen, daar het, naar den tegenwoordigen, inwendigen toestand der meeste Loges, in het belang der Orde wenschelijker ware het getal der bestaande werkplaatsen veeleer te beperken, dan uit te breiden.

Dit wist men, dezen vervallenen toestand der geheel verbasterde en tot nietigheden neêrgezonkene Loges kende men dus; en.... wat had men evenwel, tot dusverre, in het belang van Orde en menschheid, tot verbetering van dezen deerniswaardigen toestand gedaan [1])?

[1]) Reeds in 1846 verklaarde de Br.·. van Dam van Isselt, in eene rede, gehouden in de vergadering van het Groot-O.·. dezes zelfden jaars onder den titel: Voldoet de Vrijm.·. in Ned.·. aan hare verpligtingen: „Als ik mij afvraag of wij in den volsten zin van het woord getrouw zijn aan den eed, dien wij hebben afgelegd, om het doel der Orde te bevorderen, dan antwoordt mij eene stem: „Neen, Vrijm.·.!

Daar ik nu evenwel deze wetsbepalingen kende, daar ik wijders — gelijk gezegd is — maar al te zeer wist, wat mij van den kant der Amsterdamsche Logemrs.·. te wachten stond, trachtte ik ook, zoo mogelijk, hunnen tegenstand te voorkomen, en, nog vóór de afzending van mijn verzoekschrift tot verwerving van eene Constitutie aan den Hoogeerw.·. Grootmr.·. Nat.·. en het Groot-Besogne, reeds den weg tot eenen gunstigen uitslag voor mijne poging te banen.

Ik had toenmaals te 's Gravenhage een' vriend, met wien ik, reeds sedert verscheidene jaren, eene wetenschappelijke, en, in zijne betrekking als lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, ook eene staatkundige correspondentie onderhield. Die vriend was de voor een paar jaar gestorven G. J. Verwey Mejan, Groot-Officier en toenmaals Br.·. eerste opziener der groote Loge van Nederland — dus lid van het Groot-Besogne — en te gelijkertijd Voorz.·. Mr.·. der Loge Union Royale te 's Hage. Tot dezen besloot ik mij te wenden; zijnen raad wilde ik inwinnen, zijne hulp en medewerking inroepen.

Schriftelijk gaf ik hem te dien einde voorloopig van al het voorgevallene berigt, met verzoek, mij eenen avond te bepalen, waarop ik hem te zijnent *à tête reposée* kon spreken, hem naaukeurig van alles, en voornamelijk van het op de laatstgehoudene vergadering plaats gehad hebbende incident, onderrigten, en mijne Teekenpl.·. voorlezen.

Werkelijk bevond ik mij dan ook op den door hem hiertoe vastgestelden dag te 's Hage, en, op het aangewezen uur te zijnen huize verschenen, sprak hij mij op de volgende wijze aan:

„Gedeeltelijk was ik reeds vóór het ontvangen van uwen „laatsten brief met het in Amsterdam voorgevallene bekend. „Ik wist het dus reeds, dat daar pogingen aangewend werden, „om er eene zesde Loge te stichten. Maar, rond en onbe„wimpeld — gelijk het tusschen vrienden betaamt — moet ik u,

„gij zijt AFGEWEKEN van uwe gelofte, en VERBEUZELT uwe krachten;" enz. Zoo sprak VAN DAM, en wij herhalen de vraag: „Wat heeft men dan sedert tot VERBETERING gedaan?" NIETS, volstrekt NIETS! Hier geldt dan wel het gezegde van VOLTAIRE:

Car, de tant de conseils, l'effet le plus commun
Est de voir tous nos maux sans en soulager un."

HENR., *Ch.* III.

„vóór alles, bekennen, dat ik, uit beginsel, daartoe de be-„hulpzame hand niet kan bieden. Want, de innerlijke toestand „onzer Nederl.·. Loges is van dien aard, dat het, mijns be-„dunkens, veeleer heilige pligt is, het getal der bestaande „Loges te beperken, dan die te vermeerderen. Wanneer ik u dan „evenwel de moeite heb aangedaan, om u naar 's Hage te la-„ten overkomen, dan was dit, deels, om eenen avond rustig met „u te kunnen doorbrengen, deels, om de gelegenheid te hebben, „uwe Teekenpl.·. te hooren, daar ik, gij weet het trouwens, in „alles belang stel, wat van uwe handen komt. Dus, Vriend! open „en rond, gelijk het den regtschapen man betaamt, mede-„werking hebt gij van mij niet te wachten. Uit beginsel „moet ik zelfs, bij het Groot-Besogne, uwe tegenpartij zijn."

„Het is wel," gaf ik hem ten antwoord: „afpersen wil ik „uwe medewerking niet: evenwel geef ik de hoop nog niet op, „dat de voorlezing van mijne Teekenpl.·. u van beginsel zal „doen veranderen:" en zonder meer te spreken las ik hem mijn stuk voor.

Met de koelheid den diplomaat eigen, had mijn vriend zich ten gehoore nedergezet; maar naauwelijks was ik met mijne voorlezing tot op de helft gevorderd, toen ik reeds bemerkte, dat de ijsschors ongevoelig was gesmolten; want, met een innerlijk genot ontwaarde ik, dat zijne wangen zich met een hoog rood kleurden, en dat hij in diepe aandacht als verzonken was. En zoo zat hij nog stom, in diep gepeins verzonken, en geheel in zich zelven gekeerd, eene tamelijke poos nadat ik mijne voorlezing reeds geëindigd had.

„Neen!" zoo borst hij eindelijk, op mijne herhaalde uitnoodiging om mij nu ook onbewimpeld met zijne bedenkingen tegen mijne beginselen bekend te maken, uit: „Neen! aan zulke „zuivere bedoelingen wederstand te willen bieden, zou meer dan „onpligtmatig, zou hoog verraad tegen de Orde, zou goddeloosheid „wezen. Neen, dat ik mij kort te voren nog voor de beperking „van het getal der bestaande Loges verklaard heb, was alleen „in het belang der Orde, en met het doel, om de Orde inten-„sief te versterken, naardemaal de Loges, zoo als zij thans zijn, „de Orde slechts verzwakken, dus benadeelen en niet baten. „Maar de oprigting van eene Loge, op zoodanige grondslagen,

„zou de eenige weg zijn, om de wankelende Orde te ondersteunen. „Zulk eene Loge immers kon een voorbeeld en maatstaf voor alle „anderen wezen, en.... aan het Groot-Besogne het regt geven, „om alle onwaardige werkplaatsen, welke bleven weigeren zich „naar dit voorbeeld te hervormen, op te heffen. Op deze wijze „zou dan ook het zoo lang gewenschte doel, om namelijk eene „groote menigte onwaardige werkplaatsen op te heffen, bereikt „en de uitbreiding van de Orde doelmatiger kunnen wezen [1]). „En nu, de hand ras aan het werk geslagen en geen' „tijd verloren, opdat de heilige zaak niet op de lange baan ge- „schoven worde! Onmiddellijk na uwe terugkomst te Amsterdam, „zendt gij uwe Teekenpl.·. met de daartoe behoorende beschei- „den aan den Hoogeerw.·. Grootm.·. Nat.·. op, en dringt daarbij „vooral op eene spoedige behandeling en afdoening van zaken „aan. In het Groot-Besogne, waar intusschen deze zaak, als „ter eerste instantie, moet voorkomen, zal ik haar dan, naar „verdienste, van mijnen kant, krachtig weten te ondersteunen!"

Ik zal het naauwelijks behoeven te beschrijven, hoe ongemeen verrast ik was, mijn' vriend zoo geheel veranderd, den kouden diplomaat zoo geheel in vuur, zoo vol geestdrift en opgewondenheid te zien! Hartelijk dankte ik hem voor zijne vrijwillige, bereidvaardige deelneming, en nadat wij nog lang en veel over den rampzaligen toestand onzer Nederlandsche Loges, en over het daaruit voortvloeijende, toenemende verval der Vrijmetselarij in Nederland over het algemeen gesproken hadden, vermaande hij mij, dat ik mij met moed moest wapenen, omdat ik, gelijk hij voorzag, ontwijfelbaar een' harden en hevigen strijd te doorworstelen had; deels omdat mijn verzoekschrift, volgens de wet, aan de Amsterd.·. Logemrs.·.

---

[1]) Misschien zou hier bij dezen of genen het denkbeeld kunnen opkomen, dat niets gemakkelijker is dan eenen doode woorden in den mond te leggen en toe te dichten. Meer dan twintig, later over dit zelfde onderwerp met dezen vriend gewisselde brieven, zijn echter, als onwraakbare getuigen dezer woorden, in mijne handen. Ik noodig dus al mijne stadgenooten, die mij van verdichting of zelfs van overdrijving mogten verdenken, openlijk uit, te mijnent lezing van deze correspondentie te komen nemen, en te zien, of zij ook dan nog hunne verdenking of beschuldiging zouden durven volhouden.

moest worden opgezonden, en deze zich, trouwens, reeds op eene feitelijke wijze, als hevige tegenstanders verklaard en betoond hadden; deels echter, en wel voornamelijk, omdat drie van deze vijf Amsterd.·. Logemrs.·. zelven Groot-Officieren, derhalve medeleden van het Groot-Besogne — waar zij toch ook hunne vrienden en aanhangers hadden — en dus, naar eenen allerzonderlingsten, reeds met het allereerste regtsbeginsel strijdenden loop van zaken, niet slechts partij, maar tegelijk, in hunne eigene zaak, ook regters waren.

Na deze en dergelijke gesprekken, scheidden wij laat na middernacht van elkander, en zoo keerde ik, den volgenden morgen, naar mijne woonplaats terug.

Zoo veel was mij intusschen uit deze bijeenkomst duidelijk gebleken, dat ik van den kant mijner vijf Amsterd.·. tegenstanders, een' veel krachtiger wederstand moest verwachten, dan ik aanvankelijk zelf geloofde. Want dat drie hunner, alhoewel slechts mijne tegenpartijders, als leden van het Groot-Besogne tegelijk ook mijne regters zouden wezen, dat had ik niet geweten, en.... wie zou ooit hebben kunnen vermoeden, zulk eene wetsbepaling, die men trouwens in de onbeschaafdste profane maatschappijën als eene openbare bespotting van alle regt zou wraken en verachten, in een Wetboek van Vrijë Metselaren te vinden? Maar wat mij nog dieper geschokt en mijne verontwaardiging nog levendiger opgewekt had, was de onbewimpelde verklaring van de oorzaken — dat wil zeggen de mede-oorzaken, want de ware en hoofdoorzaak, de eigenlijke drijfveêr van alle drift en verbolgenheid, willen wij uit schaamte voor de profane wereld hier liefst met stilzwijgen voorbijgaan!!! — waarom men zoo verschrikkelijk tegen mijne pogingen woedde; want mijn vriend had mij ook dit alles in vertrouwen medegedeeld. Die medewerkende oorzaken dan bestonden in de volgende hoofdpunten. Ik vorderde namelijk niet slechts volkomene gelijkstelling voor alle BB.·., gelijkstelling van den geringsten B.·. met den Logemr.·., daar ik toch de Logemrs.·. onttroonen wilde; ik verlangde niet slechts een speciaal maçonniek, dat wil zeggen, cursusmatig voor te dragen, zuiver wetenschappelijk en ethisch onderwijs, waartoe zij niet in staat zijn, en waardoor dan

ook althans eene groote menigte Voorz.·. Mrs.·. niet alleen met het verlies van hunne troonen, maar ook met dat van hunne heerschers-waardigheid, hun ambt, bedreigd werden; maar — en dit toch deed de deur geheel en al digt — ik verwierp zelfs de hoogere graden, terwijl ik, in verband met het beginsel van een bepaald onderwijs, van de drie graden, die ik nog bleef behouden, zelfs het verkoopen van den tweeden en derden graad verbood, en deze beide graden alleen als het loon voor deugd en verdiensten wilde verkrijgbaar stellen!!! Zoo trachtte ik dan alle bronnen te verstoppen, welke voor geld- en winzucht steeds zoo mild, zoo overvloedig gestroomd hadden, en misschien — want waar zijn, kon men toch vragen, de ontzaggelijke, de onnoemelijke geldsommen gebleven, die sedert eene eeuw in de Loge-kassen zamenvloeiden??? — voor menigeen een' weldadigen steun hebben opgeleverd!

Dit alles, en voornamelijk de geldkwestie, waren de moeijelijkheden, waartegen ik — gelijk mijn vriend mij zeide — te kampen had. Nu eerst was mij dan ook een licht over mijnen waren toestand opgegaan. Nu eerst besefte ik de moeijelijkheid van mijn standpunt; nu eerst gevoelde ik al het gewigt, de geheele zwaarte van den strijd, waarmede ik mij had ingelaten; maar, wat kon ik doen? Aan terugtreden was trouwens niet meer te denken, nadat nu ook, door mijn toedoen, anderen in de zaak betrokken waren, nadat dus het plan niet meer het mijne, maar een gemeenschappelijk goed was geworden; ik moest dus.... voorwaarts!

Met deze niet zeer bemoedigende denkbeelden vervuld, was ik naar huis teruggekeerd, en naauwelijks was ik daar dan ook aangekomen, of ik zond, naar den raad mijns vriends, onverwijld mijne, door mijne medeverzoekers onderteekende Teekenpl.·. aan Z.·. K.·. Hoogh.·. Prins Frederik der Nederlanden toe, tevens, in de geleidende missive verklarende, dat ik volgaarne bereid was persoonlijk naar 's Hage over te komen, bijaldien Z.·. K.·. H.·. het mogt noodig oordeelen, mij over een en ander nadere inlichtingen te vragen.

Den 1sten November 1847 werden deze stukken door mij afgezonden, en reeds den 7den dezer zelfde maand ontving ik van wege Z.·. K.·. H.·. een antwoord, waarin Z.·. K.·. H.·.

mij ter kennis bragt, dat Hij mijne missive wel ontvangen, doch voor het tegenwoordige geen' tijd had, mij eene audientie te verleenen; dat echter, wanneer Z.·. K.·. H.·. dit later mogt noodig achten, er mij dan wel berigt van zou gegeven worden.

En zoo vernam ik een' geruimen tijd niets verders van deze voor mij zoo gewigtige zaak.

Toevallig had ik, op 30 April 1848, den Prins over eene letterkundige aangelegenheid te schrijven, waarbij ik mij echter zorgvuldig slechts tot dit punt bepaalde, en opzettelijk vermeed het vroegere aan te roeren. Des te aangenamer echter werd ik dan ook verrast, toen ik, reeds den 1sten Mei, eene missive van Z.·. K.·. H.·. ontving, waarin ik niet slechts ten aanzien van mijn letterkundig belang genoegzame bevrediging vond, maar waarbij ik tevens werd uitgenoodigd om Woensdag den 3^{den} Mei, omstreeks 4 uur des namiddags, in het paleis van Z.·. K.·. H.·. te 's Hage te willen verschijnen, omdat de Prins mij over het op 1 November ingezonden stuk noodzakelijk moest spreken.

Met vreugde voldeed ik aan dit verlangen. Op den bepaalden tijd meldde ik mij bij Z.·. K.·. H.·. aan, en werd onmiddellijk ten gehoore toegelaten.

En nu volgde een levendig onderhoud, dat eenige uren duurde, en deels mijne ingezondene Teekenpl.·., deels het verval der Vrijmetselaars-orde, uit algeheele miskenning van het eigenlijke wezen der Orde voortgesproten, tot onderwerp had. Onvoorwaardelijk stemde ik — naar mijne eigene sinds jaren in de Orde opgedane ondervindingen — het gevoelen van Z.·. K.·. H.·. toe, dat de innerlijke toestand van verreweg de meeste onzer Loges van dien aard was, dat eene vermeerdering van het getal van zoodanige werkplaatsen de Orde slechts meer en meer ondermijnen en met algeheel verval bedreigen zou; maar ik was tevens zoo vrij Z.·. K.·. H.·. te doen opmerken: „Dat ieder middel, hetwelk tot geen bepaald doel leidde, een dood middel was! Dat de bloote beperking van het getal der bestaande Loges slechts eene uitwendige verandering zou wezen, die, omdat zij het wezen der zaak zelf niet aanroerde en dit geheel onveranderd liet, tot den inwendigen toestand der Loges niets zou bijdragen, en het groote vraagstuk, de inwendige verbetering der Loges, *in statu integro* laten. Ik wees

er op, dat elke krachtige en werkzame verandering uit het wezen der zaak zelf moest uitgaan, op het wezen der zaak zelf moest gegrond zijn, en dat men dien ten gevolge het wezen naauwkeurig moest onderzoeken, om niet schijn-praedicaten voor wezenlijke eigenschappen te houden, en daardoor andermaal tot heterogene, het doel missende middelen te vervallen." Ik nam de vrijheid om — ten gevolge van mijne eigene ondervinding gedurende mijne maçonnieke loopbaan — er bij te voegen: „Dat de meeste Loges, trouwens zoo als ik ze had zien arbeiden, de reine zeden, in ieder opzigt, meer benadeelden dan bevorderden, en meer geschikt waren om de zinnelijkheid in den mensch aan te kweeken, dan zijne intellectuële en zedelijke vermogens te ontwikkelen. Niet daarom alleen, omdat men — gelijk ik trouwens in mijne Teekenpl.·. reeds had aangetoond — eene verhevene leer huichelt, en haar in alles loochenstraft, ja, als wilde men haar openlijk bespotten, lijnregt strijdig met hare voorschriften handelt. Niet daarom alleen, omdat men, dien ten gevolge, in plaats van eene opregte zelfkennis — welker eerste gevolg toch moest wezen de opvolging van de Horatiaansche leerstelling: *Quemque se metiri modulo suo aequum est* [1]) — te bevorderen, slechts ijdelheid, trotschheid en verwaandheid aankweekt, en uit ijdelheid bedriegt, door den Neophiet het uitzigt op een groot wetenschappelijk licht te geven, en hem daarom ook, al ware hij de geleerdste en scherpzinnigste man, als Leerling-Vrijmetselaar op te nemen, onaangezien men het toch maar al te wel weet, dat men zich met volstrekt geene positive wetenschap bezig houdt, dat er dus niets te leeren valt, en dat die hoogdravende voorspiegelingen slechts uitingen van eene trotsche verwaandheid zijn, welke des te schandelijker, des te verachtelijker is, omdat men zich niet schaamt, op denzelfden avond, waarop men den veelzijdig gevormden geleerde — omdat hij slechts den prijs van den eersten graad kon of wilde betalen — als Leerling opneemt, den ruwsten weetniet voor zijn geld de geheele wijsheid in eens toe te deelen [2]) en hem tot den graad van Meester-Vrijm.·. te verheffen. Niet daarom al-

---

[1]) Het is billijk, dat ieder zich met zijne eigene maat mete! (Hor. *Epist.* I, Ep. VII, v. 98.)

[2]) En daartoe zijn inderdaad *tien* minuten toereikend.

leen, omdat reeds deze handelingen op zich zelven geene zuiver zedelijke handelingen zijn, en, voor zoo verre zij lijnregt strijden met het leerstelsel van zelfkennis, dat is, zelfschatting en nederigheid, dat men voorwendt hier te verkondigen, in ware huichelarij en ondeugd ontaarden; niet om al deze redenen alleen, maar voornamelijk omdat de mensch niet niets doen kan; omdat dus, vooral in maatschappelijke vereeniging, zijne handelingen óf op het zedelijk goede, óf op het onverschillige, namelijk het op zich zelf noch goede noch kwade — maar reeds in zóó verre een kwaad, omdat het doelloos is, tot de bevordering van het goede niet bijdraagt en dus het goede terughoudt — óf, eindelijk, op het zedelijk kwade zelf neêrkomen." Op deze grondslagen, voegde ik er ten slotte bij: „Omdat men nu het eigenlijke wezen, noch de positief-wetenschappelijke grondslagen der Orde kent, en zich nogtans met iets in de Loge bezig houden, en er iets verrigten moet; omdat men daar dus — verre van zich met degelijke wetenschappelijke onderwerpen, tot waarachtige vorming van hart en geest, bezig te houden — allen arbeid in zinledige formaliteiten en.... in feestmalen en drinkgelagen doet bestaan, waardoor men, vooral bij jeugdige BB.·., slechts eene verhitte verbeeldingskracht, slechts zinnelijke begeerten opwekt, en het geheele gebied der hartstogten — in plaats van de driften te beteugelen — dermate ontkluistert, dat zij daardoor tot uitersten gebragt worden, welke wij hier liefst willen verzwijgen, zijn de werkzaamheden in de Loges niet slechts tot nietige kinderspelen verbasterd, maar bevorderen ook de Loges — omdat, wij herhalen het, de mensch niet niets doen kan, en men dáár, een nietsbeduidend, door eentoonigheid walgelijk vormenspel er afgerekend, volstrekt niet weet waarmede den tijd door te brengen — zonder het te willen, onmiskenbaar, in ieder opzigt het onzedelijke, dus het positive kwade!"

Met aandacht had Z.·. K.·. H.·. mij aangehoord, en beantwoordde nu mijn betoog, met de aanmerking, dat Hij zeer verlangend was te weten, of het ideaal, dat ik in mijne Teekenpl.·. ontworpen had, werkelijk zou kunnen verwezenlijkt worden, en voegde er bij dat, bijaldien dit zoo ware, men alsdan hier den maatstaf tot eene wezenlijke hervorming in handen had, en al zoodanige werkplaatsen, welke zich naar dien maatstaf niet wil-

den of konden herscheppen, met regt zou kunnen opheffen; in één woord, Z.·. K.·. H.·. verklaarde deze zaak in hooge mate te zijn toegedaan.

Het gesprek werd nu afwisselend nog eenigen tijd voortgezet; ten slotte verklaarde Z.·. K.·. H.·. de zaak met alle kracht te willen bespoedigen, door haar reeds op Zondag den 7^den^ Mei voor het Groot-Besogne te brengen, ten einde alle wettige formaliteiten in acht te nemen, welke noodig waren, om het zóó te maken, dat zij reeds op het Groot-Oosten den 18^den^ Junij dezes jaars te houden, zou kunnen behandeld en beslist worden. En daar ik Z.·. K.·. H.·. slechts een afschrift van mijne Teekenpl.·. had doen toekomen, Hoogstdez. echter, ter voldoening aan de wet, het oorspronkelijke stuk met de persoonlijke handteekening van mijne mede-onderteekenaren verlangde te bezitten, werd mij dan ook met den meesten ernst en nadruk aanbevolen er zorg voor te dragen, dat het verlangde stuk zich, uiterlijk, Zaturdag den 6^den^ Mei in handen van Z.·. K.·. H.·. bevond, opdat de behandeling der zaak niet door mijn eigen toedoen vertraagd mogt worden.

Plegtig beloofde ik er zorg voor te zullen dragen, en na aan Z.·. K.·. H.·. te kennen gegeven te hebben, dat ik, uit hoofde van eenige andere aangelegenheden, den volgenden dag nog te 's Hage moest blijven; dat ik dus niet voor Vrijdag den 5den naar Amsterdam kon terugkeeren, maar dat ik, onmiddellijk na mijne terugkomst, het verlangde stuk zou afzenden, nam ik afscheid, en verliet, na een onderhoud van eenige uren, in den laten namiddag Z.·. K.·. H.·., ten hoogste voldaan over de bijzonder minzame wijze, waarop ik was ontvangen geworden, en vol hoop en vertrouwen op de mij plegtig toegezegde hooge gunst en ondersteuning.

Zoo had ik, op den 3^den^ Mei, het paleis van Prins Frederik verlaten; ik had alle redenen om tevreden te zijn, en waande dan ook reeds alle moeijelijkheden overwonnen, en den weg volkomen gebaand en van allen aanstoot gezuiverd te hebben. Trouwens, ik had het eerbiedwaardige hoofd der Orde voor de goede zaak gewonnen; ik had, voor mijne onderneming, zijnen bijval, ja zelfs — gelijk ik weldra ontwaarde — zijne persoonlijke toegenegenheid en gunst verworven. Want toen ik, na afdoe-

ning van mijne zaken te 's Hage, op Vrijdag den 5den Mei naar Amsterdam zou terugkeeren, nam ik de vrijheid om, alvorens te vertrekken, mij nog eens naar het paleis van Z.·. K.·. H.·. te begeven, den Prins een afscheids-bezoek te brengen, en bij herhaling mijnen dank voor de zoo vereerende ontvangst te betuigen. Aan het paleis gekomen, vernam ik echter, dat Z.·. K.·. H.·. afwezig was, en eerst tegen één uur werd terug verwacht; men zeide mij tevens, dat het bezwaarlijk gaan zou, op dezen dag eene audientie te verwerven, aangezien Z.·. K.·. H.·. zich, onmiddellijk na Zijne terugkomst, naar het paleis van Zijnen Kon. Broeder zou begeven, en het overige van den dag aldaar doorbrengen; desniettegenstaande — voegde men er bij — zou ik het ligt kunnen beproeven, of Z.·. K.·. H.·. aan mijn verlangen voldoen wilde.

Op het gezegde uur teruggekeerd, kreeg ik dan ook, na mij te hebben laten aanmelden, werkelijk ten antwoord, dat de tijd van Z.·. K.·. H.·. zeer beperkt was, en zich slechts tot eenige minuten bepaalde; doch dat de Prins mijn verzoek nogtans niet wilde weigeren, en mij eene korte afscheids-audientie toestaan. Onmiddellijk daarna verscheen ook reeds Z.·. K.·. H.·. Ongevoelig werd echter het gesprek warmer, levendiger, en rekte zich, zonder mijn toedoen, dermate uit, dat de korte audientie ongeveer een uur duurde. Bij herhaling drukte Z.·. K.·. H.·. mij bij het scheiden op het hart, dat ik toch de toezending van het benoodigde stuk niet mogt verzuimen, en zoo door eigene schuld de behandeling van mijne zaak vertragen.

Maar wat nog meer was, en mij nog meer in mijne opgevatte hoop op 's Vorsten welwillendheid en gunst versterkte, was de volgende omstandigheid. Toen ik, naar huis teruggekeerd, in de volheid des dankbaren harten den Koningszoon een klein bewijs van mijne gevoeligheid voor Zijne minzame en gunstige ontvangst wilde geven, besloot ik Hem het eerste deel van mijne kort te voren in het licht gegevene *Theoretische en practische handleiding tot beoefening der fraaije letteren* aan te bieden. Het toeval wilde echter, dat ik, juist op denzelfden dag, een' eigenhandigen Latijnschen brief van Z. M. Otto I, Koning van Griekenland, ontving, waarbij deze Vorst mij, voor *twee* deelen van mijne *Algemeene Geschiedenis*

der Wereld — welke uitsluitend aan de *geschiedenis van Griekenland* gewijd waren — de groote gouden Medaille van verdiensten toezond. Daar nu Z.·. K.·. H.·. Prins Frederik, en diens Koninklijke Broeder, wijlen Z. M. Koning Willem II, beiden, kort te voren, op mijn verzoek, hunne inteekening op deze mijne *Algemeene Geschiedenis der Wereld* zeer aanzienlijk verhoogd hadden, nam ik het besluit, om, bij het aanbieden van het voormelde werkje, Z.·. K.·. H.·. tegelijk — als eene bescheidene dankbetuiging voor de aan dit werk verleende ondersteuning — van dit voorval kennis te geven. Te dien einde zond ik Z.·. K.·. H.·. ook den eigenhandigen brief van Koning Otto toe, met de bede, dat de Prins de goedheid mogt willen hebben, ook Z. M. den Koning met dit feit bekend te maken. Minzaam werd ook dit opgenomen; reeds den 18den Mei ontving ik van Z.·. K.·. H.·. de volgende eigenhandig onderteekende missive:

„'s Gravenhage, 18 Mei 1848.

Ik betuig U, in antwoord op Uwe letteren van den 9den dezer, mijnen dank voor de gegeven inzage van den daarbij gevoegden brief des Konings van *Griekenland*, waaruit ik met belangstelling en genoegen heb ontwaard, welke onderscheiding U is te beurt gevallen; kunnende U tevens, onder deszelfs terugzending, doen weten, dat, alhoewel ik geene gelegenheid heb gevonden dit schrijven, volgens Uwen wensch, aan Zijne Majesteit den Koning voor te leggen, ik evenwel aan Hoogstdenzelven den hoofdzakelijken inhoud daarvan, en welke gunstige beoordeeling dat gedeelte uwer Wereldhistorie, hetwelk over Griekenland handelt, heeft gevonden, heb kunnen mededeelen.

Ik noem mij

Uw toegenegen,
(*w. g.*) Frederik, Pr. der Nederlanden."

Geen wonder, dat ik, onder zoodanige omstandigheden, de moeijelijkheden en bezwaren, mij, door mijne vijf Amsterdamsche tegenstanders, de vijf Logemrs.·., in den weg gelegd, althans grootendeels, weggeruimd geloofde. Dat ik nu, met zulk

eene verwachting van 's Hage teruggekeerd, ook niet verzuimde de verlangde stukken vóór den 6^{den} Mei aan den Br.·. Groot-Secretaris te doen toekomen, zal wel naauwelijks behoeven herinnerd te worden.

Werkelijk ontving ik dan ook reeds den 5^{den} Junij, in naam van den Hoogeerw.·. Grootm.·. Nat.·., het volgende antwoord van den Br.·. Groot-Secretaris:

„De Grootmeester-Nationaal der Orde van Vrijmetselaren in het Koningrijk der Nederlanden, onderhoorige Koloniën en Landen

aan

Br.·. M. S. Polak,
in het O.·. van
Amsterdam.

H.·. Z.·. V.·. W.·. K.·. S.·.

Z.·. A.·. Br.·.!

Aan het verzoek, vervat in uwe Teekenpl.·. van den 6den der vorige maand, om uwe aanvrage tot vestiging eener Loge te Amsterdam, onder de Zinspreuk: *Post nubila lux*, bij BB.·. Groot-Officieren over te brengen, is door mij onmiddellijk voldaan geworden. Volgens hetgeen in de vergadering van het Groot-Besogne bepaald is geworden, wordt gemelde aanvrage, overeenkomstig art. 125 der wet, in handen gesteld van de A.·. Loges, welke in het O.·. van Amsterdam bestaan, terwijl Uw verzoek, in afwachting van het advies van gemelde Loges, ter beslissing zal gebragt worden voor het op den 18^{den} dezer te houden Groot-Oosten.

Met br.·. gevoelens betuig ik te zijn,

Z.·. A.·. Br.·.!
U.·. A.·. heilwenschende medebr.·.
De Grootmeester-Nationaal,
Namens den Hoog Eerw.·.
(w. g.) F. A. van Rappard,
Groot-Secretaris.

O.·. van 's Gravenhage,
5 Junij 1848 g.·. s.·.

Over dit berigt innig verheugd, zagen wij met gespannen verwachting de Junij-Loge, en de aldaar te voeren debatten te gemoet; want, dat het verzet van onze Amsterdamsche tegenstanders nog niet geheel overwonnen was, bleek ons immers duidelijk uit deze zelfde missive. Trouwens, Z.·. K.·. H.·. scheen zelf een declinatoir advies van de Amsterdamsche Logemrs.·. te voorzien, omdat Hij ons in dit schrijven, als ware het in het verschiet, de hoop op de eindbeslissing van de Groote Loge — het Groot-O.·. — opende, iets, dat toch eerst dan kon in aanmerking komen, wanneer het advies der vijf Amsterd.·. Logemrs.·. werkelijk van afwijzenden aard ware [1]). Desniettegenstaande waren wij vol hoop en vertrouwen, daar wij deels op de belangstelling van den Hoogeerw.·. Grootm.·. Nat.·., deels op de gestrenge regtvaardigheid van onze BB.·., de afgevaardigden tot de Groote Loge, bij welke toch de eindbeslissing der zaak stond, rekenden. Trouwens, wij mogten immers wel verwachten, dat een zedelijk ligchaam, hetwelk zich zoo hoog boven elke profane maatschappij verheven acht, ook met eene nog onwrikbaarder gestrengheid dan de profane maatschappij, voor de regten zijner medeleden zou waken, en eene nog gestrengere regtspleging, zonder aanzien van personen, handhaven? Zóó veel althans is gewis, dat wij het toenmaals niet droomden, dat het hoogste maçonnike geregtshof — het maçonnike hof van appel — een super-despotiek regt zou uitoefenen, en, op de eenzijdige berigten van onze tegenstanders alleen afgaande, in het hoogste ressort, zou oordeelen en uitspraak doen, zonder de zaak, waarover geoordeeld moet worden, zij het dan slechts opper-

---

[1]) Men verlieze hierbij vooral niet uit het oog, dat het Groot-Besogne, reeds op den 7^{den} Mei, kennis had genomen van de *grondslagen*, waarop wij hier eene *zesde* Loge wilden stichten, dat het dus die grondslagen onderzocht, en zich *toen* althans met *deze grondbeginselen* volkomen *vereenigd* had. Ware dit immers het geval niet geweest, het Besogne zou ons dan, naar zijne magtsbevoegdheid, ons verzoekschrift hebben teruggezonden, met de *aanmerking*, dat het *elementen* bevatte, welke *strijdig* zijn met het Wetboek voor de Vrijmetselaars-Orde in Nederl.·., en als zoodanig niet kon in aanmerking komen, en zou het gewis *niet* aan de Amst.·. Logemrs.·. toegezonden hebben, alleen om het *ja* of *neen* omtrent het stichten van eene *zesde* Loge te *Amsterdam* uit te brengen. Dit althans mag men toch van een Collegie verwachten, dat zijne roeping verstaat.

vlakkig, te kennen, ja, zonder ons in het minste te hooren, of ons de geringste aandacht waardig te keuren!!! Zulk eene verregaande, onzedelijke handeling konden wij toen gewis niet vermoeden, en.... wien zal het bevreemden, wanneer wij verklaren, dat wij zelfs later nog moeite hadden om het onomstootelijke feit te gelooven?

Lang was intusschen de beslissende dag reeds verstreken, en.... nog zagen wij te vergeefs eenig berigt te gemoet. Verbaasd, en, ronduit gezegd, eenigermate verontwaardigd over een zoo onverklaarbaar zwijgen van het Groot-Besogne, alsmede over de althans voorshands blijkbaar spoedig behaalde zege onzer tegenstanders, trachtten wij ons, zoo mogelijk, eenig licht in deze duisternis te verschaffen, door bij eenige Amsterd.·. BB.·., welke de Groot-Loge hadden bijgewoond, informatiën in te winnen; en daar vernamen wij wat wij naauwelijks konden gelooven. De vijf Amsterd.·. Logemrs.·. hadden — zoo luidden deze berigten — het hun door het Groot-Besogne om advies toegezondene stuk slechts beantwoord met de aanmerking, dat hun het verzoekschrift van den Br.·. Polak *cum suis* te laat was toegezonden geworden, om er, op den bepaalden termijn, een gemotiveerd advies over te kunnen uitbrengen! ... Dus, zij hadden het middel gevonden, om de zaak ten minste nog een jaar te rekken, in de hoop — want ook dit werd mij rond en stellig verzekerd — dat er in een jaar zeer veel veranderen, zeer veel gebeuren mogt, hetwelk de geheele onderneming zou kunnen doen afspringen!

Men denke zich onze verbazing, over eene zoo huichelachtige trouweloosheid, welke, schuw voor elken openen, eerlijken strijd, er zich op toelegt, haar doel als door een' sluipmoord te bereiken! Hoe, de tijd om een gemotiveerd rapport uit te brengen was te kort geweest?.... Maar mijn verzoekschrift — dat ik toch met regt mogt verwachten, niet slechts aan de vijf Amst.·. Loges, maar ook aan alle Ned.·. Loges behoorlijk bekend gemaakt te zien, opdat de afgevaardigden der Ned.·. Loges, welke op het Groot-Oosten, over ons verzoek beslissen, en tusschen ons en onze tegenstanders, als Regters, vonnis moesten vellen, door eene naauwkeurige kennis van zaken zouden in staat gesteld worden een regtvaardig oordeel uit te spreken — mijn verzoekschrift be-

vond zich reeds sedert 1 November 1847, dus reeds sedert ruim zeven maanden, in handen van den Hoogeerw.·. Grootm.·. Nat.·.. Het Groot-Besogne had — krachtens het voormelde schrijven van den Br.·. Groot-Secretaris — reeds op 7 Mei kennis van dit stuk genomen, en er, omdat in dit Besogne alles voor de op 18 Junij te houden Groot-Loge moest worden voorbereid, volgens dienzelfden brief, onmiddellijk aan de vijf Amst.·. Logemrs.·. kennis van gegeven, met uitnoodiging om er het bij de wet vereischte advies over uit te brengen; bovendien waren drie van de vijf Amst.·. Logemrs.·. zelven medeleden van het Groot-Besogne, hadden dus, zoo al niet vroeger, dan ten minste in de zitting van het Besogne op 7 Mei den inhoud van dit stuk leeren kennen, en.... ondanks dit alles, was de termijn van 7 Mei tot 18 Junij te kort geweest om een ja, of een gemotiveerd neen uit te brengen! *Sapientes viderint!*.... Neen! trouweloosheid en eene, althans van hunne zijde, geheel despotike en willekeurige handelwijs lagen hier voor de hand.

„Maar," vroegen wij onzen verslaggevers verder: „wat zeiden dan de afgevaardigden voor de Groote Loge van zulk een eigendunkelijk gedrag? Billijkten zij zulk eene wederregtelijke handelwijze tegenover BB.·., in eene Orde, die zoo zedelijk hoog boven elke andere menschelijke vereeniging wil staan?" — „De afgevaardigden," kregen wij ten antwoord: „beteekenen volstrekt niets, weten ook volstrekt niets, en dansen, in den regel, aan het lijntje, waarmede zij door hunne Loge-voorzitters of door het Besogne getrokken worden!" — „Hoe," riepen wij uit: „zij weten volstrekt niets! Kennen zij dan ook de grondslagen niet, waarop het van ons uitgegane verzoek berust, als waardoor zij toch alleen kunnen in staat gesteld worden de tegenbedenkingen van onze tegenstanders met onze gronden te vergelijken, en, met overtuiging, naar hun geweten, in het verschil tusschen hunne BB.·. uitspraak te doen?" — „Waartoe zou dit dienen?" kregen wij nu ten antwoord: „zooveel omhaal is onnoodig! Men fluistert hun toe: „Tegenstemmen!" en... zij stemmen allen tegen." — „Zoo zedelijk diep, zoo ver beneden profaan gezonken, zoo nietig en huichelachtig kan ik mij," hernam ik hierop: „de Orde, in weerwil van al hare mij bekende verbastering, niet denken;

zoo onregtvaardig en slaafsch tevens kunnen geene mannen handelen, die zich met den veelbeduidenden naam van vrijë mannen en vrijë M.·. versieren!" riep ik in mijne verontwaardiging uit! "Welnu," antwoordde men mij: "de tijd zal het u leeren!" en.... mijn verslaggever was maar al te zeer op de hoogte, was maar al te wèl onderrigt! Inderdaad heeft de tijd het mij geleerd, heeft de tijd de naaktheid der Orde ontdekt, en het ongeloofelijke in het helderste licht geplaatst.

Stichtend en opbeurend waren intusschen deze berigten niet; wij twijfelden dan ook nog; want het was ons onmogelijk dit alles te gelooven. Ik besloot dus mij licht te verschaffen, en schreef den Hoogeerw.·. Grootmr.·. Nat.·. de volgende missive:

"Ik had de eer, onder dagteekening 5 Junij, in naam van U, Hoogeerw.·.! van den Br.·. Groot-Secretaris eene missive te ontvangen, waarin mij aangekondigd werd, dat onze zaak op het Groot-O.·. van den 18den Junij zou behandeld worden, en vol verlangen zagen ik en de mijnen dezen dag te gemoet, in de zekere verwachting van weldra, door het Groot-Besogne, nader berigt omtrent eene ons zóó ter harte gaande zaak te ontvangen; te vergeefs! Lang reeds is die dag voorbij, en wij zijn nog zonder eenig berigt gebleven! Wat was het antwoord van onze tegenstanders? Is het eind-oordeel over onze zaak uitgesteld, en zoo ja, voor hoe lang? Van dit alles weten wij niets, en kunnen ons een zoo geheimzinnig zwijgen niet verklaren.

"Wat wij weten, bepaalt zich dus slechts tot losse geruchten, tot voor ons geheel onbegrijpelijke berigten van eenige teruggekeerde Amsterdamsche afgevaardigden, welke ons verhaalden, dat ons verzoekschrift den Amst.·. Logemrs.·. te laat zou zijn toegezonden geworden, om er een gemotiveerd advies over uit te brengen, en dat onze zaak dus — voor hoe lang wist niemand — was uitgesteld geworden.

"Maar hoe! ons verzoek, dat zich reeds zoo lang in handen van U.·. Hoogeerw.·. bevond, dat het Besogne reeds zoo lang, zoo al niet officiëel, dan ten minste officieus moest bekend geweest zijn, en waarmede het Groot-Besogne reeds op 7 Mei door U zelven officieel werd bekend gemaakt, zou voor de Amst.·. Logemrs.·. te laat zijn ingekomen? Hebben niet drie hunner zitting in het Groot-Besogne, hetwelk toch tijdig genoeg van alles

onderrigt was? En.... wisten de Amst.·. Logemrs.·. niet reeds lang te voren — en veel vroeger dan U.·. Hoogeerw.·. zelf — wat wij verlangden? En eindelijk, heeft het Groot-Besogne niet zelf begrepen, dat de den Amst.·. Logemrs.·. aangewezene beantwoordings-termijn toereikend genoeg was, daar mij de Br.·. Groot-Secr.·. uitdrukkelijk verzekerde, dat onze zaak op het Gr.·. O.·. van 18 Junij zou afgedaan worden? Uwe Hoogh. zelve zal het moeten bekennen, dat dit alles ons, in hooge mate, bevreemden moet; en, ronduit gezegd, wij voor ons kunnen althans al deze berigten met het feitelijk voorafgegane niet in verband brengen.

„Dringend smeeken wij derhalve, U Hoogeerw.·.! het Groot-Besogne te willen opdragen ons hieromtrent meer naauwkeurige inlichtingen te doen toekomen.

„Met den meesten eerbied," enz.

Maar ofschoon ik ook met zekerheid weet, dat door Z.·. K.·. H.·. aan mijn verlangen voldaan is, het Besogne, dat, in den regel, door den Br.·. Jan Schouten gepresideerd werd; het Besogne, welks meeste medeleden, en — gelijk mij later ten volste is gebleken — welks voorzitter zelf reeds geheel en al in verstandhouding met de Amst.·. Logemrs.·. stond, het Besogne antwoordde niet! Was dit niet regt broederlijk? Mag dit niet eene echt maçonnike regtspleging, een onvoorwaardelijk streven naar waarheid en regt genoemd worden?

Daar ik echter toenmaals nog niet wist en ook nog niet kon weten, dat ook mijn vertrouwdste vriend te 's Hage reeds van partij veranderd, door mijne tegenstanders ingenomen en voor hen gewonnen was, zoo besloot ik mij tot hem te wenden, en hem te schrijven, om mij ten minste eenig licht in deze ondoordringbare duisternis te ontsteken. Ook hem moest ik echter toen reeds — tot mijne niet geringe bevreemding — bij herhaling schrijven. Eindelijk ontving ik, den 3[den] Julij 1848, de volgende missive van zijne hand:

„Z.·. V.·. Z.·. A.·. Br.·.!

Tot mijn leedwezen kon ik de laatste vergadering van het Groot-Oosten niet bijwónen. Het is mij echter bekend, dat het

verzoek om Constitutie aldaar niet ter tafel kon komen, daar de officiële aanvrage te laat inkwam, om, voornamelijk bij het overleggen der breede Memorie van Adstructie, het advies der Amsterdamsche Loges te bekomen, volgens de wet. De zaak zal dus eerst ten Groot-Oosten van 5849 tot besluit komen. Dit besluit doet mij leed, maar het was onvermijdelijk. Vele drukten hebben de vroegere beantwoording uwer beide Teekenpl.·. van 16 en van 24 Junij verhinderd. Gelief zulks ten goede te houden.

Met broed.·. gevoelens van toegenegenheid en opregte (?) vriendschap,

UA.·. zeer dienstw.·. Mede-Br.·. en Vriend

Rijnstroom, bij Alphen, (w. g.) G. J. Verweij Mejan."
3 Julij 1848. g.·. s.·.

Zoodanig was de inhoud van dezen brief; het ongeloofelijke was dus positief waar!.... Maar het spel mijner tegenstanders was mij nu ook geheel open. Tijd gewonnen — zoo dachten zij — veel gewonnen. Binnen een jaar tijds immers zouden mijne elf medestrijders — daargelaten dat, gedurende die tijdruimte, natuurlijke en maatschappelijke incidenten, of, zoo als men zegt, sterven en verderven, dit kleine getal nog zeer konden verminderen — wel zóó moedeloos voor een' eeuwigen kamp, en zoo verslapt kunnen zijn geworden, dat de zaak van zelf zou vervallen en zonder verderen aanstoot den doodslaap insluimeren, en men verzuimde ook niet alle mogelijke krachten in te spannen om dit doel te bereiken. Immers, men deed wat men kon, om mij bij de BB.·. zwart te maken, opdat mijne pogingen geene verdere sympathie mogten vinden. „Broeder Polak," zeide men: „wil het Ned.·. Loge-verbond uit zijn verband rukken, het Groot-Besogne over hoop werpen, en heeft met dit alles slechts zijne eigene belangen, of ten minste de bevrediging van zijne onbegrensde eerzucht, het verwerven van den meesterstoel, ten doel." „Broeder Polak," zeiden anderen: „is een geestdrijver, een dweeper, die slechts door roemzucht, slechts door het verlangen om zich een' naam te maken, gedreven wordt!" enz. Zoo trachtte men, door allerlei, echt broederlijk op mij toegepaste praedicaten en epi-

theten, de BB.·. tegen mij in te nemen, en de levendige indrukken, door mijne in het vorige jaar gehoudene voorlezingen verwekt, spoorloos uit te wisschen en te verdelgen. Zóó stond het dan nu met de zaak, en inderdaad, scheen dan ook alles zich te vereenigen, om mij ter neêr te slaan en mijnen tegenstanders volkomen gewonnen spel te geven; want zelfs hunne op toevallige omstandigheden en coïncidenten gevestigde hoop — de eventuële vermindering van het kleine getal mijner medestanders — was vervuld geworden. Een mijner mede-onderteekenaren, namelijk H. van Doesburg, was gestorven; drie anderen hadden Amsterdam verlaten; een vijfde, J. J. Alberda — toenmaals redenaar van de Loge La Charité — werd, ten minste gelijk hij zelf mij verzekerd heeft, als met ijzeren banden naar La Charité teruggetrokken, en, als ware het zedelijk gedwongen, der heilige zaak ontrouw te worden! En zoo was dan het kleine getal zeer gevoelig verminderd, en, mij zelven medegerekend, tot op zeven personen ingekrompen.

Er was dus nog wel het bij de wet gevorderde zevental over; maar, ronduit gezegd, ik had sedert 1847 zoo vele treurige, grievende en het hart diep doordringende ondervindingen opgedaan, en gevoelde dan ook nu eerst de geheele zwaarte van den met zoo ongelijke krachten ondernomen strijd dermate, dat ik — die toch inderdaad slechts het heil mijner BB.·. en volstrekt niets voor mij zelven gezocht had — eindelijk het dwaze begon te beseffen van eene poging, welke toch, wèl bezien, eigenlijk hierop neêrkwam, dat ik mij zelven opofferde, om mijnen BB.·. een goed op te dringen, dat zij miskenden, dat zich, derhalve ook, voor hunne oogen, niet als een goed kon voordoen. Kort en goed, ik geloofde mij, mijnerzijds, genoegzaam van al mijne pligten gekweten te hebben, en vatte het vaste besluit op, de zaak op te geven en stil te laten insluimeren. Het natuurlijk gevolg hiervan was dan ook, dat ik mij even weinig meer om de zaak, als om de bekladdende, tegen mij in omloop gebragte geruchten bekommerde, en stil voor mijne gewone werkzaamheden voortleefde.

Zoo verliep er een geruime tijd, en de geheele zaak, niemands opmerkzaamheid meer trekkende, scheen reeds bij ieder vergeten te zijn. En schoon ik ook mijne gewone corresponden-

tie met mijn' vriend Mejan te 's Hage ijverig voortzette, zoo vermeed ik nogtans zorgvuldig, dit punt verder aan te roeren, iets, dat ook hij van zijnen kant — hij had er trouwens ook zijne gegronde redenen voor — insgelijks deed, en zoo scheen de zaak dan van zelve den zaligen dood in te sluimeren.

Niet lang mogt ik echter deze, na zoo vele stormen zoo gewenschte rust smaken; onverwacht werd ik wakker geschud, toen ik, op den 20sten December 1848, den volgenden brief van den B.·. Groot-Secret.·. ontving:

"De Grootmeester-Nationaal der Orde van Vrijmetselaren in het Koningrijk der Nederlanden, onderhoorige Koloniën en Landen

aan

den Z.·. A.·. Br.·. M. S. Polak,
in het O.·. van Amsterdam.

H.·. Z.·. V.·. W.·. K.·. S.·.

Z.·. A.·. Br.·.!

Onder dagteekening van 5 Junij j.·. l.·. had ik het voordeel U.·. A.·. kennis te geven, dat het verzoek door U en elf andere BB.·. VV.·. MM.·. aan mij ingediend, tot vestiging eener Loge in het O.·. van Amsterdam, onder de zinspreuk: *Post Nubila Lux*, overeenkomstig de wet (art. 125), in handen der Amsterdamsche Loges gesteld was, om deswege te dienen van advies.

Dat advies [1]), onlangs ingekomen en aan het verzoek niet gunstig zijnde, zal alsnu, mede volgens den inhoud van gezegd wetsartikel, ter kennis van het eerst te houden Groot-Oosten moeten gebragt worden, ten einde daarop door het G.·. O.·. beslist worde. In verband hiermede zal het noodig zijn, dat door U.·. A.·. en de overige onderteekenaren van het verzoek verklaard worde, dat daarin door elk hunner wordt volhard, wes-

---

[1]) De wet vordert eigenlijk een Advies van de *Loges*. Ik heb echter de bewijzen in handen, dat de Logemrs.·. eigenmagtig gehandeld, mijne Teekenpl.·. onderdrukt, en hunne Loge-Leden in deze zaak volstrekt niet gekend hadden.

halve ik U.·. A.·. verzoek, mij vóór 17 Februarij aanstaande, als het tijdstip, waarop Groot-Officieren weder in Groot-Besogne vergaderen, mij zoodanige verklaring door elk der BB.·. onderteekend, te willen doen toekomen, ten einde alsdan dienovereenkomstig te kunnen handelen.

Ik maak voorts van deze gelegenheid gebruik om aan U.·. A.·. hierbij terug te zenden het voor eenigen tijd door U.·. A.·. aan mij teruggevraagd afschrift van de door U.·. A.·. en de overige BB.·. ingediende aanvraag om Constitutie.

Met br.·. gevoelens betuig ik op nieuw te zijn,

Z.·. A.·. Br.·.,

U.·. A.·. heilwenschende medebr.·.

De Grootmeester Nationaal,

Namens den H.·. Eerw.·.

(w. g.) F. A. van Rappard,

Groot-Secretaris."

O.·. van 's Gravenhage,

20 Dec.·. 1848 g.·. s.·.

Maar ook dit schrijven kon mijn vast besluit, om mij niet langer, als ware het geheel alleen, aan eenen ongelijken strijd bloot te stellen, waarvan de zege reeds vooraf voor mijne tegenstanders verzekerd was, niet meer aan het wankelen brengen. Bewust wat mij te wachten stond, was ook mijn besluit onwrikbaar genomen, en daar ik geloofde mij overtuigd te kunnen houden dat, bij mijn terugtreden, ook al mijne mede-onderteekenaren de zaak wel zouden laten rusten, zoo oordeelde ik het ook tijdig genoeg te wezen, wanneer ik hun in het begin van Februarij kennis gaf van deze missive, en tevens van mijn vast besluit, dat ik mij aan deze zaak voor goed dacht te onttrekken. Ronduit gezegd, men had het mij zóó zuur gemaakt, en ik was de zaak daarom ook dermate moede geworden, dat ik elke nieuwe aanraking met haar zorvuldig trachtte te vermijden, en uit dien hoofde ook besloot, zoo laat mogelijk mijnen mede-onderteekenaren van deze missive kennis te geven.

Maar mijnen geheel omgewerkten vriend te 's Hage, den Br.·. Verweij-Mejan, schreef ik onmiddellijk na de ontvangst van dezen brief, en, met den inhoud van dat geschrift, maakte ik hem ook mijn genomen besluit bekend, om de zaak geheel op te geven.

In zijn antwoord van den 25sten December dezes jaars, prees hij dit mijn voornemen zeer, en moedigde mij aan, daarin met mijnen hem wel bekenden volhardingsgeest te blijven berusten, ten einde mij zelven verder vergeefsche moeite te besparen, omdat — dit voegde hij er uitdrukkelijk bij — de zaak nu eenmaal een stadium was ingetreden, waaraan, zelfs met de uiterste inspanning, geen oogst te ontwoekeren was, daar men zich toch eenmaal vast had verbonden mij nooit eene Constitutie te verleenen! Hij besloot zijn' brief, met mij zijne, gelijk hij zeide, opregte smart te betuigen, dat men zulk een edel zaad nu eenmaal volstrekt niet wilde laten opkomen, en voegde er vertrouwelijk bij, dat hij mij immers reeds bij den aanvang genoegzaam ontvouwd had, welke strijd mij tegenover de vijf Amst.·. Logemr.·. te wachten stond, en dat hij het mij dus wel voorspeld had, dat deze zich, met al hunnen invloed, verpletterend op mijne plannen en pogingen zouden werpen!

Alhoewel ik nu ook door dit schrijven, zoo mogelijk, nog vaster in mijn besluit versterkt werd, zoo bekroop mij nogtans de nieuwsgierigheid, om te weten, wat dan toch de bedenkingen waren, door de Amsterd.·. Logemr.·. tegen mijne beginselen in het midden gebragt, als de grondslagen, waarop zij hun declinatoir advies gevestigd hadden. Tevens wenschte ik zeer te weten, welke bewijzen zij hadden aangevoerd, om te bevestigen en te staven, dat deze declinatoire gronden niet hunne individuele meening, maar, volgens de wet, ook het gevoelen van hunne contribuerende Loge-leden was; immers, ik wist het met zekerheid, dat men de Loge-leden in het geheel niet geraadpleegd, hen — uit vrees om de zaak aan te roeren — volstrekt blind gehouden, en eigenmagtig gehandeld had; want, wanneer ik zelfs niet in het bezit ware van eene naamlijst, door een aantal leden der verschillende Amsterdamsche Loges eigenhandig onderteekend, welke het feit met hunne handteekening bekrachtigen, dat men de Loge-leden nooit officieel met mijne Teekenpl.·. bekend gemaakt, of hen over de door mij daarin ontwikkelde gronden en beginselen geraadpleegd heeft, ik zou het van zelf gevoeld hebben. Immers, om zich in deze zaak op eene ronde en eerlijke wijze van zijnen pligt te kwijten, ware het niet toereikend

geweest hun te zeggen, dat er hier over het al of niet toelaten van eene zesde, door Br.·. Polak te stichten Loge, gestemd moest worden; maar men zou hen ook, naar pligt en geweten, met de redenen hebben moeten bekend maken, waarom Br.·. Polak eigenlijk noodig geoordeeld had eene zesde Loge te stichten, en hun, dientengevolge, het aan de Loges te dien einde toegezondene afschrift van mijne Teekenpl.·. moeten voorlezen; maar dit stuk.... was immers ook voor den Logemeester al te weinig vleijend! Daarbij kwam nog — hoe weinig vleijend die Teekenplank nu ook voor de Logemeesters was — dat conscientieuse, waarheid-minnende Broederen, door de daarin ontwikkelde gronden medegesleept, bij de stemming wel eens een ja, in plaats van een neen, konden uitbrengen, en dit spel ware toch te zeer gewaagd, te gevaarlijk geweest!

Daar ik nu mijne nieuwsgierigheid om de tegenbedenkingen van mijne wederpartijders te kennen niet kon bedwingen; daar ik het Groot-Besogne mijn besluit, om van de zaak af te zien, nog niet had aangekondigd; zoo geloofde ik ook in mijn volste regt te zijn, het Groot-Besogne om een afschrift van de door mijne tegenstanders gemaakte bedenkingen te vragen, ten einde met deze tegenwerpingen bekend te worden, en daardoor gelegenheid te hebben ze, des noods, te wederleggen. Ik geloofde, zeg ik, in mijn volste regt te zijn, dit te vorderen, daar men toch, en met regt, ieder profaan geregt voor hoogst willekeurig en onregtvaardig zou verklaren, hetwelk den beklaagde de kennisneming van de tegen hem uitgebragte beschuldiging zou ontzeggen, en hem daardoor opzettelijk elke gelegenheid tot zijne verdediging afsnijden. Ik geloofde dat ik, met de vijf Amst.·. Logemrs.·. voor dezelfde regtbank teregt staande, evenzeer de gronden van mijne tegenstanders moest kennen, als men hen van de mijne onderrigt had, en dat wij, als partijën, gelijke regten zouden deelachtig wezen, en ik achtte dit — wilde men eene ongekreukte regtvaardigheid huldigen — hier des te noodzakelijker, omdat onze regten, door eene zonderlinge, onverstandige wet, reeds zoo *ongelijk* verdeeld waren. Trouwens, mijne tegenstanders hadden, krachtens de wet, alleen het regt om in de groote Loge — dus

voor de regtbank — te spreken, en hunne zaak te bepleïten, omdat zij daarin zitting en stem hadden, terwijl ik voor die zelfde regtbank, voor welke wij beiden teregt stonden, zelfs niet mogt kikken [1]). Naar zulk eene, wij schromen het niet te zeggen, op het zachtst genomen, *onzedelijke* wetsbepaling, zou dus, wanneer men slechts de geringste zedelijke hoogachting voor regt en geregtigheid had gekoesterd, niets billijker geweest zijn, dan dat men ons van zelf, en zonder dat wij noodig gehad hadden er om te vragen, een afschrift van de tegenbedenkingen onzer tegenstanders had doen toekomen, om ons — die onze zaak voor de regtbank niet mogten verdedigen — ten minste in de gelegenheid te stellen, eene schriftelijke wederlegging, tot inlichting van onze regters, in te dienen.

Vol vertrouwen, dat men zich dan ook, althans op mijne aanvraag, van een' zoo heiligen pligt zou kwijten, schreef ik dan hierom aan den Br.·. Groot-Secretaris; maar .... men hoore de billijke regtsplegingen van eene Orde, welke zich beroemt de gelouterdste en zedelijkste van alle menschelijke corporatiën, eene maatschappij op de grondslagen van waarheid en licht, liefde en geregtigheid, gegrond te zijn, en men leere de broederlijkheid en gelijkheid, welke men hier huichelt, uit de diep beneden Turksch-profaan gezonkene despotike wetten van dit zuivere (?) broeder-verbond, naar waarde schatten, wanneer men hier dit verhevene verbond der reinste humaniteit de allereerste *principia juris* zal zien honen, en de alleroudste, zelfs bij de ruwste volkeren der oudheid, geëerbiedigde regtsformaliteiten zal zien vertrappen; want luidt niet reeds het Bijbel-gebod uit grijze oudheid: „En zij zullen zich stellen, „de *beide* strijdenden voor het geregt?" Men denke zich dan ook onze diepe verontwaardiging, toen ik van den Br.·. Groot-Secretaris het volgende antwoord ontving:

---

[1]) Slechts de afgevaardigden, welke stemgeregtigd zijn, en niet de bezoekende BB.·., mogen in de Groot-Loge spreken. In den regel is dit ook regt. Maar moest eene *billijke* wet niet ook voor *exceptionele* gevallen, gevallen, waarin de Groot-Loge regt tusschen twee partijën moet spreken, eene uitzondering maken. Hadden wij niet, naar de beginselen van alle billijke wetboeken, moeten worden *opgeroepen*, om onze zaak te hooren behandelen, en haar des noods te verdedigen? In welk zedelijk wetboek wordt dit verzuimd?

„De Groot-Secretaris van het Groot-Oosten der Orde van Vrijmetselaren in het Koningrijk der Nederlanden, onderhoorige Koloniën en Landen,

aan

den Z.·. A.·. Br.·. M. S. Polak, O.·. van Amsterdam.

H.·. Z.·. V.·. W.·. K.·. S.·.

Z.·. A.·. Br.·.!

Ik heb het voordeel gehad uwe missive van den 27sten der vorige maand te ontvangen, en acht mij verpligt U, in antwoord daarop te doen kennen, dat ik niet bevoegd ben aan U.·. A.·. verlangen, ter mededeeling van het advies der Amsterdamsche Loges, zonder hoogere autorisatie, te voldoen.

Zelfs bestaat er bij mij twijfel, of zoodanige mededeeling wel kan plaats hebben, naardien de wet zegt:

„Alvorens dit verzoek ter tafel bij het Groot-Oosten te bren„gen, stelt de Grootmeester-Nationaal hetzelve request in han„den van de in de plaats gevestigde Loge of Loges. Het „uitgebragt advies zal *ter kennis van het Groot-Oosten wor„den gebragt*, en hetzelve declinatoir zijnde, wordt de Consti„tutie-brief niet verleend, dan met eene meerderheid van twee „derden der uitgebragte stemmen."

De loop, welke de zaak nemen moet, is dus duidelijk omschreven, en daarbij niet gezegd [1]), dat de BB.·., die de aanvrage om Constitutie doen, op dit advies zullen worden gehoord. Dit zou welligt ook in strijd wezen, met de betrekking der Loges tot het Groot-Oosten waarvan zij integrerende leden zijn [2]). Het

[1]) Alsof het *eenvoudigste* regtsbeginsel, door een *instinctmatig* gevoel van *billijkheid* voorgeschreven, nog behoeft gezegd te worden! Moet het dan ook onder Broederen heeten: „*Dura lex, sed.... scripta?*" Maar wat zou dan zulk een *geveinsd* Broederen-verbond en verbond der *waarheid* wezen?

[2]) Heet dit niet met regt, eene *callida ac vafra juris interpretatio?* Is dit niet, *a priori*, de regters *boven* de wet stellen, en hen magtigen om regt in hunne eigene zaak te spreken. Maar is dit dan *regtsbedeeling*, of.... *regtsverkrachting* en *absolutismus?*

Groot-Oosten dus alleen neemt kennis en beslist. Ik zal intusschen niet in gebreke blijven uwe aanvrage, zoo wel aan den H.·. E.·. Grootmeester-Nat.·., als aan Br.·. Groot-Officieren kenbaar te maken.

Mogt de zaak anders worden begrepen, dan zal ik mij gaarne van de deswege te ontvangen bevelen kwijten, enz.

Mij vleijende dat deze inlichtingen U.·. A.·. welligt van eenige dienst zullen zijn, heb ik het voordeel mij met Br.·. hoogachting te noemen.

Z.·. A.·. Br.·.!
Uw heilwenschende Medebr.·.
w. g. F. A. van Rappard."

O.·. van *'s Hage*,
4 Januarij 1848.

"*Sic scribitur.lex! sic vafra agitur interpretatione juris!*" dacht ik bij het lezen van dit zoo beleefde schrijven. Men overlaadt u met beleefdheden, maar.... bij zoodanigen staat van zaken, waarbij het regt niet door waarheid en geweten bestuurd wordt, en slechts — in naauwkeurig verband tot de totaliteit der Orde — een zinledig vormenspel, of liever de deur en dekmantel van een vermomd absolutismus is, zal het einde en de slotsom van de oogverblindende formaliteiten onvermijdelijk wezen: "*Clauduntur (maligno) risu tabellae; tu....* damnatus *abibis!*" En wie kan het mij ten kwade duiden, dat deze nieuwe, deze treurige ondervinding mijn genomen besluit slechts nog krachtiger bevestigde?

Werkelijk liet ik dan ook sedert de noodlottige zaak volkomen rusten, tot Vrijdag 9 Februarij, als wanneer ik geloofde niet langer te mogen uitstellen mijne mede-onderteekenaars op te zoeken, en hen zoo wel met den inhoud van den voormelden brief des Br.·. Groot-Secr.·. van 20 December 1848, als met mijn onwrikbaar besluit om de zaak op te geven, bekend te maken.

Er waren, gelijk reeds gezegd is, slechts nog zes hunner overgebleven; de eerste, tot wien ik mij had begeven, billijkte, ofschoon ook met smart, de redenen, welke mij tot dit besluit

gebragt hadden; ik begaf mij dus tot den tweede, en, vernemende dat deze buiten de stad was, tot den derde.

Maar met tranen in de oogen bezwoer deze mij om van een jegens de Orde en de menschheid tevens zoo onregtvaardig besluit af te zien, mij verzekerende, dat ik zelf schuld had, zoo weinig ondersteuning en deelneming bij de BB.·. gevonden te hebben. Zeer weinigen slechts — zeide hij — waren met mijne plannen bekend, omdat ik zelf trouwens de zaak zoo lang had laten sluimeren, en niet voortgegaan was de BB.·. met mijne denkbeelden bekend te maken. Eene menigte BB.·. — voegde hij er bij — wenschte niets inniger, dan met mijne grondbeginselen bekend te worden, en waren bereid, op mijnen eersten roep te verschijnen. Hiervan wilde hij mij — bijaldien ik slechts beloven wilde mijn voornemen op te geven, en nog eene openbare voorlezing te houden — de voldoendste overtuiging geven, terwijl hij, in dat geval, de zorg, om de BB.·. hiervan kennis te geven, en een zeer talrijk auditorium bijeen te brengen, op zich wilde nemen! Kortom, hij noemde mijn gedrag eene vijandige handeling tegen de menschheid, een onregtvaardig vergrijp tegen alle beter-gevoelende BB.·., en drong bij mij aan, en bad en bezwoer mij zóó lang, totdat mijne standvastigheid bezweken was, en ik hem de belofte gaf, aan zijn verlangen te zullen beantwoorden, wanneer ook hij zijne belofte zou gestand doen, en voor de uitnoodiging der BB.·. zorg dragen. En naauwelijks had ik hem mijn woord gegeven, of hij verliet onmiddellijk, met dit doel, zijne woning, en ik was dan ook nog geen vol uur naar huis teruggekeerd, toen hij mij kwam berigten, dat hij reeds eene menigte BB.·. had gesproken en nog verscheidene anderen zou spreken; maar dat allen, welke hij gesproken had, hem met de meeste belangstelling gehoord en verklaard hadden, innig verheugd te zijn, de gelegenheid te vinden, om met de Teekenpl.·. van Br.·. Polak, welke in het vorige jaar zoo veel gerucht gemaakt had, nader bekend te worden, zoodat zij ook plegtig verzekerden, bereid te zijn om op te komen, waar en wanneer ik hen zou oproepen. Dientengevolge verzocht hij mij tegen Maandag den 12^{den} Februarij eene vergadering uit te schrijven.

Ik beloofde het. Want daar ik — volgens den voormelden

brief van den Br.·. Groot-Secr.·., d. d. 20 December 1848 — mijn ultimatum eerst op 16 Februarij des ingetredenen jaars aan het Groot-Besogne behoefde mede te deelen, zoo wilde ik, zonder mijn vastgesteld besluit ligtvaardig op te geven, maar ook zonder het *per fas et nefas* te willen doordrijven, óf mij zelven van het feitelijke van zijne woorden, óf hem — de uitslag immers van die proefneming moest voor één' van ons beiden beslissen, het gevoelen van een' van beiden regtvaardigen of loochenstraffen — van zijne illusiën overtuigen, en daardoor tevens mijn gedrag tegenover de meerderheid van mijne respectieve BB.·. volkomen regtvaardigen. Door middel van eene openbare advertentie in het Handelsblad werden de BB.·. dus andermaal tot eene Maçonnieke bijeenkomst, tegen Maandag den 25sten Februarij, in het lokaal Frascati opgeroepen.

Nog stond echter mijn besluit onwrikbaar vast de zaak op te geven, en eerst de uitslag van dezen avond zou het beslissen, of ik dit besluit moest intrekken. Die avond zou het criterium zijn; hij werd het, en besliste inderdaad over het zijn of niet zijn van de A.·. Loge: POST NUBILA LUX.

Want alhoewel ook de BB.·., op dezen avond, even weinig talrijk als ten vorigen jare tot deze vergadering waren opgekomen, de deelneming en opgewektheid was nogtans zóó groot, dat allen eene levendige belangstelling in de zaak betoonden, allen mij smeekten mijn voornemen, om mij aan de zaak te onttrekken, op te geven, allen mij baden aan het Besogne te schrijven, dat ik wenschte aan deze zaak krachtdadig gevolg gegeven te zien, en hun te veroorloven het daartoe vereischte stuk mede te onderteekenen. Zelfs zij, die, om verschillende redenen, nog niet openlijk konden deel nemen, vereenigden hunne beden met die der anderen, verzekerden mij, dat zelfs diegenen, welke thans nog, tusschen twijfel en vrees geslingerd, aarzelden, later, als de zaak maar eenigzins meer gevestigd zou wezen, ongetwijfeld zouden toetreden. In één woord: allen smeekten, dat ik hun mijn woord zou geven, met de zaak voort te gaan, en dientengevolge, vóór den 16den Februarij nog eene vergadering te beleggen, daar zij mij een groot aantal deelnemers en mede-onderteekenaars waarborgden.

Met zegevierende blikken zag mij nu Br.·. Asseler — want deze was het, welke mij tot dien nieuwen stap gedwongen had — aan; getroffen greep hij mij bij de hand, en vroeg, of ik thans nog geloofde bij mijn besluit te moeten blijven?..... Kortom, mijn vast voornemen had schipbreuk geleden, ik kon mij niet wederhouden mij, naar het zoo dringend en veelzijdig geuit verlangen mijner BB.·. te schikken. Dien avond werd dan ook eigenlijk de A.·. Loge: Post nubila lux gegrondvest.

Het getal mijner mede-onderteekenaren was inmiddels, door het op dezen avond voorgevallene, weder tot *zestien* geklommen, en, daar de termijn van antwoord, mij door den Groot-Secr.·., in zijne missive van 20 December 1848 aangewezen, met den 16^den^ Februarij 1849 expireerde, zoo werd op dezen zelfden avond nog vastgesteld, om de verlangde vergadering tegen Donderdag avond den 15^den^ Februarij uit te schrijven, ten einde ook de namen van hen, welke op dezen avond mogten deel nemen tegelijk met mijn antwoord, aan het Groot-Besogne te kunnen opzenden. Daar nu het locaal Frascati op dien avond niet beschikbaar was, zoo bood een der aanwezigen, ten behoeve van dien avond, het zijne — Vliedzorg in de Plantaadje — aan, welk aanbod ook terstond werd aangenomen.

Onverwijld schreef ik inmiddels aan den Br.·. Groot-Secr.·., en berigtte hem, dat ik verlangde, dat aan mijn verzoek, in 1847 gedaan, zou gevolg gegeven worden, en zond hem, in behoorlijken vorm, ook de declaratie van mijne oude en nieuwe mede-onderteekenaren over, met bijvoeging, dat ik hem, vóór den 17^den^ Februarij, hoogstwaarschijnlijk nog verscheidene onderteekeningen van nieuw toegetredenen zou doen toekomen.

Was nu deze eerste vergadering ongestoord en in stille rust afgeloopen, niet zoo kalm, niet zoo rustig mogt de tweede wezen, die op 16 Februarij was vastgesteld. Mijne Amsterdamsche tegenstanders immers hadden middelerwijl deze nieuwe pogingen vernomen, en verbolgen, dat eene zaak, welke men reeds geheel onderdrukt en dood geloofde, zoo geheel onverwacht weder een nieuw en krachtvol leven — welks gevolgen trouwens niet waren af te zien — ontwikkelde, geloofden zij nu ook alles te moeten aanwenden, om haar met den meesten nadruk te keer te gaan. Hiervan echter onkundig, wist ik dus,

evenmin als in het jaar 1847, wat mij op den avond van 16 Februarij te wachten stond.

Toen die avond inmiddels was aangekomen, begaf ik mij naar het voor deze bijeenkomst bestemde locaal, waar ik reeds eene talrijke menigte BB.·. vergaderd vond. Allengs werd de zaal voller en voller; de vergadering was, inderdaad, op dien avond zeer talrijk bezocht. Dat nu zulk eene belangstelling mij ongemeen verheugde en bemoedigde, zal naauwelijks behoeven gezegd te worden; deze zachte zelfvoldoening zou echter niet lang ongestoord en onverbitterd blijven voortduren.

Naauwelijk immers had ik de inleiding tot mijne voordragt — een kort overzigt van alles, wat er met deze zaak, van Junij 1847 tot op dezen avond, was voorgevallen — geëindigd, en wilde ik in stille zelfvoldoening tot de eigenlijke voordragt overgaan, toen ik mij eensklaps, tegen alle verwachting, uit mijnen hemel neêrgeslingerd, en — even als in het jaar 1847, maar met meer ruwheid en lompheid — op eene gemeene, beleedigende wijze zag aangevallen. Mijn aanvaller, met eenige komplot-genooten, blijkbaar met dit doel in de vergadering gekomen, was ditmaal een officier van de Loge La Charité, en schoonzoon van den Voorz.·. Mr.·. dezer werkplaats. Behoeft men te vragen wie hem herwaarts had gezonden, en op wiens last hij op eene zoo ruwe, zoo gemeen profane wijze handelde?

Maar aan zoodanige aanvallen reeds gewoon, liet ik bedaard dien storm uitwoeden, en maakte mij inmiddels met de meeste kalmte op een antwoord bereid, iets, dat mij ditmaal gemakkelijker dan in het vorige jaar viel, deels, omdat mij de slag niet zoo geheel onverwacht als toenmaals trof — immers ik moest, door de ondervinding onderrigt, wel op dergelijke voorvallen voorbereid zijn — deels omdat mijn toenmalige aanvaller, even ruw en onwetend als mijn vroegere beschaafd en geleerd, zijne zaak zoo lomp en onhandig voorstond en dermate persoonlijk werd, dat zijn gedrag eene algemeene verontwaardiging en verbolgenheid verwekte. Nog hooger werden deze aandoeningen, nog hooger zwol dan ook de stroom der hartstogten, toen ik mijnen man met kalme bedaardheid het noodig geachte antwoord gegeven had. In een luid

gejubel was de geheele zaal losgebroken, en verstomd en beschaamd droop mijn aanvaller met zijne helpers af, en sloop, misschien voor nog slimmere gevolgen beducht, stilletjes de zaal uit; en, ronduit gezegd, ik geloof, dat zijne vrees niet geheel ongegrond was. Zijn gedrag immers had de geheime kunstenarijën der Amsterdamsche Logemrs.·. op eene voor de Orde zoo vernederende wijze aan den dag gelegd, en de Orde zelve — trouwens zoo als zij *hier* bestaat — dermate in hare naaktheid voor aller oog ten toon gesteld, dat het ieder voelend en denkend hart met schaamte vervullen moest, lid te zijn van een verbond, waarin men huichelt nederigheid en liefde, op waarheid en zelfkennis gegrond, te oefenen.... en slechts trotschheid en ruwheid, op domheid en eigenwaan gevestigd, aankweekt.

Ook dit onweder was eindelijk afgetrokken; de mephitische miasmen waren verdreven, de hemel was weder helder geworden; de drukkende hitte was afgekoeld; eene zuiverder lucht vervulde de zaal, en men ademde weder vrijër; de plegtige stilte dus teruggekeerd zijnde, kon ik de werkzaamheden hervatten.

Met eene geestdrift, welke door het voorgevallene nog ongemeen was verhoogd geworden, hoorde men mij aan, en het gevolg was, dat zeventien BB.·. zich, op dezen avond, bij de vroegere onderteekenaars aansloten! Toen drong men op mij aan, nog eene openbare voorlezing te houden, omdat — zoo als men zeide, en zoo als ik ook zelf, uit het aantal dat op dezen avond was opgekomen, ligtelijk kon opmaken — de zaak nu eerst begon sensatie te maken en te leven. Ook aan dit verlangen wilde ik voldoen, ik achtte het echter — omdat eene nieuwe vergadering nu eerst na den 17^{den} dezer maand kon gehouden worden — onvermijdelijk, hierbij de volgende maatregelen te nemen.

Ik besloot namelijk de naamlijst der nieuw toegetredenen, onverwijld, reeds den volgenden dag (15 Februarij), aan den Groot-Secret.·. op te zenden, en hem te verzoeken, wanneer hij deze namen bij het Groot-Besogne overlegde, mij — dewijl de reeks der deelnemers met de laatst toegetredenen nog niet was afgesloten — aldaar het verlof uit te werken, de namen van allen, welke tot 1^{0} Mei nog mogten toetreden, als wettige mede-onderteekenaren aan het Groot-Besogne op te zenden.

Dit besluit, ter kennis van de vergadering gebragt en alge-

meen goedgekeurd zijnde, bood een der op dezen avond toegetredenen, Br.·. J. F. Bijlsmit — welke van dezen avond af, een hoofd-steunpilaar van Post Nubila Lux werd, en het ook bij voortduring is gebleven — omdat hij toevallig des anderen daags naar 's Hage moest vertrekken, aan, de overbrenger mijner depeche aan den Br.·. Groot-Secr.·. te wezen, eene taak, die hij met de meeste naauwkeurigheid vervulde. Ten slotte werd er nog vastgesteld, dat er op den 28sten Februarij nog eene opene vergadering voor BB.·. Vrij-Mets.·. in het gewone locaal Frascati zou gehouden worden, waarna deze vergadering plegtig gesloten werd.

Daar echter nu mijn besluit, om mij aan mijne weldenkende en welwillende BB.·. niet te onttrekken, en de zaak dus met al mijne krachten door te zetten, thans eene onwrikbare vastheid had gekregen, en ik nogtans, nu meer dan ooit, op de felste tegenwerking van mijne Amsterdamsche wederpartijders moest rekenen; daar het mij wijders ten overvloede bekend was, dat de uitslag dezer zaak van de eindbeslissing der Groot-Loge (het Groot-Oosten) afhing, wilde ik nu ook — te allen tijde gewoon mij naar de Suetonische stelling: *Nihil fecisse putans, si quid imperfectum reliquit*" [1]) — van mijnen kant het uiterste beproeven.

Immers, ik kende al de nadeelen, waarmede ik te kampen had; ik wist dat mijne zaak uitsluitend van de eindbeslissing der Groot-Loge afhing; ik wist, dat dáár slechts mijne tegenstanders over hunne mij *volstrekt onbekende* tegenwerpingen en tegenbedenkingen zouden gehoord worden, en zelfs, bij de stemming over deze zaak, hunne stemmen mede zouden uitbrengen. Ik wist dus maar al te wèl, dat ik hier eene in den hoogsten graad passive rol te spelen had; dat ik den loop der zaak, op de Groot-Loge, slechts lijdelijk had af te wachten, en er niets, volstrekt niets, aan toebrengen kon. Wat mij dus overbleef, kon alleen van voorbereidenden aard wezen.

Dat ik nu, bij zoodanigen staat van zaken — waarbij men een vast beraamd plan doorzetten en, slechts een vormregt

---

[1]) „Hij (Cæsar) geloofde *niets* gedaan te hebben wanneer hij slechts *iets* onvoltooid had achtergelaten!"

huldigende, de BB.·. met een schijn van regt verblinden wilde — voornamelijk te vreezen had, dat men de stemgeregtigde afgevaardigden voor de Groot-Loge met de in mijne ingediende Teekenpl.·. ontwikkelde grondslagen, waarom en waarop wij eene zesde Loge in Amst.·. wilden stichten, geheel zou onbekend laten, en hun — na hen, in korte woorden, met onze aanvraag, en de tegenbedenkingen der vijf Amst.·. Logemrs.·. bekend gemaakt te hebben — de eenvoudige vraag zou voorstellen, of men het, na deze tegenbedenkingen gehoord te hebben, al of niet raadzaam achtte aan het verlangen van eenige Amst.·. BB.·. te voldoen, en Constitutie voor eene zesde Loge te verleenen? zoo besloot ik ook, voor zoo verre het in mijne krachten was gelegen, dit althans tegen te gaan, en de gezamenlijke Loges — de regters in het hoogste ressort — met den grond van mijn streven bekend te maken, opdat zij niet opzettelijk aan het dwalen gebragt, en door de eenzijdige voorstellen van mijne tegenstanders zouden misleid worden.

Vast stond dus mijn besluit, alle Nederl.·. Loges, in den naam van eene aanzienlijke menigte Amst.·. BB.·., onder dringende bede, tot de op den 28sten Februarij te houden vergadering uit te noodigen, en haar te smeeken, zich toch de moeite te willen geven, bij deze gelegenheid, kennis te komen nemen van eene zaak, waarover zij als regters tusschen hunne BB.·. beslissen moesten, en waarvan zij, gelijk ik met grond kon vertrouwen, slechts eene oppervlakkige, om nu niet te zeggen geheel eenzijdige kennis hadden, terwijl toch de uitslag van deze zaak eene levensvraag voor eene menigte regtschapene BB.·. was. Dientengevolge deed ik aan alle Loges de volgende missive toekomen:

„Z.·. W.·. en Z.·. V.·. BB.·.!

Reeds in Junij 1847 heb ik mijne bedenkingen omtrent dat, wat onze respect.·. Loges zijn, maar ook dat, wat zij zijn konden, rond en open in eene vergadering van BB.·. voorgedragen. De zucht tot degelijkheid heeft gezegevierd; mijn gevoelen heeft weêrklank gevonden, en het plan om in het O.·. van Amsterdam eene nieuwe Loge, op zoodanige wijze ingerigt, te vestigen, werd eene levensbehoefte voor vele weldenkende BB.·.. Wij

bragten dit ons verlangen voor het G.·. B.·. van Nederland. Ook dáár vond de zaak warme deelneming; zeer liet zich het G.·. B.·. aan deze zaak gelegen liggen, en, hoe ongeneigd ook anders om het getal der bestaande werkplaatsen te extenderen, eene werkplaats als deze, werd als eene noodzakelijke uitzondering beschouwd, die alle aanmoediging verdiende.

Het aantal deelnemers is sedert zeer toegenomen, en op het aanstaande G.·. O.·. zal deze zaak behandeld, en ook aan uwe stemming onderworpen worpen. Broederen! het geldt hier eene heilige zaak; het geldt hier het behoud der Orde, maar voornamelijk de regten uwer BB.·. Met een enkel „Ja!" of „Neen!" zult gij over de zaak te beslissen hebben, die voor ons van het hoogste gewigt is. Het woord „Neen!" mijne Broederen! is zoo ligt uitgesproken, en kon eens bij betere inlichting u smarten. En hoe ligt kon dit „Neen!" niet het gevolg van onbekendheid met den waren aard der zaak, of van opzettelijk verkeerde inlichtingen wezen!

Om u dan in de gelegenheid te stellen deze zaak geheel te kennen, en uw „Ja!" of „Neen!" naar de inspraak uwer harten, voor het oog van den Opperbouwheer te kunnen uitbrengen, noodigen wij U uit, ja bidden wij U broederlijk, om ons aanstaanden Woensdag-avond, den 28sten Februarij, in onze over deze aangelegenheid te houden laatste openbare bijeenkomst met uwe tegenwoordigheid te vereeren, en zelven kennis van die belangen uwer broederen te nemen, waarover gij naar pligt en geweten oordeelen moet.

Mij vleijende — want gedeeltelijk BB.·. rust hiertoe eene zedelijke verpligting op U — mij met uwe respective tegenwoordigheid te zullen vereerd zien, heb ik de eer mij te noemen:

Z.·. A.·. en Z.·. V.·. B.·.!

UEd.·. Dw.·. Dienaar en Medeb.·.

(w. g.) M.·. S.·. Polak, *Lm.·. Hm.·. Dr.·.*

Amsterdam, 21 Februarij 1849, p.·. s.·.

NB. *De vergadering zal gehouden worden in het locaal Frascati, te 7½ ure."*

Schoon nu ook deze missive aan alle Nederl.·. Loges werd toegezonden, zoo waren er nogtans slechts vier — te we-

ten: de Loge de Edelmoedigheid te 's Hertogenbosch, L'Inséparable te Bergen op Zoom, en de beide voorz.·. Mrs.·. van de Loges te Zierikzee en de Helder — welke zich verwaardigden ons met een antwoord te vereeren, waarin zij het zeer beklaagden, om verschillende redenen niet in de gelegenheid te zijn, aan ons billijk verlangen te voldoen; alle overigen lieten — bescheiden en beleefd genoeg van Vrijë Metselaren, wier geheele leven een onafgebroken streven naar licht en waarheid, tot bevordering van ware humaniteit, moet wezen — alle overige lieten volstrekt niets van zich hooren! Slechts eene enkele Loge maakte op zulk een onbroederlijk gedrag eene loffelijke uitzondering: dit was de Loge de Eendragt te Rotterdam, welker Voorz.·. Mr.·. Jos. J. Crooswijck een' zijner BB.·. — den verdienstelijken Br.·. Dr. De Vrij, welke, van onze uitnoodigingen gehoord hebbende, deze vergadering wenschte bij te wonen — op zijn uitdrukkelijk verlangen een' aanbevelingsbrief aan mij medegaf, om hem daardoor acces tot onze vergadering te verschaffen.

De vastgestelde avond inmiddels genaderd zijnde, begaf ik mij naar het locaal, en naauwelijks was ik daar aangekomen, of ik vernam ook reeds van een' der mijnen, die mij in de voorzaal afwachtte, dat de gehoorzaal ditmaal opgepropt vol was, dat ik mij op eene hevige oppositie moest bereid houden, omdat er niet slechts eene menigte voorname officieren van de vijf Amsterd.·. Loges — dus de vrienden en werktuigen van de vijf Logemrs.·., mijne verklaarde tegenstanders — waren opgekomen; maar omdat deze een' geruimen tijd, in kleine groepen, de voorzaal op en neêr gewandeld, en ijverig met elkander beraadslaagd hadden; welk alles hem de zekerheid gaf, dat zich hier een zeer hevig onweder dreigde zamen te pakken.

Na hier de brieven der vier voormelde Loges, alsmede den aanbevelingsbrief van Br.·. De Vrij ontvangen, en mijnen beangsten medestander — het was andermaal Br.·. Asseler — zoo veel ik kon gerust gesteld te hebben, begaf ik mij, door Br.·. De Vrij vergezeld, naar de zaal, die ik inderdaad opgepropt vol vond; ik hield mij dan ook bij voorraad op alle eventualiteiten voorbereid.

Er heerschte eene diepe, plegtige stilte in de zoo ongemeen

talrijke vergadering; maar de sarcastische gebaren van eenige Loge-officieren, gedurendende mijne inleiding, waarin ik in korte trekken de geheele toedragt dezer zaak, sedert Junij 1847, met levendige kleuren schetste, ontgingen mijne opmerkzaamheid niet. Het ontsnapte mijn' blik dan ook niet, dat men, toen ik mij gereed maakte mijne Teekenpl.·. voor te dragen, zich van papier en schrijfgereedschap voorzag, om, des noods, zijne aanmerkingen op te teekenen. Inderdaad heerschte er, als ware het, eene drukkende hitte, en scheen de dampkring om mij heen met stiklucht, de grond met miasmodische dampen bezwangerd, en alles het uitbreken van een hevig onweder aan te kondigen. — Maar, hoe verwonderlijk, nog onder het lezen bemerkte ik, dat de ironische trekken allengs effen waren geworden en aan diepen, plegtigen ernst hare plaats hadden ingeruimd. Beschaamd, verlegen en als vastgekluisterd zaten mijne tegenstanders daar, en niemand waagde het een woord uit te brengen, niemand waagde het de plegtige stilte af te breken, welke nog voortduurde, nadat ik reeds lang had opgehouden te spreken.

Eerst toen ik de BB.·. tot deelneming aanspoorde, en men zich in menigte naar de Tribune drong, stonden ook de partijgenooten van mijne tegenstanders op, verstrooiden zich in de zaal, spraken daar, in kleine groepen afgedeeld en het gedrang naar de Tribune aanstarend, nog eene poos met elkander, en trokken daarna in stilte af, terwijl van de overgroote meerderheid, welke nog in de zaal was gebleven, eenigen opgestaan waren om te teekenen, anderen mij met allerlei vragen bestormden, en de overigen, zacht met elkander sprekende, nog hunne zitplaatsen hadden ingehouden. Zoo was dan het dreigende onweder zonder uitbarsting afgetrokken; alle aanwezigen ademden vrijër, hart en geest waren als van belemmerende kluisters ontslagen, alles bood dan nu ook een bekoorlijk, een verrassend schouwspel aan.

Nog duurde inmiddels het gedrang naar de tribune onafgebroken voort, en reeds hadden andermaal twaalf BB.·. hunne handteekening bij die der vorigen gevoegd, toen de voormelde B.·. J. F. Bijlsmit — welke, uithoofde van zijne uitgebreide betrekkingen, de meerderheid der aanwezigen van nabij kende, en onder de menigte BB.·., die zich tot onderteekening der petitie naar de Tribune drongen, eenigen opmerkte, van welke hij wist, dat hunne morali-

teit de nieuwe Loge weinig tot eer en aanbeveling zou verstrekken, en welke hij daarom niet gaarne tot medeleden van POST NUBILA LUX wilde hebben [1]) — mij in het oor blies, dat het voor de gemeenschappelijke zaak van het uiterste gewigt zou zijn, de verdere deelneming voorshands te stuiten en de vergadering op te heffen. Omtrent de redenen, die hem tot deze vermaning noopten, zou hij zich later nader verklaren; en buitendien hadden wij toch ook aan vijf en veertig deelnemers — tot zoo hoog toch was het getal reeds geklommen — voor het oogenblik genoeg. Ik volgde zijnen raad en hief de zitting op.

De vergadering gesloten, en allen, welke geen deel genomen hadden, vertrokken zijnde, verklaarden onderscheidene BB.·., welke ik met de redenen bekend maakte, waarom ik de verdere deelneming gestaakt en de vergadering gesloten had, dat de raad van Br.·. Bijlsmit zoo doelmatig als te regter tijd gegeven was. Er werd, dientengevolge, ook besloten, voortaan geene openbare vergaderingen meer te houden, en dus ook geene nieuwe deelnemers zonder voorkennis en goedvinden van de vijf en veertig onderteekenaren meer toe te laten. Van mijnen kant beloofde ik — omdat ik toch zoo weinig BB.·. van nabij kende — mij in alles naar den raad van mijne mede-onderteekenaren te schikken, alsmede om de namen der twaalf nieuw-toegetredenen reeds den volgenden dag aan den Br.·. Groot-Secr.·. op te zenden.

Toen dit alles was afgeloopen, kwam ook de voormelde Rotterdamsche Br.·. De Vrij naar mij toe, en betuigde mij zijn leedwezen, niet in staat te zijn om het in mijne Teekenpl.·., als een afgesloten logisch ontwikkeld geheel, in zijn volle gehalte en in al zijne kleuren, aan zijne Loge mede te deelen, en vroeg mij of ik hem, te dien einde, niet een afschrift van het verhandelde kon medegeven.

Ik bezat geen afschrift van deze Teekenpl.·. meer. Het stuk immers, dat ik had voorgelezen, was reeds zelf een afschrift, was de eenige copie, welke ik van het oorspronkelijke stuk bezat, dat zich in handen van den Grootmr.·.-Nat.·. bevond; ik was dus niet in staat aan zijn verlangen te voldoen. Daar hij echter van

[1]) Immers, men ontziet zich niet profanen, voor hunne vijftig gulden, als leden van de orde op te nemen, welke dezelfde Loge, die hen als leden der Orde heeft opgenomen, onmiddellijk na hunne opneming als Leden van de Loge afwijst! Is dit niet blijkbaar slechts om vijftig gulden te winnen?

zijnen kant bleef beweren geen fragment van dit stuk te kunnen en te willen overbrengen, en ik, van mijne zijde, al het mogelijke wilde aanwenden om de gunst der stemgeregtigde Ned.·. Loges te winnen, zoo bood ik hem aan, zelf naar Rotterdam over te komen en dit stuk dáár, in eene vergadering van BB.·. der gezamenlijke Rotterd.·. Loges voor te dragen, bijaldien hij zijnen Logemr.·. daarvan berigt geven, en deze mijn aanbod aannemen wilde.

Zoo was dan deze vergadering, en met haar de reeks der openbare voordragten gesloten geworden. De reeds lang opgegevene zaak had een' nieuwen, vasten bodem verkregen; en reeds den volgenden dag schreef ik dus den Br.·. Groot-Secr.·. en zond hem de namen der nieuw toegetredenen over, terwijl ik te gelijk een' brief aan mijn' vriend Verwey-Mejan rigtte, en hem van alles, wat er sedert mijn laatste schrijven aan hem in deze zaak was voorgevallen, een naauwkeurig verslag gaf. Ik had (ronduit gezegd) op eenige bemoediging en deelneming van zijnen kant gerekend; maar, voor de eerste maal ontving ik een echt diplomatiek, dat wil zeggen, dubbelzinnig en rekbaar antwoord van hem, maar.... waarin hij mij ten slotte altijd nog van zijne hulp en medewerking verzekerde, zoodat ik dan nu ook, met gespannen verwachting, het op 5 Junij te houden Groot-Oosten te gemoet zag.

Ondertusschen ontving ik in de maand Maart een' brief van Br.·. Crooswijck uit Rotterdam, waarin hij mij te kennen gaf, dat hij met genoegen van Br.·. De Vrij mijn voorstel om naar Rotterdam over te komen, ten einde ook de Loges aldaar met mijne beginselen bekend te maken, vernomen had; dat hij van zijne zijde bereid was, om, tot bevordering van dit doel, eene vergadering van BB.·. der Rott.·. Loges te beleggen, waarvan mij dag en uur nader zouden worden ter kennis gebragt; maar dat hij het tevens, in mijn eigen belang, onvermijdelijk achtte, beleefdheidshalve, ook aan de beide andere Rott.·. Loges een adres te rigten, haar van mijn aan hem gedaan aanbod kennis te geven, en haar tot gemeenschappelijke medewerking in dezen uit te noodigen, ten einde niets te verzuimen, wat mij de sympathie ook van de beide andere Rott.·. Loges zou kunnen doen verwerven.

Ik verzuimde niet dezen raad op te volgen, en schreef hieromtrent den Voorz.·. Mrs.·. der beide andere Loges. Ik ontving ook weldra een antwoord van de Loge: Frédéric Royal; waarin men zich bereid verklaarde eene commissie te benoemen, om nadere kennis van de zaak te nemen. Ik kon niet begrijpen waartoe hier het benoemen van eene commissie noodzakelijk was, en schreef er onmiddellijk Br.·. Crooswijck over, die mij echter onverwijld ten antwoord gaf, dat ik nu de welvoegelijkheid genoegzaam had in acht genomen en dus gerust naar Rotterdam moest overkomen: dat de Loge: De Drie Kolommen in dit opzigt gemeenschappelijk met hem handelde, en dat Frédéric Royal ongetwijfeld dat voorbeeld wel zou volgen. In denzelfden brief was een gedrukt aanschrijvings-billet besloten, van den volgenden inhoud:

„H.·. Z.·. V.·. W.·. K.·. S.·.

U.·. A.·. wordt vriendelijk verzocht bij te wonen eene Maç.·. Bijeenkomst, te houden, Donderdag 22 Maart, des avonds te zeven ure, in het locaal van Verscheidenheid en Overeenstemming, *Scheepmakershaven*, om aan te hooren eene voordragt van Br.·. M. S. Polak, *Lm. Hm. Dr.*, van Amsterdam.

U.·. A.·. toeg.·. Medebr.·.
(was get.) Josua J. Crooswijck."

Dag en uur van de in Rotterdam te houden vergadering mij dus bekend zijnde, gaf ik hiervan onmiddellijk aan mijne Mede-onderteekenaren berigt, hun tevens mijnen wensch te kennen gevende, dat eenigen hunner mij bij die gelegenheid mogten vergezellen. Daar nu Br.·. Asseler zich van zelven hiertoe had aangeboden, zoo werden door de BB.·. hiertoe nog verkozen de BB.·. J. F. Bijlsmit, Max. Wijthoff en J. C. Reckleben; Br.·. Bijlsmit nam op zich om de BB.·. Wijthoff en Reckleben — als welke bij deze verkiezing niet tegenwoordig waren — van de op hen uitgebragte keus te verwittigen. Toen ik echter op 21 Maart van Br.·. Bijlsmit eenen brief ontving, waarin hij mij zijn leedwezen be-

tuigde, uithoofde van onvoorziene omstandigheden niet in de gelegenheid te zijn mij naar Rotterdam te vergezellen, mij te gelijk berigtende, dat ook de BB.·. Wijthoff en Reckleben zich in gelijke omstandigheden bevonden, maakte ik mij gereed om met den Br.·. Asseler alleen te vertrekken.

In de vergadering te Rotterdam, alwaar, onder het voorzitterschap van Br.·. Crooswijck, de BB.·. der drie Rott.·. Loges vrij talrijk opgekomen waren, gelukte het mij — althans naar het scheen — de sympathie der Rotterdamsche BB.·. te winnen. Van de Logemrs.·. was slechts Br.·. Crooswijck alleen tegenwoordig; Br.·. de Light, toenmaals Voorz.·. Mr.·. van de Loge de Drie Kolommen, had zijne voornaamste Officieren naar deze vergadering gezonden; van den Voorz.·. Mr.·. der Loge Frédéric Royal, Br.·. Tromp, had ik niets vernomen. Br.·. Crooswijck verzekerde mij ondertusschen van zijne vriendschap en adhaesie, en stelde mij ook gerust over de afwezigheid van zijne beide ambtgenooten, mij verzekerende dat de gezamenlijke Rotterdamsche Loges, bij de behandeling onzer zaak op het aanstaande G.·. O.·., hare stemmen vóór mij zouden uitbrengen. Inderdaad kreeg ik ook, den volgenden dag, toen ik Br.·. De Light een afscheids-bezoek kwam brengen, van dezen Br.·. dezelfde verzekering, voor zoo veel althans zijne Loge betrof.

Tevreden en gerustgesteld verliet ik Rotterdam, en begaf mij, door Br.·. Asseler vergezeld, naar 's Hage, waar ik mij had voorgenomen Br.·. van Dam van Isselt, lid van het Groot-Besogne, te bezoeken, ten einde ook dezen Br.·. — welke zelf toch, in zijne voormelde Brochure [1]), zoo nadrukkelijk over het verval der Orde, en de beuzelarijën, waarmede men zich in de Loges bezig hield, klaagde, en van welken ik dus met regt meende te mogen vooronderstellen, dat hij elke radicale verbetering met kracht zou ondersteunen, en haar tegen cabaal en intrigues in zijne bescherming nemen — voor de goede zaak te winnen. Minzaam werd ik door dezen Br.·. ontvangen, doch ik was niet weinig verbaasd, uit *zijnen* mond de aanmerking te vernemen, dat ik mij zelf den weg

---

[1]) Zie de noot op bladz. 21.

tot erlanging van eene Constitutie verzwaard had, en wel..... omdat ik mijne aanvraag om Constitutie had doen vergezeld gaan door eene onbewimpelde uiteenzetting van de redenen *waarom*, en de grondslagen *waarop*, wij eene zesde Loge in Amsterdam verlangden te stichten: „Gij hadt," voegde hij er ten slotte bij: „eenvoudig, en zonder in eenige details te treden, verlof moeten vragen, om eene nieuwe Loge in Amsterdam te stichten; want dit is een *regt*, dat men den wettig opgenomen Vrijmetselaar *kan noch mag* weigeren!" „En dat men mij," gaf ik hem ten antwoord: „naar het eens aangenomen beginsel om het getal der bestaande Loges niet te vermeerderen, alsdan gewis zou geweigerd hebben; dat ik het dus, ware het alleen uit dien hoofde, namelijk, om ten klaarste aan te toonen, dat de Loge, die wij wilden oprigten, geenszins van den gewonen stempel was, en dus voor de orde slechts verderfelijk zou wezen, onvermijdelijk geacht heb, mijn aanzoek met gronden te ondersteunen. Immers, naar dit eenmaal vastgestelde beginsel, zou men mij, op mijne eenvoudige aanvraag om Constitutie, ontwijfelbaar met Horatiaansch laconismus toegeroepen hebben: „*Trecentos inseris, ohe, jam sat est!*"[1]) terwijl men nu althans, alvorens te oordeelen, mijne grondstellingen moet onderzoeken en aantoonen dat zij doelloos en onhoudbaar zijn, wil men ook eene zoodanig ingerigte Loge als ondoelmatig, en de orde meer benadeelend dan bevoordeelend, afwijzen." Nadat hij nu, op dien grond, zelf mijne genomene maatregelen gebillijkt had, tastte ik hem met zijne eigene woorden aan, zeggende: „Wanneer dan nu, gelijk gij zegt, het verleenen van eene Constitutie een regt is, dat men den Vrijm.·., die haar op eene wettige wijze zoekt, op zijne eenvoudige, cathegorische vraag, niet kan, niet mag weigeren, met *welk* regt zou men dan een wettig aanzoek van vijf en veertig BB.·. Oud-Meesters, allen leden, en meestal officieren der vijf Amsterdamsche Loges, ja van welke verscheidene zelfs alle hoogere graden bezitten; allen eindelijk geachte, ter goeder naam en faam bekend staande mannen,

---

[1]) „Reeds drie honderd!.... meer dan te veel!" (HORAT., *Sat.* I, *Sat.* V, *Vers* 12.)

kunnen afwijzen, alleen op grond, dat hun aanzoek niet cathegorisch, maar met de noodig geachte krachtige gronden ondersteund is?"

Met een: „Gij hebt volkomen gelijk," sneed het diplomatische kamerlid dit gesprek af, zonder dat het mij gelukte hem dieper te doorschouwen! Ik vertrok, en het Virgiliaansche vers: „*Tantae molis erat Romanam condere gentem!*" [1]) kwam mij onwillekeurig voor den geest.

Zoo keerde ik naar Amsterdam terug. Daar moest ik den mijnen verslag van den uitslag van mijne Rotterdamsche reis geven, en met hen — daar wij nu ons standpunt maar al te duidelijk kenden, van den ons verbeidenden hevigen strijd maar al te zeer bewust waren — de maatregelen beramen, welke er tegen den beslissenden dag van den 3den Junij nog moesten genomen worden; ik riep dus mijne vijf en veertig mede-onderteekenaren, tegen 21 Mei, tot eene vergadering in het gewone lokaal Frascati op. Allen verschenen, en, na hun verslag van den uitslag mijner Rotterdamsche reis gegeven te hebben, deed ik de volgende voorstellen:

Primo: Daar ik, kort na mijne terugkomst, van onderscheidene BB.·. officieren der Amst.·. Loges had vernomen, dat de beschrijvings-brieven, welke de, op het aanstaande G.·. O.·., te behandelen onderwerpen bevatten, door het Groot-Bes.·. aan de verschillende Loges reeds waren toegezonden, zonder dat daarop ook de behandeling der zaak van Post Nubila Lux was aangewezen: daar het, wanneer dit berigt op waarheid gegrond was, te vreezen stond, dat onze zaak andermaal voor een jaar zou worden uitgesteld; zoo verlangde ik, dat de vergadering, op grond van deze berigten, een door alle aanwezigen onderteekend, krachtig protest tegen elk nieuw uitstel aan het Groot-Bes.·. zou doen toekomen, ten einde elke mogelijke vertraging te voorkomen.

Secundo: De vergadering zou besluiten eene commissie te benoemen, welke, als hare afgevaardigden, het G.·. O.·. zou bijwonen, en bij de behandeling onzer zaak tegenwoordig zijn,

1) „Zulk een reuzenwerk was het.... het Romeinsche volk te stichten." (Virg., *Aen.*, *Lib.* I, *Vers* 37.)

ten einde, des noods, te juister tijd en plaatse, de noodig geachte en doeltreffende maatregelen te kunnen nemen.

Beide voorstellen aangenomen zijnde, stelde ik onmiddellijk het volgende protest op:

„Aan het G.·. O.·. van Nederland.

De ondergeteekende van den Z.·. A.·. Z.·. V.·. Br.·. van Rappard, onder dagteekening van 20 Dec. 1848, p.·. s.·., in naam van den H.·. E.·. Grootmr.·.-Nat.·. eene missive ontvangen hebbende, waarbij hij en zijne mede-onderteekenaren uitgenoodigd worden zich te verklaren, of zij wenschen dat aan hun in Junij 1847 geuit verlangen gevolg zou worden gegeven, heeft daarbij tevens de verzekering gekregen, dat, in dit geval, het verzoek van hem en zijne mede-adressanten, om concessie te erlangen, tot het oprigten eener wettige Loge in het O.·. van Amst.·., sub titulo: „Post Nubila Lux", zonder uitstel op het eerst te houden G.·. O.·. — hetwelk zal plaats hebben op den 3den Junij dezes jaars — zal worden behandeld.

Hij en zijne toenmalige onderteekenaren hebben zich, even als de later toegetredenen, vóór de voortzetting van hunne zaak verklaard, en meenen daarom ook met regt op de officiële beloften van den H.·. E.·. Grootmr.·. Nat.·. te mogen bouwen; ja, zij vleijen zich bij voorraad, met eenen gunstigen uitslag, daar zij slechts het regt vorderen, om zich in hunne bijeenkomsten, naar hunne overtuiging, als Vrijë Metselaren te ontwikkelen, een regt toch, dat men hun, naar hun bescheiden oordeel, billijkerwijze, kan noch mag betwisten.

Daar zij echter van verschillende kanten vernomen hebben, dat de behandeling van deze hunne zaak niet is uitgedrukt op den aan de resp.·. Amst.·. Loges toegezonden Beschrijvingsbr.·., waarop de werkzaamheden zijn aangewezen, op dit G.·. O.·. te verrigten, zoodat bijgevolg, hunne zaak op dit G.·. O.·. niet zal kunnen worden behandeld.

Daar zij hieruit aanleiding ontleenen om te vermoeden, dat men, in weerwil van alle schriftelijke verzekeringen, de eindbeslissing dezer zaak andermaal voor een jaar zou willen

uitstellen, zoo verklaren zij, voor het geval dat zich dit gerucht bevestigt:

Dat zij ernstig en krachtig tegen ieder uitstel in dezen protesteren, en zich aan hun onwrikbaar regt ter behandeling dezer zaak op dit G.·. O.·. houden.

Dat zij dus verzoeken en bidden, des noods echter, verlangen en vorderen: óf, dat aan deze zaak, op dit G.·. O.·. een afdoend einde worde gemaakt; óf, dat men hun — in een tegenovergesteld geval — ten minste het regt toekenne, om zich voorloopig, en tot na de eindbeslissing hunner zaak — in dit geval dus tot wederopzegging toe — wettig te mogen constitueren, onder plegtige belofte zich weder te ontbinden, wanneer men hun het volgende jaar, op billijke grondslagen, eene Constitutie mogt weigeren, opdat zij niet langer verstoken blijven van een regt, dat hun, naar hunne meening, als V.·. M.·., kan noch mag onthouden worden.

Met eerbied en Br.·. hoogachting hebben zij het voorregt zich te noemen.

Amsterdam, den 23sten Mei 1849, p.·. s.·."

UWEDWDn.·. en Medebr.·.

Dit stuk, door alle aanwezigen onderteekend zijnde, ging de vergadering, naar aanleiding van mijn tweede voorstel, tot de verkiezing van eene delegatie van vijf BB.·. over, welke mij naar de Groot-Loge — het G.·.-O.·. — zouden vergezellen. Maar nu werd de vraag opgeworpen, of men ons, daar wij geene afgevaardigden van eene wettig geconstitueerde Loge, en slechts eene commissie van de Vereeniging tot oprigting der Loge: Post Nubila Lux waren, tot het G.·.-O.·. toegang zou verleenen? Dientengevolge werd mij dan ook opgedragen om, bij het afzenden van het voormelde protest, tegelijk den Br.·. Groot-Secr.·. over dit punt te ondervragen, en van hem de noodige inlichtingen in te winnen of, en zoo ja, onder welke formaliteiten, eene commissie van onze Vereeniging toegang tot de Groot-Loge kon verwerven.

Ik kweet mij van dezen last. Op den 23sten Mei schreef ik den Br.·. Groot-Secr.·., en — eere wien eere toekomt — de Br.·. Groot-Secr.·., thans gesubstitueerd Grootmr.·. Nat.·., die

mij steeds met broederlijke beleefdheid en onderscheiding had behandeld, deed mij ook reeds den 25sten Mei het volgende antwoord toekomen.

"Z.·. A.·. Br.·.!

Ik zal op het punt der behandeling uwer zaak op het G.·. O.·. niet antwoorden. Na de verzekering welke ik U gaf, kon noch mogt U niet twijfelen. Die verdenking is niet broederlijk.

Meesters V.·. M.·. worden op het G.·. O.·. toegelaten, mits voorzien van een Certificaat. Eigenlijk behoort de opgave der bezoekende BB.·. van wege eene Loge te geschieden. In elk geval raad ik U die opgaaf dadelijk te doen, aan den Z.·. A.·. Br.·. Groot-Ceremoniemeester J. D. Hoekwater te Delft, *Korenmarkt.*

Opgave der Loges waarin de Mrs.·. aangenomen zijn, behoort daarbij gevoegd te worden.

Alle bezoekers betalen bij hunne Entrée zeven Gulden; onverschillig of zij aan het banket deelnemen of niet.

Ik twijfel niet of hiermede zal aan Uw verlangen voldaan zijn.

Z.·. A.·. B.·.!

's Hage, UE.·. Medebr.·.
25 Mei 1849. F. A. van Rappard."

Ik deed wat mij in dezen brief was gelast geworden, en schreef tegelijk aan mijnen vriend Verwey-Mejan en den Br.·. Crooswijck te Rotterdam, hun kennis gevende, dat er, van onzen kant, eene deputatie naar het G.·. O.·. zou overkomen, tevens dringend smeekende, ditmaal hunne krachten met de mijnen te willen vereenigen, om onzen heetsten en innigsten wensch, dien men nu reeds twee volle jaren, met inspanning van alle krachten, had tegengewerkt, eindelijk verwezenlijkt en bekroond te zien. Br.·. Crooswijck schreef mij echter ten antwoord, dat hij volstrekt niet kon begrijpen, waartoe zulk eene deputatie van onzen kant zou dienen, naardien toch de bezoekende BB.·. — en immers meer was ook onze deputatie niet, als niet uit afgevaardigden van eene wettig geconstitueerde Loge zamengesteld —

het regt niet hadden, in de Groot-Loge het woord te voeren, en wij ons daar dus geheel passief te gedragen en, wat er ook gebeurde, het diepste stilzwijgen in acht te nemen hadden. Evenwel hoopte hij mij op den 3den Junij, te 's Hage, vóór het openen der Groot-Loge, nader te spreken. Verwey-Mejan, die toen reeds geheel tot de partij der zamengezworenen in het Groot-Besogne behoorde, liet ditmaal mijnen brief volstrekt onbeantwoord.

Toen ik, met mijne begeleiders, in den vroegen morgen van den 3den Junij te 's Hage was aangekomen, wachtte Br.·. De Vrij mij reeds aan het stations-gebouw af, om mij tot Br.·. Crooswijck te geleiden, van welken ik vernam, dat er reeds hevige woorden tusschen hem en Br.·. Lenfrink — voormalig Groot-Officier — en eenige andere BB.·., waren voorgevallen, alleen omdat ook hij zich niet tegen mijne pogingen verklaard en verzet had. Zoo wel van hem, als van eene menigte andere BB.·. vernam ik dus reeds, dat men allen *tegen* mijne pogingen had ingenomen, en dat mijne zaak dus *reddeloos* verloren was. Overigens gaf men mij ook nog de verzekering, dat de afgevaardigden omtrent mijne grondbeginselen volstrekt waren blind gehouden geworden, en dat men hun alleen had in het hoofd gezet, dat mijne pogingen gevaarlijk voor de Orde waren, en dat het pligt was ze te onderdrukken. In één woord, de Amst.·. Logemrs.·. hadden volkomen gezegevierd; onze aanvraag zou dus, bij de stemming, onvermijdelijk vallen!

Gelijke berigten had inmiddels ook Br.·. J. F. Bijlsmit — een mijner mede-afgevaardigden, die, gelijk wij reeds zeiden, uitgebreide kennissen onder de BB.·. had — ook van zijne bekenden ingewonnen. Wij wisten dus reeds vooraf, met zekerheid, dat — zeer broederlijk en regtvaardig — onze beginselen, zonder dat men die kende, veroordeeld waren, en dat ons verzoek dus zou afgewezen worden, zonder dat onze broederlijke regters zelven wisten, wat wij toch misdaan hadden, om, na eene tweejarige, smartelijke kwelling, een afwijzend vonnis te verdienen.

BB.·.! Wij vragen het u, voor God en geweten, of zulk een despotiek gedrag tegen de onkrenkbare regten van vijf en

veertig BB.·., Meesters Vrijë M.·., — allen wettig in de verschillende Amsterdamsche Loges opgenomen, en grootstendeels zóó lang, active, contribuerende leden en Officieren dezer Loges, totdat de doode, matte Loge-arbeid hen terugstiet — wij vragen het u, of zulk een gedrag jegens BB.·., die, niets misdreven, en alleen gevraagd hadden, om zich, naar hunne overtuiging, op eene echt Maçonnike wijze te mogen vormen en ontwikkelen, voor God en menschen verantwoordelijk is?... Maar gij zult nog meer vernemen; gij zult zien hoe men, alleen om de vijf Amst.·. Logemrs.·. te believen, *alle regt* geweldadig vertrapt en vertreden heeft; en het zal u klaar worden, waarom ons geduld, na eene volledige marteling en foltering van drie volle jaren, eindelijk uitgeput raakte, en wij in vertwijfeling uitriepen: „*Flectere si nequeo superos, acheronta movebo.*" [1]) En wanneer gij gevoelige, voor waarheid kloppende harten in den boezem draagt; wanneer gij u in onze plaats denkt, hetgeen wij geleden hebben u levendig voorstelt, en .... meer aan liefde en regt dan aan ijdele vormen hecht, dan — hiervan houden wij ons overtuigd — zult gij u de regten uwer gekrenkte en verdrukte BB.·. aantrekken; dan zult gij in regtmatige verontwaardiging met Horatius uitroepen: „*Odi profanum vulgus et arceo!*" [2]); dan zult gij in uwe Tempelen der heilige, onopgesmukte waarheid, open en luid uitroepen: „*Het Nederlandsche Groot-Oosten heeft zijn gezag misbruikt; heeft BB.·., welke het geroepen was te beschermen, op eene willekeurige, despotike wijze mishandeld;* Post Nubila Lux *heeft niets gedaan, dat niet wij en ieder, in zulk een geval, doen zouden; immers, het heeft slechts zijne wettige regten tegenover willekeurige aanranding verdedigd: het* REGT *is dus aan de zijde van* Post Nubila Lux!"

In welk eene gemoedsstemming ik nu, met mijne mede-afgevaardigden, na het inwinnen van zoodanige berigten, de receptie-kamer der Loge binnentrad, zal gewis niet noodig zijn te schetsen; maar deze pijnlijke toestand werd nog meer

---

1) „Kan ik den Hemel niet roeren, dan..... zal ik de Hel bewegen." (VIRG., AEN., *Lib.* VII, *vers* 312.)

2) „Ik haat het ongewijde graauw, en sluit het uit!" (HORAT., *Odar.* III, *Od.* I.)

verhoogd, door het volgende coïncident, bij uitnemendheid geschikt om, zoo noodig, den onbevangen Lezer nog meer te overtuigen, met welken *haat* en *bitterheid* men tegen ons handelde.

Een mijner mede-afgevaardigden, Br.·. J. Ellerman, toenmaals nog Officier van de Loge La Paix, had ongelukkigerwijze zijn diploma vergeten, en beriep zich dus op de getuigenis van zijnen Logemr.·. J. D. Lulofs, welke Groot-Officier toevallig bij dit voorval tegenwoordig was, ten bewijze dat hij Meester Vrijm.·. en dus geregtigd was in de G.·.-L.·. te verschijnen. Maar met eene even onbegrijpelijke als ongeloofelijke onbeschaamdheid, verklaarde deze, voor den Br.·. Ceremoniemr.·. C. van den Vijver, dat hij zich niet bepaaldelijk herinneren kon, of deze Br.·. Meester was!!! En ware niet Br.·. Bijlsmit hier in het midden gekomen, en had deze niet de zaak bij Br.·. van den Vijver geplooid, terwijl Br.·. Ellerman met zijnen *leugenachtigen* Logemr.·. in geenen zachten woordenstrijd was vervallen, men zou zich van dit schandelijke voorwendsel bediend, en Br.·. Ellerman den toegang geweigerd hebben.

Onder den smartelijken indruk van deze ontmoetingen, van, rond en open gezegd, zoo gemeene, huichelachtige kunstgrepen, welke het redelijke hart gewis niet onder V.·. M.·. zou zoeken, ging ik in de receptie-kamer mijn' vriend Verweij-Mejan opzoeken, om hem te vragen, of het waarheid was, wat ik vernomen had, namelijk, dat men zich ten doel had gesteld om de afgevaardigden, welke heden mijne zaak beslissen moesten — in plaats van hen met de eigenlijke grondslagen, waarop mijn verzoek berustte, bekend te maken — slechts *tegen* mij in te nemen, en hen aan te zetten om hunne stemmen tegen mij te verheffen? Hij beantwoordde deze mijne vraag met de woorden, dat hij daarvan niets vernomen had. Mijne verdere vraag echter, of hij dan ook wist of men zorg had gedragen, de afgevaardigden met mijne Teekenpl.·. en de daarin ontwikkelde grondbeginselen bekend te maken, bragt hem in zigtbare verlegenheid. Hij scheen versteld over deze onverwachte, cathegorische vraag; hij hielp zich echter uit zijne verlegenheid, door mij eenigzins bedrem-

meld ten antwoord te geven: „Dat hij er niet aan twijfelde, maar het nogtans niet met zekerheid bevestigen kon. Evenwel wilde hij mij onmiddellijk naar Br.·. Jan Schouten geleiden, welke mij omtrent dit alles de naauwkeurigste inlichting kon geven."

Hij deed het. En toen ik Br.·. Schouten insgelijks gevraagd had, of hij de Afgevaardigden even zorgvuldig met mijne gronden, als met de declinatoire motiven van mijne tegenpartijders had bekend gemaakt, en deze Br.·. zich niet schaamde mij onbewimpeld deze vraag ontkennend te beantwoorden, toen verklaarde ik in mijne, naar ik geloof, regtmatige verontwaardiging, de Loge-zaal niet te willen verlaten, noch ook eene stemming over mijn verzoekschrift te gedoogen, voordat ik, in de opene Loge, mijne te dien einde medegebragte Teekenpl.·. aan de stemgeregtigden, mijne regters, had voorgedragen!

Te vergeefs beriep zich Br.·. Schouten op de regten der Groot-Loge, alwaar slechts wettige afgevaardigden van geconstitueerde Loges het woord mogten voeren, en waar mij dus het spreken ten strengste verboden was! Luid en krachtig verklaarde ik, niet geneigd te zijn, de regten van een Tribunaal te eerbiedigen, dat zich niet ontzag, om, onder den schijn van regt, op eene ruwe en onbeschaamde wijze, mijne onmiskenbare regten gewelddadig met voeten te treden; dat het, onder zoodanige omstandigheden, de pligt van elken redelijken man was, gelijk met gelijk te keer te gaan, en, even als bij eene *gedwongene* zelfverdediging, naar het regt van den sterkste te handelen, zoodat hij zich dus kon verzekerd houden, dat ik mij niet door geweld het zwijgen zou laten opleggen: en mijne blikken en gelaatstrekken pleitten er ook duidelijk genoeg voor, dat in mij het vaste besluit leefde, mijne bedreiging te verwezenlijken. Schouten — overtuigd in mij den man gevonden te hebben, die zich niet als een knaap zou laten beheerschen en van den schotel wegjagen — Schouten was onthutst, en voegde mij, op een' zachten toon toe: „dat ik volkomen *gelijk* had; dat de afgevaardigden met mijne grondstellingen inderdaad niet bekend waren; dat hij echter — omdat ik toch in de geopende Loge zelf niet mogt spreken,

en omdat het nog wel een uur zou duren, alvorens de Loge geopend werd — het collegie Groot-Officieren (het Groot-Besogne) spoedig wilde bijeen roepen en over deze aangelegenheid raadplegen: ik zou middelerwijl den uitslag dezer beraadslaging hier afwachten.

Naauwelijks was er dan ook een half uur verstreken, of ik zag reeds den Br.·. Groot-Officier Lulofs op mij afkomen, mij in naam van het Besogne, verzoekende, om mijne in de zaal onder de BB.·. verstrooide mede-afgevaardigden bijeen te roepen, aangezien hij ons, van wege het Besogne, een voorstel te doen had. Ik voldeed aan zijn verlangen, en hij stelde ons het volgende voor:

„Het Groot-Besogne, overwegende dat mijn eisch billijk was, naardemaal de afgevaardigden met mijne grondbeginselen nog niet waren bekend gemaakt [1]), stelt daarom het volgende voor:

„Wij zouden er van onzen kant in bewilligen, de behandeling van onze zaak nog voor een jaar — dus tot een volgend Groot-Oosten — te verschuiven. Daarentegen zou zich dan het Groot-Besogne verbinden, om, door het Groot-Oosten, eene commissie te laten benoemen, welke met ons de doelmatigste middelen zou beramen, om de gezamenlijke Ned.·. Loges dermate met mijne grondbeginselen bekend te maken, dat de Afgevaardigden voor het volgende Groot-Oosten de zaak, waarover zij oordeelen moesten, in het volgende jaar naauwkeurig zouden kennen. Het Groot-Besogne zou dan op zich nemen, om voor de uitvoering van het door ons in dezen vastgestelde te waken.

Ten slotte nam het Groot-Besogne de zorg op zich, om, wanneer wij hierin genoegen namen, ook de goedkeuring en

---

[1]) En... reeds *twee volle* jaren had het Groot-Bes.·. mijne Teekenplank, en daarmede ook, wanneer men slechts in ernst de *waarheid* gewild had, de middelen in handen gehad, om de Ned.·. Loges, zoo wel met de redenen, waarom wij in Amsterdam eene nieuwe Loge wilden stichten, als met de gronden van onze tegenstanders — wanneer zij werkelijk, hetgeen wij nogtans *zeer betwijfelen*, hun declinatoir advies met gronden ondersteund hebben — naar pligt en billijkheid bekend te maken.

toestemming van de Groot-Loge voor deze onderlinge overeenkomst te bewerken."

Hoe smartelijk ons nu ook, na een pijnlijk tweejarig wachten, elk nieuw uitstel viel, en hoe hard het ons — om het willekeurige gedrag, dat men tegenover ons gevolgd had — ook moest vallen, onderwierpen wij ons nogtans gereedelijk aan dit voorstel, zonder ons zelfs het geringste verwijt te veroorloven, waarom men niet reeds voor twee jaren op deze wijze gehandeld had.

Middelerwijl werden, door den Br.·. Groot-Ceremoniemr.·., de Afgevaardigden der verschillende Loges, naar de Loge geroepen; op de afgevaardigden volgden de BB.·. bezoekers, welke allen afzonderlijk, op den naam hunner respectieve Loges, werden opgeroepen; wij echter — ofschoon ook wij tot verschillende Amsterd.·. Loges behoorden — wij werden niet op de namen onzer Loges [1]), maar gezamenlijk, als *eene commissie der* Vereeniging *tot oprigting der Loge:* Post Nubila Lux, de Loge binnengeleid.

Toen daar, eindelijk [2]), de beurt aan de behandeling van onze zaak was gekomen, maakte Br.·. Schouten de Vergadering met het tusschen ons overeengekomene, en wel *letterlijk* in den geest van het hiervoren door ons aangevoerde, bekend, en vroeg er de toestemming der Groot-Loge voor. Met acclamatie werd zijn voorstel aangenomen, en onmiddellijk daarna ging ook de vergadering over tot het benoemen van eene commissie van drie BB.·. — namelijk Br.·. Willekes Macdonald, Voorz.·. Mr.·. van de Loge te Haarlem; Br.·. Donker, Logem.·. te Purmerend; de naam van den derde is mijn geheugen ontvallen — om zich met ons over den verderen loop der zaak te verstaan.

Onze zaak intusschen de *laatste* geweest zijnde, die men op den Beschrijvings-brief gebragt had, zoo was het middelerwijl reeds laat in den namiddag geworden, en de pauze werd dus

---

1) Wij verzoeken onze Lezers deze omstandigheid, in het vervolg dezer geschiedenis, wèl in het oog te houden.

2) Wij zeggen *eindelijk*, want de behandeling van onze reeds *twee jaren* hangende zaak was, *tegen alle* gebruikelijke vormen, en dus niet *zonder doel*, het laatste op de lijst der werkzaamheden gesteld.

ingesteld. Na de pauze zouden wij dan met de Commissie, die door de vergadering benoemd was, in een nevenvertrek bijeenkomen.

Maar.... men stelle zich onze diepe verontwaardiging voor, toen wij ons nu andermaal schandelijk misleid, op eene sluwe, huichelachtige wijze *bedrogen* en.... als ware het door snood geweld, gedwongen zagen, om zelven de plannen van onze tegenstanders in de hand te werken en daartoe behulpzaam te zijn! Andermaal immers werd ons daar het bewijs gegeven, dat men, *ter kwader trouw*, slechts tijd zocht te winnen, slechts trachtte mijne medestanders door een uitstel *ad calendas Graecas* te ontmoedigen, en langs dien weg de zaak eenen langzamen, maar zekeren dood te bereiden! Want zonder een enkel woord te spreken legde men ons daar een papier voor, noodigde ons uit den inhoud er van te lezen, en het te onderteekenen. Hoe groot was dan ook niet onze verbazing, toen wij zagen, dat dit stuk niets anders bevatte, dan een eenvoudig verzoek, door ons aan de Groot-Loge gerigt, waarbij wij smeekten, dat het der Loge behagen mogte... de behandeling van onze zaak tot het volgende jaar uit te stellen!!! [1]) „En niets verder!" riep ik uit: „En waartoe verpligt zich dan het Groot-Bes.·.?" — „Tot volstrekt niets!" luidde het antwoord!

Beminde BB.·.! Wij hebben geene woorden voor zulk een trouweloos gedrag; wij laten het aan u over, zulk eene handelwijze naar verdienste te schatten, en met den waren naam te benoemen; en.... nog hebben wij u niet alles gezegd. Gij zult dan ook nog meer vernemen; en wanneer gij — hetgeen wij trouwens niet betwijfelen — waardige, regtschapene mannen zijt, dan zult gij regten tusschen ons, die gij — vergeef ons deze harde waarheid — *liefdeloos* terugstoot, en onze tegenstanders, bij welke gij u als Broederen aansluit, ja.... met welke gij, althans tot dus verre, gemeene zaak maakt, om *regtvaardige* en *welwillende* BB.·. te onderdrukken!

Overstelpt van gevoel, staarde ik dit brok papier eene poos

[1]) Men bedenke, dat wij, nog kort te voren — zie blz. 65 — tegen ieder uitstel ten krachtigste protesteerden: en nu... nu zouden wij zelven om uitstel bidden!!!

zwijgend aan, eindelijk barstte ik in mijne verbolgenheid los: „Dit is het niet, wat wij met het Groot-Besogne zijn „overeen gekomen; wat Br.·. Schouten aan de Loge heeft „voorgesteld, en dat door de vergadering is bekrachtigd ge„worden. Dat is eigenlijk misleiding, een schandelijk ver„draaijen en verbreken van verdragen — of, *Gij* hebt uw „mandaat geheel verkeerd begrepen!"

„Wat raaskalt gij daar van verdragen?" riep nu Br.·. Donker, „er valt hier volstrekt niets tegen te spreken. Gij hebt een„voudig te onderteekenen, of niet te onderteekenen. In het „laatste geval zullen wij de zaak in stemming brengen, en „dan.... *dan zal zij met zekerheid vallen!*"

„Dat heb ik heden morgen reeds bemerkt," antwoordde Br.·. Bijlsmit, met de hem eigenaardige kalmte: „toen ik toevallig een gesprek tusschen Br.·. Schouten en Br.·. van Dam van Isselt hoorde. Ik ontdekte namelijk daardoor, dat Br.·. Schouten, onherroepelijk, het besluit had opgevat, er met inspanning van al zijne krachten tegen te waken, dat Post Nubila Lux nooit eene Constitutie zou krijgen!" [1])

En ik, ik *begreep* het, waarom men de behandeling van onze zaak tot op het laatste verschoven had! Immers, men had daardoor de vijf-uursklok gehaald; het was dus te laat op den namiddag geworden, dan dat ik mijne bedreiging, om mijne Teekenpl.·. in de opene Loge voor te lezen, zou kunnen verwezenlijken. Wie immers zou toen nog, daar alle Afgevaardigden zich haastten om den arbeid van den dag te besluiten, ten einde naar de Tafel-Loge te komen; wie zou, zeggen wij, daar nu alles op een drafje moest afgemaakt worden, om maar spoedig aan tafel te komen, waarheidsliefde, gemoedelijkheid en geduld genoeg gehad hebben, mij te hooren? Hier zou een nieuwe Aristides, en een nieuw sprookje van den ezel noodig geweest zijn, om de naar spijs beluste, ongeduldige regters te boeijen?

En diep getroffen, vroeg ik nogmaals, hoe het toch mogelijk ware, dat Broederen zoo trouweloos handelen, en plegtig geslotene overeenkomsten zoo boosaardig verdraaijen

---

[1]) Br.·. Bijlsmit heeft dit in een' brief, d.d. 11 Januarij 1852, openlijk aan het Besogne en den toen nog levenden Br.·. Schouten verweten.

en vervalschen, zoo gewelddadig verbreken konden? Te vergeefs! Een bijtende grimlach, door de ijskoude, afgemetene woorden vergezeld: „*Teekenen, of de zaak zal dadelijk vallen!*" was ons antwoord! „Maar," riep ik nog eenmaal: „het Besogne heeft zich immers tegenover ons tot gemeenschappelijke handelingen verbonden. Dit was het waaromtrent wij ons met deze Commissie verstaan zouden. Immers, om een enkel uitstel te verzoeken zijn wij, die nog zoo kort geleden tegen ieder uitstel openlijk protesteerden, niet herwaarts gekomen! En over het algemeen, wanneer het Besogne niet wil medewerken, om de Afgevaardigden, tegen het volgende jaar, beter dan thans in te lichten, waartoe zou dan ook dit uitstel dienen?"

„Het Besogne," kregen wij andermaal tot antwoord: „heeft zich tegenover u tot *niets* verpligt, en behoefde dit ook niet te doen. Schaft u eene wet aan, die kunt gij voor slechts één' gulden krijgen, en gij zult zien dat het Besogne u niets verschuldigd is. Dus, óf gij teekent, óf wij gaan onmiddellijk heen, brengen de zaak in omvraag, en maken er, kort en goed, met éénen slag, voor altijd een einde aan!"

Verkropte woede had, als ware het, mijne tong verlamd! Op alles wat mijne medestanders verder aanvoerden, was het éénige antwoord nu nog een *sarcastisch* schouderophalen, en ten slotte een: „Maakt het kort!... De zaak begint ons te vervelen!... Wij kunnen en willen niet langer wachten!... Dus: gij teekent of gij teekent niet!"

Mijne begeleiders gaven mij den raad, voorshands, voor het ruwe gèweld, de overmagt, te wijken, opdat de zaak ten minste wierde *aangehouden*, en wij, van onzen kant, nog een jaar vóór ons mogten hebben, om de noodige maatregelen te nemen. Ik moest dus voor het geweld bezwijken! En.... huichelachtig vroeg men ons, toen men ons besluit om te teekenen vernomen had, nog nadrukkelijk af, of wij wel door al onze Amsterdamsche mede-belanghebbenden behoorlijk gemagtigd waren een, ook voor hen verbindend verdrag in aller naam te onderteekenen? Bevestigend beantwoordden wij deze vraag, en teekenden daarop het stuk, waarvan, gelijk wij zeiden, slechts de inhoud was, dat de *Commissie* der VEREENIGING tot op-

rigting van de Loge: Post Nubila Lux met het Groot-Besogne was overeengekomen, om de behandeling van onze zaak tot een volgend Groot-Oosten uit te stellen!"

Zoo keerden wij naar de Groot-Loge terug, alwaar dit zoogenaamde Verslag terstond werd voorgelezen, en, hoongelach en spot — die zich ook later nog, toen men tot de verkiezing der nieuwe Groot-Officieren voor dit jaar overging, op eene in het oog loopend *gemeene* wijze openbaarde — vervolgden mij van bijna de geheele vergadering, welke — regt broederlijk — als uit hare hoogte, met bitse spotternij en verachting op mij nederzag. Bijzonder echter juichten de Amsterdammers! Daar immers de zaak nu reeds tot op het derde jaar gesleurd had; daar zij den loop der zaak ook voor het volgende jaar, als met mathematische zekerheid en onfeilbaarheid, vooraf konden bepalen — want het lot van Post Nubila Lux, dit was zeker, was feitelijk beslist — zoo meenden zij zich nu ook te mogen verzekerd houden, dat mijne van alle hoop beroofde medestanders nu wel het eeuwige, vruchtelooze wachten moede zouden worden en uiteenstuiven, zoodat de geheele zaak nu ook wel zonder moeite den zaligen dood te gemoet zou sluimeren.

Diep geschokt, gekrenkt en gehoond, verlieten wij, ronduit gezegd, met innige verachting de Groot-Loge.

De treurige ondervindingen van dezen dag, waarvan wij hier, kortheidshalve, slechts het kleinste gedeelte hebben medegedeeld, hadden ons trouwens de volkomenste overtuiging gegeven, dat het, in weerwil van ons zoogenaamd verdrag met de Groot-Loge, eene uitgemaakte zaak was, dat Post Nubila Lux *nooit* op eene Constitutie had te hopen!

Met deze grievende overtuiging keerden mijne reisgnooten dan ook reeds in den vroegen morgen van den volgenden dag naar Amsterdam terug; ik echter bleef nog te 's Hage, want ik wilde niet vertrekken, alvorens Br.·. Schouten gesproken te hebben.

Toen ik nu dezen huichelaar mijne diepe verontwaardiging te kennen gaf over het zoo schandelijke, zoo onverantwoordelijke *verdraaijen* van de met zijnen gemagtigde, Br.·. Lulofs, kort voor het openen van de Groot-Loge, geslotene overeenkomst, of liever, over het zoo trouwelooze vervalschen van mondeling geslotene concept-

verdragen, toen veinsde dit waarheidlievende, eerwaardige Hoofd der Nederlandsche Vrijmetselarij over het voorgevallene de hoogste verbazing, zeggende, dat de zaak hem zelven bevreemd had; dat hij zich geene andere verklaring voor het gedrag der drie mannen, welke de Loge gemagtigd had om met ons te onderhandelen, had kunnen geven, dan dat zij hun mandaat niet begrepen hadden; dat dan ook de voorlezing van het door ons onderteekende stuk hem niet weinig verbaasd had; dat hij de wending, welke de zaak had genomen, volstrekt niet had kunnen begrijpen; enz. Hij gaf mij dan ook den raad, om den geheelen loop der zaak, in een uitvoerig schrijven, voor het Besogne te brengen, ten einde dit collegie daardoor in staat te stellen, den *misslag*, door de drie gemagtigden der Groot-Loge, bij het behandelen van deze zaak begaan, te herstellen, en de verpligtingen, waartoe dit ligchaam zich, bij monde van Br.·. Lulofs, verbonden had, na te komen: „Niet echter aan den Prins „alleen," voegde hij er ten slotte bij: „maar ook bijzonder aan „mij moet gij schrijven; want daar de Prins niets zonder mij „doet, bij gevolg ook den aan hem gerigten brief mij tot advisering „toezendt, zoo kan het der zake slechts meer klem geven, als „ook ik kan berigten eene gelijksoortige reclame ontvangen „te hebben!" Dat nu ook *dit alles* geveinsd zou wezen, welk redelijk hart zou dit van *zulk* een' man hebben kunnen denken? Ik vertrouwde dan ook trouwhartig zijne woorden en.... werd andermaal aan den leiband gevoerd!

Naar Amsterdam teruggekeerd, gaf ik dáár, in eene den 11den Junij, in het lokaal Frascati, gehoudene vergadering, mijnen vijf en veertig mede-onderteekenaren een naauwkeurig verslag van het voorgevallene, en allen beseften het gereedelijk, dat onze zaak *hopeloos* was; allen doorzagen het, dat onze tegenstanders hun eens ontworpen plan met eene onoverwinnelijke hardnekkigheid trachtten door te drijven, en zich hierbij tot hoofddoel gesteld hadden, ons door een hopeloos wachten af te matten en uiteen te drijven, en zoo, als ware het, het kluwen zich zelven te laten afspinnen. Om nu den onzen deze vrees, en onzen tegenstanders deze hoop te ontnemen, en hen daardoor te dwingen althans dit standpunt op te geven, werden in deze vergadering, met algemeene stemmen, de volgende besluiten genomen:

„Naardemaal wij, onder den *titel* van De Vereeniging tot oprigting van de Loge Post Nubila Lux in het Oosten van Amsterdam, een voor een jaar loopend contract met het Groot-Besogne gesloten hebben, hetwelk door de Groot-Loge is goedgekeurd, en waardoor ons dus ook de Groot-Loge als een onder dezen titel bestaand *zedelijk ligchaam* FEITELIJK erkend heeft, zoo besluit de Vergadering:

Pro primo: Dat wij dit verdrag, ofschoon ook ons afgedwongen, getrouw willen houden.

Pro secundo: Daar wij, krachtens dit verdrag, door de Groot-Loge, als een zedelijk ligchaam, onder den bovengemelden titel, *de facto* erkend zijn, en bijgevolg ook dezen titel thans *de jure* dragen, zoo willen wij ons ook, onder dezen *wettigen* titel, als eene maçonnieke Societeit constituëren, den derden Maandag van elke maand bijeenkomen, om ons — in afwachting van de eindbeslissing onzer zaak — in een' stillen, beslotenen broederkring aan de maçonnieke wetenschappen te wijden, en tevens, door middel van introductie-kaarten, elken wettig opgenomenen V.·. M.·. gelegenheid geven onze werkzaamheden en studiën bij te wonen, opdat onze pogingen ook voor BB.·., welke niet tot onze vereeniging behooren, nuttig worden, en de BB.·. over het algemeen het daardoor feitelijk leeren beseffen, dat maçonnieke societeiten *iets anders* kunnen wezen dan *speelpartijën, braspartijën* en *drinkgelagen*, of *bals voor de dames!!!*

Pro tertio: Ten einde overeenkomstig den raad van Br.·. Schouten te handelen, werd er nog vastgesteld, om onverwijld aan den Hoog-Eerw.·. Grootm.·.-Nat.·., alsmede aan Br.·. Schouten, in den geest van het met dezen Br.·. besprokene en vastgestelde, in naam der Vereeniging tot oprigting der Loge Post Nubila Lux, te schrijven, en tegen het, op het laatst gehouden Groot-Oosten, voorgevallene krachtig te protesteren. Ten slotte werd er, op voorstel van Br.·. Bijlsmit — welke ons herinnerde, dat een der drie gevolmagtigden van de Groot-Loge, te weten Br.·. Macdonald van Haarlem, ons staande de onderhandelingen zeer ernstig had verweten, dat wij ons niet van een wetboek voorzien hadden, hetwelk wij ons toch voor den geringen prijs van éénen gulden hadden kunnen

aanschaffen — nog vastgesteld, om, ten einde niet uit onwetendheid te zondigen, of eenigen wettigen vorm te kwetsen, den Br.·. Groot-Secr.·. minzaamst te verzoeken ons, tegen den vastgestelden prijs, een wetboek te doen toekomen.

Onverwijld werden al deze besluiten ten uitvoer gelegd. Uitvoerig schetste ik den Grootm.·.-Nat.·. alles, wat er met ons op de Groot-Loge was voorgevallen, en ik zette ten duidelijkste uiteen, dat alle door onze tegenstanders tegen ons in omloop gebragte kwade geruchten en de daardoor tegen ons opgewekte vooroordeelen, op de krachtigste wijze, door eene klare kennis van zaken konden worden bestreden en uit den weg geruimd. Dientengevolge verklaarde ik, dat wij, van onzentwege — tot bevordering van deze klare en grondige kennis van onze bedoelingen en pogingen — bereid waren mijne Teekenpl.·. op onze kosten te laten drukken, bijaldien het Besogne zich slechts de moeite wilde geven er aan elke van de onder het Grootmeesterschap der Nederl.·. gevestigde Loges een exemplaar van te doen toekomen, met uitdrukkelijken last, het in de opene Loge of in eene algemeene huishoudelijke vergadering voor te lezen [1]). En daar dit nu ook de eenige afdoende weg tot eene juiste kennis van zaken, en derhalve de krachtigste grondslag tot eene eigene schatting van onze bedoelingen, en dus ook tot een onafhankelijk, eerlijk en op *eigene* overtuiging gegrond oordeel voor de afgevaardigden in het volgende jaar was, zoo smeekte ik dringend Z. K. H., ons met zijnen invloed bij het Besogne in dezen wel te willen dienstig zijn. Een gelijk stuk werd tevens ook aan Br.·. Schouten toegezonden.

Maar ook dit schrijven bleef, in ieder opzigt, zonder gevolg, en.... geen wonder! Men had immers eenmaal het onverzettelijke besluit genomen, de afgevaardigden omtrent mijne Teekenpl.·. — dus omtrent mijne ware beginselen en bedoelingen — *blind* te houden, want men vreesde, dat daardoor welligt ook onder hen ontevredenheid met den toestand hunner eigene Loges

[1]) Hadden wij dit uit ons zelven gedaan, wij hadden ons kunnen verzekerd houden, dat de Logemrs.·. het hun toegezonden exemplaar zouden *verduisteren* en het althans niet *openlijk* den BB.·. laten voorlezen. Een uitdrukkelijk bevel tot openbare voorlezing, van den kant van het Besogne, was derhalve onvermijdelijk, zouden moeite en drukkosten niet vruchteloos verspild worden.

kon worden opgewekt, en dat er, langs dien weg, althans voor vele Logemrs.·., onoverwinnelijke zwarigheid konden opgeworpen worden, wanneer men ook eens van hen, in plaats van den *ouden sleurgang*, de invoering van een systematisch, cursusmatig onderwijs in de maçonnieke grondleer in de Loges vorderde. Kortom, men had het tot bereiking van al deze oogmerken onvermijdelijk geacht, de afgevaardigden volstrekt blind te houden, ten einde hen des te zekerder tot werktuigen van de vijf Amsterd.·. Logemrs.·. — en, met dezen, ook van de meeste, onbevoegde, en door mijne beginselen, met verlies van hunne geliefde, hunne ijdelheid zoo zeer vleijende posten en heerscherswaardigheden bedreigde Nederl.·. Logemrs.·. — te kunnen vernederen en misbruiken. Mijne beide missiven moesten dan ook wel onbeantwoord blijven.

Op mijn' brief aan den Z.·. A.·. Br.·. Groot-Secr.·., om ons voor ons geld een wetboek te doen toekomen, opdat wij niet uit onwetendheid de grenzen van onze bevoegdheid zouden overschrijden, ontving ik, den 7den Augustus, de volgende missive:

„Wel-Edele Heer en Z.·. A.·. B.·.!

Tot mijn leedwezen kan ik aan het verlangen van U.·. A.·., tot het bekomen van een Wetboek der broederschap van V.·. M.·., niet voldoen, naardien ik niet bevoegd ben die af te geven. Tot dusver is mij ook geen voorbeeld bekend, dat exemplaren daarvan aan bijzondere BB.·. worden uitgereikt.

Dit geschiedt alleen op aanvragen van Loges.

UEDWDr. en medebr.·.

's Gravenhage, (w. g.) F. A. van Rappard,

7 August. 1849. Gr.·. Secr.·."

Dus, beminde BB.·.! verlangt het Ned. Groot-Oosten, dat men naar wetten handele, die men niet kent of mag kennen, en spreekt vonnis, en veroordeelt naar wetten, die men opzettelijk verduistert!!!

Maar omdat onze toestand van dien van individuële BB.·. eene *scherpe, wezenlijke* uitzondering maakte; omdat het Besogne met ons — hetgeen toch met afzonderlijke BB.·. onmogelijk het geval kan wezen — contracteert, en ons dus als een zelfstandig zedelijk ligchaam, onder de benaming van De Vereeni-

ging tot oprigting der Loge Post Nubila Lux, erkend heeft; omdat het eindelijk in ons belang lag, op ons standpunt, niets wederregtelijks, niets onwettigs te verrigten, en omdat Br.·. Schouten zich, bij het voormelde met *hem* gehouden gesprek zoo gevoelig over het, gelijk hij zeide, zoo geheel tegen zijne bedoelingen voorgevallene betoond had, besloten wij Br.·. Schouten te schrijven, en hem dringend te verzoeken, den exceptioneelen toestand, welke hier plaats vond — en onze positie zoo verschillend van die van *enkele* BB.·. maakte — wel in het oog te houden, en dientengevolge den Br.·. Groot-Secr.·. te magtigen, ons, voor ons geld, een wetboek te doen toekomen; tevens nam ik de vrijheid, hem de missive voor het Groot-Bes.·. te herinneren, van welker uitwerking ik sedert nog niets vernomen had, en die hem, volgens eene met hem zelven gemaakte afspraak was toegezonden geworden. Maar.... dit voorbeeld van beleefdheid en echt maçonnieke nederigheid schaamde zich niet mij het volgende vod ten antwoord toe te zenden:

„In antwoord op de Teekenpl.·. van Br.·. Polak, van den „5^den^ Augustus 1849, is dienende, dat de Z.·. A.·. B.·. Groot-„Secr.·. geheel in zijn regt is.

Ik ben

Dordrecht, 11 Aug. 1849. Jan Schouten,
Ged.·. Grootm.·.-Nat.·."

Zoo wisten wij dan nu met zekerheid, dat wij geen wetboek zouden krijgen!

Middelerwijl hadden wij de statuten voor onze vereeniging ontworpen, en daarbij vastgesteld om, als maçonnieke Societeit, den 20sten Augustus dezes jaars, onzen arbeid, namelijk onze maçonnieke studiën, te openen, en ze, met introductie van zoodanige wettig opgenomen BB.·., welke mogten wenschen onze ernstige studiën bij te wonen, elken derden Maandag in de maand geregeld voort te zetten. Br.·. Eduard Stumpff, eigenaar van het lokaal Frascati — het huurlocaal der drie Amst.·. Loges: *La Paix*, *Concordia vincit Animos*, en *La bien Aimée* — bood ons, te dien einde, kosteloos zijne localen aan.

Naauwelijks echter hadden onze tegenstanders ons besluit vernomen, en hun ontwerp — hun eenig vooruitzigt, en de voor-

name grondslag, waarop hunne plannen en berekeningen berustten, dit namelijk, om ons geduld af te matten en ons daardoor uiteen te drijven — hierdoor verijdeld gezien, of, verwoed, dat zij den reeds gewonnen bodem onder hunne voeten zagen wegzinken, smeedden zij, ronduit gezegd, helsche plannen, om onze vereeniging tegen te gaan en hun doel, om ons, ondanks al onze pogingen, uiteen te drijven, nogtans te bereiken.

Niets immers kon onzen tegenstanders gevoeliger wezen, dan hunne plannen en maatregelen om ons uiteen te dringen verijdeld te zien: en wat was er nogtans *regtens* tegen onze genomene besluiten te doen? Want, wie kon *wettigen* Vrijë M.·. het *regt* betwisten, om als BB.·. bijeen te komen, en zich in den stillen, beslotenen broederkring, met het bestuderen hunner grondleer, hunner heilige symbolen bezig te houden?

Maar wat bekommert zich de magt om het *regt!* Wanneer zij eenmaal het besluit heeft genomen, hare onregtvaardige plannen door te drijven, dan staan haar — omdat zij zich schijnbaar in den mantel van het wettige gezag kan hullen, en de oogen der menigte door een' uiterlijken schijn van regt verblinden — duizenderlei middelen en kunstgrepen, duizenderlei verdraaijingen van wet en regt gereedelijk ten dienst, vooral wanneer men, gelijk hier, de wet opzettelijk in het *duistere* verbergt, en daardoor in staat is elk onregt en geweld te plegen, in den naam van eene wet, *die niemand kent!*

Naauwelijks had men dan ook vernomen, dat wij den 20sten Augustus tot het openen van onze maçonnieke bijeenkomsten hadden vastgesteld, en bepaald, om alsdan, in vereeniging met de geïntroduceerde BB.·., onze studiën te beginnen, of de Voorz.·. Mr.·. der Loge La Charité, Groot-Officier, en dus medelid van het tegen ons zamengezworene Groot-Besogne, haastte zich ook — ongetwijfeld uit vrees, dat den BB.·. de oogen zouden opengaan, en dat hun eindelijk een licht zou schijnen, dat er toch in ons symboliek *werkelijk* iets te studeren was, en.... dat door dit zelfde licht de onkunde en onwetendheid van menigen Logemeester maar al te klaar zou beschenen worden — om de gezamenlijke BB.·. door den volgenden herderlijken brief vrees aan te jagen, en hen door die onheusche kunstgreep af te schrikken ons te bezoeken.

„Amsterdam, 20 Augustus 1849, p. s.

Zeer waarde BB.·.!

Heden avond zal in het lokaal Frascati eene maç.·. vergadering, onder de leiding van Br.·. Polak, gehouden worden, tot welker bijwoning Introductie-billetten aan onderscheidene leden der LL.·. alhier, en ook aan BB.·. elders gevestigd, zijn afgegeven. Ik heb reden om te vermoeden, dat de bedoelde vergadering in het houden van eene clandestine-Loge [1]) zal bestaan, en heb alzoo gemeend U, voor zoo veel des noods, te moeten herinneren Art. 67 der Algemeene Wet, waarbij het bezoeken van maçonnieke bijeenkomsten, buiten de wettig gevestigde Loges, verboden wordt.

Ik heb het voordeel hoogachtend te zijn,

Uw heilwenschende Medebr.·.

(w. g.) C. van der Vijver

Aan Reg.·. (???) Mr.·.

BB.·. Leden der A.·. L.·.: La Charité."

Terwijl van der Vijver die herderlijke vermaning onder de BB.·. deed circuleren, hadden, op den namiddag van 28 Augustus, de BB.·. Pool, Lulofs en Baarslag — de Voorz.·. Mrs.·. der Loges Concordia Vincit Animos, La Paix en La bien Aimée, welke hare vergaderingen in Frascati houden — eene andere missive aan Br.·. J. Eduard Stumpff, den eigenaar van Frascati, welke ons, gelijk wij reeds zeiden, zijne localen *gratis* voor onze bijeenkomsten had afgestaan, doen toekomen, waarin zij hem bedreigden, hem gezamenlijk de huur op te zeggen, bijaldien hij ons niet dien zelfden avond de deur uitzette, en voortaan zijne localen voor ons gesloten hield: „Ik heb," gaf hun echter Br.·. Stumpff ten antwoord: „Br.·. Polak mijn woord gegeven; *hij* kan er mij „van ontslaan en niet *ik*. Schoon nu ook mijn belang mij „dwingt te gehoorzamen, en ik mij dus genoodzaakt zie,

[1]) Wij hadden, bij deze onze studiën, slechts het *Tableau*, en geene andere Loge-versierselen. Wij werkten niet naar buiten, maar *alleen* in den kring van wettig aangenomene BB.·., *alleen* als eene afgeslotene maç.·., uitsluitend voor werkelijke V.·. M.·. toegankelijke societeit; wij hadden zelfs nog niet eens gearbeid, en toch waren wij reeds toen.... eene *clandestine Loge!!!*

„Br.·. Polak te *verzoeken* mij voor het toekomende van mijn „woord te ontslaan, zoo kan ik nogtans voor *dezen* avond onmogelijk mijn gegeven woord intrekken, en ik zal het dan „ook houden, wat ook de gevolgen van mijne ongehoorzaam-„heid in dit opzigt mogen wezen!"

Van al deze Machiavellistische kunstgrepen, en van al dit drijven, was ik natuurlijk geheel onbewust; maar hoe groot was dan ook niet mijne verbazing, toen ik, in den morgen van den 21sten Augustus, den volgenden brief van Br.·. Stumpff ontving:

„Wel-Edele Heer en Br.·.!

Gisteren namiddag ontving ik eene missive, onderteekend door de Heeren G. J. Pool, J. D. Lulofs en W. Baarslag, in kwaliteit als voorzittende Mrs.·. der te mijnen huize gevestigde Loges, met de bedreiging dat, als UEd's vergaderingen, nu en in het vervolg, te mijnen huize zouden plaats hebben, alsdan de drie gezamenlijke Loges mij de huur opzeiden tegen aanstaande November. Zoo als gebleken is, heb ik mij aan die bedreiging niet gestoord, daar ik geene mogelijkheid zag mijn gegeven woord tegen UEd. te breken; echter geloof ik, dat UEd. voor het vervolg mij zou willen ontslaan van UEd. vergadering te mijnen huize; daar UEd. mijne bereidwilligheid is gebleken, zal UEd. daardoor echter niet een aanzienlijk gedeelte van mijn bestaan willen vernietigen.

Na de verzekering mijner opregte hoogachting heb ik de eer te zijn,

UEDW. Dienaar en Br.·.
(w. g.) J. Eduard Stumpff.

Amsterdam, 21 Augustus 1849.

Zoo handelden de achtbare (?) Meesters der Amsterd.·. Loges, alleen.... omdat hunne BB.·. studeren en niet *spelen* of *drinken* wilden!!!

Wij gaan, kortheidshalve, de vervolgingen en mishandelingen, die wij van een honderdtal opgeruide BB.·. verduren moesten, welke — vermoedelijk door de voorm.·. *eerwaardige* Logemrs.·. hiertoe aangezet, nadat het hun was gebleken, dat Br.·. Stumpff ons, althans op *dien* avond, niet voor de deur zou

zetten, en dat dus het openen van onze werkzaamheden niet meer kon worden tegengegaan — op den avond van den 20sten Augustus opgekomen waren, niet om onze werkzaamheden bij te wonen, maar, ronduit gezegd, om ze als gemeene belhamels te verstoren, wij gaan dit alles met stilzwijgen voorbij. Een maatregel der noodzakelijkheid, door ons genomen, had hun daartoe eene gewenschte gelegenheid verschaft; het was de volgende. Bewust van ons standpunt, geloofden wij ook de uiterste voorzigtigheid te moeten in acht nemen, om tot geen werkelijk vergrijp tegen de Orde te vervallen, waaruit men — hoe *schuldeloos* onze dwaling ook mogt wezen — ongetwijfeld een *opzet* zou maken, en een wapen te meer tot onze bestrijding smeeden. Daar wij dus van onze tegenstanders alles te wachten, derhalve ook te duchten hadden dat kwaadwilligen, om ons eene vlek aan te wrijven, en de Eerw.·. Logemrs.·. te believen, onze introductie-billetten wel eens aan profanen [1]) konden ter hand stellen, ten einde ons — die toch onmogelijk alle BB.·. konden kennen — met eenige profanen op te schepen, en eene aanklagt, als bragten wij, als meineedigen, onze leer onder de profanen, tegen ons te kunnen formuleren, zoo besloten wij, om ons te verzekeren, dat alle geïntroduceerden werkelijk BB.·. waren, niemand toe te laten, dan nadat hij den dekker het gewone paswoord had afgegeven. En die *onschuldige* maatregel der *noodzakelijkheid* diende hun tot voorwendsel voor hun schandelijk kabaal, daar zij ons gewelddadig wilden overrompelen, en in massa, zonder paswoord, naar binnen dringen.

Wij schuiven echter, gelijk gezegd is, eene gordijn voor dit hatelijke tooneel; genoeg, onze eerste openbare vergadering werd gehouden, en eerst den volgenden morgen vernam ik, uit den brief van Br.·. Stumpff — wien ik natuurlijk gewillig van zijn woord ontsloeg — dat ons jeugdig ligchaam zonder dak en vak was; eene verlegenheid, waaruit wij echter, door de waakzame zorgen van den meergemelden Br.·. J. F. Bijlsmit, welke voorloopig, onder zijnen waarborg — en dit

---

[1]) Een jaar later is het ons *werkelijk* gebeurd, dat een Br.·. twee profanen medebragt, om ze naar binnen te sluiken; een laag bedrog, dat wij echter spoedig genoeg ontdekten.

was veel, want hij kon toen, onder zoo *hevige* vervolgingen, niet weten, of het ligchaam al of niet zou staande blijven — de lokalen van het Wapen van Amsterdam voor onze bijeenkomsten huurde, onmiddellijk gered werden.

Dat al dit gebeurde ons nog dieper griefde, en de vroegere wonden weder openreet; dat het ons door dit alles steeds duidelijker werd, dat men *niets* dan onze *vernietiging* zocht, en dat het uitstel van onze zaak tot een volgend G.·.-O.·., evenmin als alle vroegere pogingen en middelen, tot geen gewenscht einde zou leiden, zullen wij naauwelijks behoeven te zeggen. Schoon wij ons dus ook verzekerd konden houden, dat alle klagten, hierover bij het Besogne ingediend, volstrekt vruchteloos zouden wezen — want het waren immers onze regters en regenten zelven, die ons mishandelden, welke wij dus bij zich zelven, voor hunne eigene regtbank moesten aanklagen — wij begrepen nogtans in dezen eenigen stap te moeten doen.

Hadden wij nu reeds vroeger, op 14 Julij — ziende dat mijne op blz. 79 vermelde brieven aan Schouten en den Hoogeerw.·. Grootmr.·.-Nationaal, onze reclames over het voorgevallene op het laatste G.·.-O.·. bevattende, zonder antwoord gebleven waren — den Grootmr.·.-Nat.·. andermaal hierover geschreven, en zelfs, bij die gelegenheid, tegen het declinatoiradvies van de vijf Amst.·. Logemrs.·. geprotesteerd, verzoekende, dat het Groot-Bes.·. dit advies — waarvan wij, gelijk onze Lezers weten, de motieven nimmer te weten kregen, en slechts vernamen, dat het *declinatoir* was — voor onwettig zou verklaren, als zijnde dit *niet* het bij de wet gevorderde advies van de majoriteit der gezamenlijke contribuerende leden van de vijf Amst.·. Loges, maar *definitief* het gewijsde van de Logemrs.·. en eenige met hen verbondene Loge-officieren: wij besloten thans, daar ook dit stuk, tot dus verre, onbeantwoord was gebleven, andermaal op dit alles terugkomende, den Grootm.·.-Nat.·. en het Groot-Besogne te schrijven, en onze klagten over de meer dan inquisitoriale vervolgingen, waaraan wij waren blootgesteld, deels, omdat wij onzen tijd — en dit toch was een *ergerlijk nieuws* — met degelijke maçonnieke studiën wilden doorbrengen; deels, omdat men begreep dat de band der wetenschappen diegenen zou bemoedigen en bijeen houden, welke men door

wachten wilde afmatten, ontmoedigen en uiteendrijven, voor het Besogne te brengen.

En bewust, dat ook onze tegenstanders aan hunne Haagsche vrienden rapporten over onze wijze van arbeiden zouden doen toekomen, en, *spargentes fera cum falsis* [1]), niet zouden nalaten ons, zeer broederlijk, onwaarheden toe te dichten, besloot ik tevens allen laster te voorkomen, door Z.·. K.·. H.·. een *gedrukt* exemplaar onzer Statuten — waaruit hij zien kon wat wij verrigtten — onder geleide van de volgende missive te doen toekomen;

„Aan Z. K. Hoogheid
Prins Fredrik der Nederlanden.

H.·. Eerw.·. Grootmr.·.-Nationaal!

Mogen wettig aangenomene BB.·. V.·.M.·. niet bijeenkomen, om zich door een curcusmatig onderwijs in degrondbeginselen der K.·. K.·. te oefenen?

Mogen zij zich daartoe niet van het Tableau bedienen, als waarop deze symbolen aanschouwelijk zijn voorgesteld, welke de onderwerpen hunner bespiegelingen uitmaken?

Mogen zij hunne BB.·. niet door introductie-kaarten uitnoodigen, dezen echt maç.·. arbeid met hen te deelen, in plaats van hunnen tijd met drinken en spelen in de zoogenaamde maç.·. Societeiten door te brengen? En bestaat er een Art. in de Wet, hetwelk dit regt aan wettige V.·. M.·. kan ontnemen?

Welnu, de Vereeniging ter oprigting der Loge: P.·. N.·. L.·., in haar billijk verlangen door het G.·.-O.·. andermaal een jaar opgehouden, heeft besloten, om haren tijd niet werkeloos door te brengen, zich inmiddels als eene Societeit of Vereeniging af te ronden, en, in afwachting van den uitslag harer bij het G.·.-O.·. hangende zaak, broederlijk bijeen te komen, om zich in de K.·. K.·. der V.·. M.·. door een geregeld onderwijs te volmaken. *Heeft zij daarin iets onwettigs bedreven?*

Dat die vereeniging altijd den wettigen weg zal trachten te bewandelen, zal U Hoog-Eerw.·. uit het nevensgaand Concept-reglement blijken.

[1]) Waarheid en leugen onder elkander mengende.

Daar zij nu al hare BB.·., door middel van Introductie-billetten, tot het deelen in dezen arbeid uitnoodigt, en beducht is, dat kwaadwilligen soms misbruik van die kaarten zouden maken, en ze aan ongewijden ter hand stellen, laat zij — alle BB.·. niet persoonlijk kennende — voorzigtigheidshalve, niemand binnen, dan na hem het paswoord afgevraagd te hebben. *Steekt daar kwaad of misbruik in?*

En evenwel stoort men ons zeer onbroederlijk in onzen vreedzamen arbeid, en de Br.·. van der Vijver, die de maç.·. dobbel- en drink-societeiten niet verontrust, valt ons als pesten voor de Orde aan, vervolgt ons, op eene verregaande wijze, en zendt herderlijke brieven aan de leden van la Charité rond, waarvan hier een afschrift volgt, en waarin hij de opene bijeenkomsten van wettige V.·. M.·., vergaderd om zich op eene wijze te oefenen, die zij zelven aan het G.·.-O.·. hebben bekend gemaakt, met den hatelijken naam van clandestine Loge bestempelt.

Hebben wij dan onze Diplomaas als V.·. M.·. *onwettig* gekregen, of maken wij van onze bijeenkomsten misbruik, om in de prof.·. wereld te arbeiden, of aan profanen Diplomaas uit te reiken? Als wij dit deden, dan zou die vuile benaming op ons passen; thans echter nu wij slechts *binnen* den kring der BB.·. arbeiden, en slechts onze BB.·. uitnoodigen hunne snipper-uren met ons in het onderzoek van de wetenschappen der K.·. K.·., en dus tot onze en hunne veredeling, te komen doorbrengen, moet zulk een naam ons ten hoogste smarten.

Ik heb te veel eerbied voor de Orde om Br.·. van der Vijver geregtelijk voor die op mij geworpen blaam van meineedigheid te vervolgen, en wend mij dus tot U, opdat U Hoog-Eerw.·. hierin gelieve te voorzien, dat men ten minste ons even rustig onze nuttige broederlijke bespiegelingen late voortzetten, als men de zoogenaamde maç.·. Societeiten spelen en wijn drinken laat. Immers, werkten wij *clandestine,* wij zouden geene gemotiveerde petitie bij het G.·.-O.·. hebben ingeleverd, wij zouden onze BB.·. niet open en rond tot onze werkzaamheden uitnoodigen; wij zouden niet alles in het werk stellen, om eene wettige Constitutie te erlangen; wij zouden niet zoo zorgvuldig waken, om niets te doen, dat wij niet doen mogen, of dat strijdig is met de grondwetten onzer Orde.

Voordat dus eene schandelijke lastertaal U Hoog-Eerw.·. leugenachtige berigten overbrenge, besloot ik U Hoog-Eerw.·. langs dezen weg en door de nevensgaande stukken de blanke waarheid ter kennis te brengen; en mij en mijne vereeniging in de gunstige bescherming van den Vader onzer Orde aanbevelende, heb ik de eer met eerbied en broederliefde te zijn

U Hoog Eerw.·.
Dien. en Mede-Br.·.
Amst., 23 Aug. 1849. (Was geteek.) M. S. Polak."

Naauwelijks had ik, door het kabaal, op den avond van den 20sten Augustus verbitterd, in den morgen van den 21sten dezen brief geschreven, of ik ontving de voormelde missive van Br. Stumpff, en voegde bij dezen brief dus nog den volgenden:

"Kon. Hoogh. en H.·. Eerw.·. Mr.·.!

Klaagde ik in nevensgaanden brief over de vervolging van Br.·. van der Vijver, zoo even ontvang ik een nog schitterender blijk van de *wraak* der BB.·. Lulofs, Pool en Baarslag. Zij, welke nog nooit de maçonnieke speel- en drink-societeiten verontrustten, vorderden van den Heer Eduard Stumpff — te wiens huize zij vergaderen, en waar ook wij Maandag-avond onze bijeenkomst hielden — dat hij ons Maandag-avond de deur zou uitzetten, en dreigden Br.·. Stumff hem met primo November de huur op te zeggen, voor hunne drie Loges, te zijnen huize gevestigd, bijaldien hij ooit zou dulden, dat wij weder in zijn huis bijeen kwamen.

Zoo kleingeestig *vervolgt* men ons. Zoo hard valt men de goede zaak aan! Dit is toch niet broederlijk!

Drie Meesters handelen op zulk eene onwaardige wijze, en verstooten ons uit ons verblijf, alsof.... er in Amsterdam nu geene lokalen meer voor ons waren; de vierde doodverwt ons met den naam van clandestin.

Door eene *clandestine* Loge versta ik een gezelschap personen, niet wettige V.·. M.·. zijnde, die onwettige bijeenkomsten houden, en *valsche* certificaten aan profanen uitreiken; niet echter wettige broederen, die, daarenboven nog, *alleen* binnen den kring van wettige broederen arbeiden.

Kon. Hoogh.! wij vertrouwen, dat Gij deze handelwijze jegens ons *niet* billijken zult; wij hopen, dat de Hoog-Eerw.·. Vader der Orde zijne kinderen tegen zeer profane verdrukking en vervolging zal beschermen. Eerbiediglijk en met br.·. liefde heb ik de eere te wezen,

Kon. Hoogh. en Eerw.·. Grootmr.·.-N.·.!

Uwer K. H. Ootm. Dr. en medebr.·.

(w. g.) M. S. Polak, L^{m}. D^{r}."

Amsterdam, 23 Augustus 1849.

En daar Br.·. Lulofs — de man, die ons, gelijk wij reeds medegedeeld hebben, te 's Hage, in naam van Br.·. Schouten, het voorstel van het Besogne had overgebragt; de man dus, die het *meer van nabij* wist, hoe zeer men ons dáár, geheel *in strijd* met het ons door hem gedane voorstel, mishandeld had — mede-onderteekenaar van den brief aan Br.·. J. Ed. Stumpff was, besloot ik ook dezen Br.·. te schrijven, op zijn hart en geweten te werken, en hem het onregtvaardige, onbroederlijke, onwaardige, en gevolgelijk onverstandige van zulk een gedrag met bescheidenheid onder het oog te brengen.

In korte en krachtige woorden zette ik hem uiteen, dat het Besogne ons als een zedelijk ligchaam erkend, en als zoodanig met ons onderhandeld had. Dat wij dus onze bijeenkomsten onder den *wettigen* titel van: Vereeniging tot oprigting der Loge: P.·. N.·. L.·. hielden, waarvan ook het gedrukte Reglement voor onze Vereeniging — waarvan ik hem tevens een exemplaar deed toekomen — getuigde. Dat hij uit dit *Reglement* zien kon, dat wij slechts bijeenkwamen om ons — naar een onvervreemdbaar regt, door onze opneming in de Orde verkregen, en naar den *heiligen pligt* van elken V.·. M.·. — in de maç.·. wetenschappen te oefenen, en dat wij deze oefeningen *binnen* den besloten kring van wettig *opgenomene* BB.·. volbragten. Dat het dus pligtmatig ware zoodanige broederlijke bijeenkomsten, in het welbegrepen belang der Orde zelve, te bevorderen, en dat de onregtvaardigheid, om zoodanige maçonn.·. corporatiën te bemoeijelijken en, tegen alle wet, regt en billijkheid, met *geweld* tegen te gaan, des te onverantwoordelijker in de Amst.·. Logemrs.·. was, omdat zij

toch de maçonn.·. speel-, dans-, bras- en drink-societeiten niet alleen volstrekt geen beletsel in den weg stelden, maar zelfs door hunne deelneming ondersteunden. Dat hij dus, wanneer men hem voor God en zijn *geweten* vroeg: "waarom "men dan de zuiver wetenschappelijke vereeniging van Br.·. "Polak zoo hevig vervolgde, terwijl men toch — tot hoon "en smaad voor de Orde — de maçonn.·. smul- en speel-"societeiten bevorderde?" gewis geen ander antwoord zou kunnen geven dan: "Omdat de zaak van Br.·. Polak *goed* is, en.... "men het goede *niet* wil!" Ik toonde hem verder aan, dat eene *clandestine* Loge eene vereeniging van *bedriegers* was, die, zelve nooit wettig in de Orde opgenomen, nogtans eene Loge vormden, en *valsche* certificaten aan andere profanen gaven, en dat, bijgevolg, die naam nimmer kon worden toegepast op wettig opgenomene Ordes-broederen, die, met profanen volstrekt niet in aanraking staande, slechts binnen den besloten kring van hunne BB.·. arbeidden, zonder dus profanen in de Orde op te nemen en hun diplomaas uit te reiken, ofschoon zij ook *daartoe*, naar de *oudste* Statuten en Catechismen der Orde, als wettig opgenomene BB.·. en Meesters, het onbetwistbaarste regt hadden; en ik hield hem het bespottelijke en kleingeestige van de wraakneming voor oogen om Br.·. Stumpff te dwingen ons uit Frascati te verbannen — alsof er nu in Amsterdam geen plaatsje meer voor onze bijeenkomsten open was — en stelde hem de gevolgen voor, welke zoodanige kleingeestige hatelijkheden, voor de regtbank *der openbare opinie* van de profanen-wereld gebragt, noodzakelijk voor de Orde moesten voortbrengen. En na hem, ten slotte, op het hart gedrukt te hebben, dat het veel billijker ware zoodanige BB.·., welke societeiten oprigten om hunnen tijd met dobbelen en brassen door te brengen, met verbanning te bedreigen, dan hen, die *niets* verlangden dan tijd en rust, om zich *wetenschappelijk* en *zedelijk* te vormen, smeekte ik hem *dringend* van zijn' verkeerden weg terug te komen, en onzen *vreedzamen* en *Godgevalligen* arbeid niet verder te bemoeijelijken en te storen.

Al deze missiven werden, met de noodige bijlagen, verzonden. Van Br.·. Lulofs ontving ik geen schriftelijk, maar een

feitelijk antwoord, want men beijverde zich sedert nog meer om ons tegen te werken en *uiteen te drijven*, omdat men daarop alleen — gelijk wij reeds herhaalde malen zeiden — al zijne hoop gevestigd, al zijne snoode plannen gebouwd had. Van den Hoog-Eerw.·. Grootmr.·.-Nat.·. echter ontving ik eerst op 8 September — en dus, daar mijne eerste reclame, omtrent de *perfidie* van het Groot-Besogne of diens onderhandelaren tegen ons, op 14 Junij ingezonden, tot nog toe onbeantwoord was gebleven, blijkbaar *niet* met Hoogstdesz. wil, maar door het drijven van het Besogne — de volgende, bevreemdende en geheel en al op de willekeurigste schijngronden berustende missive:

„De Grootmeester-Nationaal der Orde van Vrijmetselaren in het Koningrijk der Nederlanden onderhoorige Koloniën en Landen,
aan
den A.·. Br.·. M. S. Polak,
in het O.·. van Amsterdam.

H.·. Z.·. V.·. W.·. K.·. S.·.!

A.·. Br.·.!

Uwe Teekenpl.·. van 14 Julij en 23 Augustus j. l., ieder met twee bijlagen, zijn bij mij ontvangen en aan het Collegie van Groot-Officieren medegedeeld. In afwachting van, en onverminderd de beslissing door dat Collegie op uwe aanvragen te nemen, acht ik mij verpligt U te doen kennen, dat de bijeenkomst, welke door U en andere BB.·. VV.·. MM.·., blijkens de stukken door U overgelegd, reeds is, of die, welke nog nader mogten worden gehouden, door mij als strijdig met de Wet worden beschouwd, en ik U dus, uit kracht van het gezag, aan mij opgedragen, ten ernstigste aanmaan, om zoodanige bijeenkomsten verder niet te houden, als de gevolgen daarvan voor uwe rekening latende.

Ik reken er op, dat deze mijne aanmaning door U aan al de BB.∴ VV.∴ MM.∴ zal worden kenbaar gemaakt, die zich met U tot dusver vereenigd hebben, opdat ieder hunner zich daarnaar zou kunnen gedragen.

Met br.∴ heilbeden noem ik mij,

Uw A.∴ Medebr.∴
De Grootmeester-Nationaal,
(w.∴ g.∴) Frederik, Pr. der Nederlanden."

O.∴ van 's Gravenhage,
8 September 1849.
g.∴ s.∴

Dus zijn dan broederlijke bijeenkomsten, waarin — om van geene andere zedeloosheden te spreken — de tijd met spelen, smullen en brassen vermoord, en de Orde gehoond wordt, *wettig* geoorloofd, en slechts *zoodanige* bijeenkomsten — te weten: vereenigingen, welke alleen ten doel hebben zich wetenschappelijk en zedelijk te vormen, de waarheid te zoeken, en zoo naar de uitspraak van Socrates [1]: „De edelste en reinste „godsdienst is de waarheid van harte te zoeken!" een allezins verdienstelijk en Gode welbehagelijk werk te verrigten — bij de Wet voor de Nederl.∴ Vrijmetselarij, *verboden!!!* Broederen en Niet-broederen! wij vragen het u in gemoede: „Is dit eene Wet of een rigtsnoer voor het gedrag van *edele*, Vrijë Metselaren, of.... voor likkebroêrs, die — als de diepst gezonkene *epicuristen* — geen hooger goed, geen hooger genot.... dan zinnelijke genietingen kennen?"

Ik deed — schoon ook, ronduit gezegd, met diepe verontwaardiging — mijn' pligt, en bragt die fraaije missive, gelijk mij daarin gelast werd, voor de besturende Commissie onzer vereeniging; eene algemeene verontwaardiging volgde op de voorlezing; er werd eenpariglijk besloten, dit stuk op de volgende wijze te beantwoorden:

---

[1]) *Phaedon.*

"Aan Zijne Kon. Hoogh.
Prins Frederik der Nederlanden.

H.·. Eerw.·. Grootm.·.-N.·.!

Ik heb U.·. H.·. Eerw.·. missive van den 8sten dezer aan de uitvoerende Commissie der Vereeniging tot oprigting van de Loge P.·. N.·. L.·. voorgelegd, en ben zoo vrij U.·. H.·. E.·., met alle bescheidenheid, de bedenkingen dezer Commissie, als lasthebster harer BB.·., mede te deelen.

Men beroept zich in die missive op de Wet. — Maar *welk* wetsartikel is het dan, waaraan hier eene *terugwerkende* kracht wordt toegeschreven, en dat dus aan V.·. M.·. *verkregene* regten kan ontnemen, en hun verbieden broederlijk bijeen te komen, en hunnen tijd in nuttige bespiegelingen door te brengen? Daarbij wordt de Wet immers geheel eigenmagtig den vragenden Broederen *geweigerd*, en hoe zullen of kunnen deze dan weten, *wat* Wet, *wat* regt is?

Zóó veel echter vermeent de Commissie met zekerheid te weten, dat wij niet te vergeefs V.·. M.·. zijn geworden. Wij hebben, bij onze opneming in de Orde, *wettige, onomstootelijke regten* verkregen, en tot die regten behoort, dat BB.·. V.·. M.·. vrijëlijk mogen bijeenkomen en eene societeit vormen, om zich in de K.·. K.·. te oefenen. De Commissie vermeent dan ook, dat wij ons — vooral daar wij dagelijks talrijker worden, en dus den invloed van eene zoo edele poging op welgezinde BB.·. met den dag helderder zien uitkomen — dat wij ons dit *regt* niet kunnen en mogen laten ontnemen.

Met eerbied noemt zij zich

Uwer Kon. Hoogh. ond. dienaren
en Medebr.·.

Amst., 12 Sept. 1849. De Comm. der Vereen. tot opr. der Loge: P.·. N.·. L.·.; in naam van *alle* leden,

(w.·. g.·.) M. S. Polak, L^{m} D^{r}, Voorz.·."

Stil en vreedzaam zetteden wij daarop onzen arbeid, in ons lokaal, Het wapen van Amsterdam, voort, en, ons in den mantel der waarheid hullende, achtten wij weinig de pijlen van haat en smaad, de pijlen van boosheid en laster, op ons afgescho-

ten. En daar wij onzen arbeid niet verborgen, maar dien voor alle *wettig* opgenomene BB.·. openstelden, zoo zegevierde ook de waarheid over alle bezwalking, en werden wij, een aantal weldenkende BB.·. zich bij onze societeit aansluitende, als met den dag sterker.

Dit was eene ontzaggelijke, eene ergerende misrekening voor onze tegenstanders; razen, dreigen, machineren, alles hielp niet meer, en echter die Vereeniging, welke zoo feitelijk toonde, dat de Vrijmetselarij *iets geheel anders* was, dan men er *in den regel* van maakte; welke dus den broederen de oogen, ten nadeele van eene zedelooze *geld-* en *tijdverkwisting,* ja, ten nadeele van sommige geheel onbevoegde, en voor hun standpunt ongeschikte Logemrs.·., kon openen; deze Vereeniging, welke, wanneer zij wortel schoot en doordrong, de grondzuilen van het geheele, heterogene droggebouw der Orde schokken, en aan *eigenwaan* en *geldbejag,* in één woord, aan een zoo schitterend en voor velen zoo pleizierig *guichel-* en *kinderspel* een afdoend einde maken, en.... de *regerende* meesters van *hunne troonen* storten kon; die Vereeniging moest, met alle kracht, ter neder getrapt *en tot op het laatste spoor vernietigd worden!*

Andermaal kwam dus het Besogne over dit belangrijke vraagstuk bijeen, en, ons geen feit der waarheid kunnende aanwrijven, putte men zich in spitsvindigheden uit, om ons, in eene uitvoerige missive, *zware vergrijpen tegen den vorm* toe te dichten, en ons te toonen, hoe *onverantwoordelijk,* hoe *ontzaggelijk,* hoe hoog *strafbaar* wij gezondigd hadden, door.... het bestuur van onze societeit, even als een Logebestuur, in te rigten en daaraan de namen van de gewone Loge-ambtenaren toe te kennen! Men trok daaruit — *zeer* logisch — het gevolg, dat wij ons de regten van eene Loge aanmatigden; doch..... men vergat hierbij, dat de *wezenlijke* bepaling van Loge, eene werkplaats is, welke in *drie Graden* arbeidt, en *profanen* in de Orde opneemt, welk alles ons *vreemd* was; derhalve dat wij eene Loge vormden, en hoe buitengewoon *lankmoedig* en *genadig* men zich dus jegens ons betoond had.... waarschijnlijk met ons *niet* in den kerker te werpen, enz., enz. Kortom, deze geheele, *negen* folio-bladen sterke en door het geheele Besogne onderteekende missive was een compendium *van onzin en kinder-*

achtige spitsvindigheden, waarmede wij onze Lezers niet willen vermoeijen [1]), en waarin ons andermaal, onder bedreiging, gelast werd, onze onschuldige bijeenkomsten te staken. Dit interessante stuk — eigenlijk *nugae venales* [2]) — daterende van den 15den October 1849, was, gelijk wij zeiden, door *twaalf* leden van het Groot-Besogne onderteekend.

Andermaal bragt ik deze missive voor de besturende Commissie onzer Vereeniging; daar werd tot het volgende antwoord op dit stuk besloten:

„*Aan het Groot-Bes∴ van Nederland.*

Wij hebben uwe Missive ontvangen, en kunnen ons met uwe interpretatiën van enkele punten onzes Reglements niet vereenigen.

Ons reglement draagt tot hoofdtitel: „Reglement voor de Ver„eeniging tot *oprigting* der Loge: P∴ N∴ L∴", en gij zijt allen te verstandig om over eene onnaauwkeurige correctie van een daarin voorkomend artikel te willen critiseren.

Wij verklaren de algemeene Ordes-wet aldus:

Eene loge is slechts denkbaar als ligchaam, dat *naar buiten* werkt; wij arbeiden *binnen den kring* van ons zelven, en dit mogen wij.

Als onwrikbaar regt hebben wij, bij ons intreden in de Orde, het vermogen verkregen om bijeen te komen, en ons van het tablier te bedienen, dat men ons gegeven heeft, en ons in onze K∴ K∴ te oefenen.

Zoo verklaren wij de Ordes-wet, en hebben daarom ook reeds in eene Missive van 15 October aan den H∴ E∴ A∴ G∴-N∴ als mannen van eer verklaard, dat wij geloofden ons dit regt niet te moeten laten ontnemen.

Dagelijks wordt onze kring grooter, daar de oudste en achtb∴ V∴ M∴ zich bij ons aansluiten; een bewijs, dat wij het goede en het edele, het welbegrepene belang der Orde willen.

Wij willen dus den vrede. Wij komen niet als Fabius in den Carthaagschen Senaat, zeggende: „Hier is oorlog, hier is „vrede, kiest!" Wij roepen u nog eenmaal nadrukkelijk toe:

---

[1]) Dit stuk ligt echter, te mijnen huize, beschikbaar voor allen, die het lezen en zich van de waarheid overtuigen willen.

[2]) „Gekheid te koop!"

„Wij *willen den vrede!*" maar verklaren er plegtig bij: „Worden wij door u gedwongen, dan zullen wij de leuze kennen: „*Vaincre* „*ou mourir.*" Dus: Wij gaan in onze *wettige* handelingen voort."
(*Was get.*) M. S. Polak.

Maar de vervolgingen en kunstgrepen van allerlei aard inmiddels als met den dag toenemende, zagen wij ons aan elke mishandeling blootgesteld, zonder dat wij bij de gezagvoerende magt der Orde hulp en bescherming konden vinden. Wij gevoelden dus het moeijelijke van onzen toestand maar al te zeer, om niet te wenschen aan zulk een' staat van zaken, op de eene of andere *wettige* wijze, een einde gemaakt te zien. Wij voor ons hadden de zedelijke overtuiging, het *zuiver wettige* spoor geen oogenblik verlaten te hebben, en wisten nogtans — en nu, daar men ons niet eens als *Societeit* wilde laten voortduren, meer dan ooit — dat men ons *nimmer* als Loge zou constitueren. Ons bleef dus niets anders over dan, óf aan eenig Buitenlandsch Groot-Oosten onzen geheelen toestand open te leggen, en te vragen of dit ons, wanneer het Nederl.·. Groot-Oosten — want aan ons voor een jaar gesloten verdrag wilden wij ons *met stiptheid* houden — op de Groot-Loge van Junij 1850 ons andermaal eene Constitutie bleef weigeren, een' constitutie-brief wilde verleenen, óf ons — naar de magtsbevoegdheid van wettig opgenomene en zóó onregtvaardig verdrukte en vertrapte Vrijë- M.·. — zelven te constitueren en tot eene Loge te verklaren. Het *laatste* scheen ons, voor het tegenwoordige, nog te hard, te overijld toe. Wij wilden, hoe ook gedrukt en gefolterd, zelfs het *schijnregt*, het *vormregt*, tot het uiterste toe, eerbiedigen, en ons dus eerst vergewissen, dat er ook bij Buitenlandsche Oostens voor ons geene hulp ware, alvorens den *laatsten* stap tot ons behoud te doen, en, ons regt tegenover onregt en geweld op de weegschaal werpende, ons zelven te constituëren. Wij namen dus het besluit ons, met opening van onze beginselen en omstandigheden, naar *België* te wenden, en het Belgisch Groot-O.·. te vragen, of het ons, voor het geval, dat ons Groot-Oosten ons in Junij 1850 — gelijk te voorzien was — andermaal eene Constitutie zou weigeren, een' constitutiebrief wilde verleenen, en wij hielden dezen maatregel voor den nood zoo weinig verborgen, dat wij het Belgische Groot-O.·. ruiterlijk autoriseerden, er des

noods het Groot-Besogne te 's Hage kennis van te geven. Zoo weinig zochten wij — als vrienden van licht en openheid — onze handelingen verborgen te houden.

Wij zonden dan ook een exemplaar van onze Beginselen, en een exemplaar van het Reglement onzer Vereeniging, gevoegd bij een naauwkeurig verslag van alles, wat er in deze zaak tot op dit tijdstip was voorgevallen, aan den Grootmr.·.-Nat.·. van België over; wij voegden er bij, dat, daar men ons niet eens als Maçonnieke Societeit wilde laten bestaan, wij gewis geene hoop hadden, op het aanstaande G.·.-O.·. eene *Constitutie* tot vestiging van eene *Loge* te zullen verkrijgen, en dat wij dus wenschten te weten, of wij, *in dat geval*, eene Constitutie van hen konden erlangen. Wij ontvingen daarop den volgenden merkwaardigen brief:

„Or.·. de Bruxelles, le 28 j.·. du 7e m.·. 5849.

Le Gr.·.-Secrétaire du Gr.·.-Or.·. de Belgique,

Au T.·. C.·. F.·. M. S. Polak, Vén.·. de la □.·., en instance, sous le titre: *Post Nubila Lux*, à l'Or.·. d'Amsterdam.

T.·. C.·. & T.·. R.·. F.·.,

Notre Gr.·.-Maître Nat.·. nous a communiqué la pl.·. que vous lui avez adressée le 2e j.·. de ce mois, par laquelle vous demandez au Gr.·.-Or.·. de Belgique des lettres de Constit.·. pour la □.·. que vous travaillez à fonder en votre Or.·., sous le titre: *Post Nubila Lux*.

Nous sommes touchés de cette démarche; non seulement elle est un gage des sentiments affectueux que les Maç.·. de la Neerlande ont conservés pour leurs T.·. C.·. F.·. de Belgique, elle prouve en outre que vous supposez au Gr.·.-Or.·. de Belgique le désir de seconder *les efforts intelligents*, qui ont pour but le progrès et l'utilité pratique des trav.·. Maç.·.

Vous l'avez bien jugé, T.·. C.·. F.·., son voeu le plus ardent, le mobile constant des actes de son administration est de ramener la Maçon.·. à son véritable esprit, afin de la maintenir à la tête des institutions civilisatrices, sans sortir jamais des

voies pacifiques et regulières que lui tracent ses antiques lois.

C'est donc avec *un regret sincère* qu'il se voit aujourd'hui dans l'impuissance de déférer à la demande dont vous l'avez favorisé. Il ne pourrait y satisfaire, sans excéder les pouvoirs qu'il tient de ses statuts fondamentaux.

Institué pour le gouvernement des Gr.·. Symb.·. dans la Belgique exclusivement, il ne se croit pas permis de faire un acte quelconque d'autorité au delà de ses limites territoriales. D'ailleurs, par un semblable oubli de ses devoirs, il condamnerait lui-même les principes, qui l'ont dirigé dans une circonstance analogue. En effet n'a-t-il pas declaré irrégulière une □.·. de l'Or.·. de Gand, qui, après la séparation définitive des deux fractions de l'ancien Royaume des Pays-Bas, avait continué à reconnaître la suprématie d'un Gr.·.-Or.·. devenu étranger à la Belgique? N'a t-il pas aussi applaudi récemment au bon procédé du Gr.·.-Or.·. de France, qui a refusé la charte constitutive, que lui demandait une □.·. formée en Belgique, à la suite des derniers événements politiques?

Nous abandonnons à votre sagesse, T.·. C.·. F.·., l'appréciation de ces motifs. Vous reconnaîtrez, nous en sommes convaincus, que notre réserve est commandée tout à la fois et par le texte de nos Statuts, et par les égards fraternels, dus aux gouvernements maçon.·. de l'extérieur, et par cette loi suprême de notre institution, ne pas faire à autrui, ce que nous ne voudrions pas qu'on nous fit.

En regrettant de ne pouvoir attacher à votre nouveau Temple le sceau d'une consécration *officielle*, nous n'en rendons pas moins *hommage aux vues éclairées et généreuses, qui ont guidé ses fondateurs*, et avec nos *félicitations* nous vous offrons, T.·. C.·. F.·. ainsi qu'aux T.·. C.·. F.·. associés à votre oeuvre maçon.·., l'assurance de nos sentiments de frat.·. p.·. l.·. n.·. m.·. c.·. et a.·. t.·. l.·. l.·. g.·. r.·. s.·. v.·.

Le Gr.·.-Secr.·. du Gr.·.-Or.·.," etc.

Na ons door dezen brief, en eene daarop gevolgde correspondentie, die wij, kortheidshalve, hier met stilzwijgen voorbijgaan, overtuigd te hebben, dat wij ook van België geene

Constitutie konden verwachten, nam de besturende Commissie onzer Vereeniging het volgende besluit:

Aangezien wij ons ten volle overtuigd houden, dat wij van het G.·.-O.·. van Nederland *nooit* eene Constitutie te wachten hebben; aangezien ook onze poging om, in geval *van nood*, van het Belgische G.·.-O.·. eene Constitutie te erlangen, zonder gewenscht gevolg is gebleven, en het dus niet onwaarschijnlijk is, dat ook andere Groot-Oostens dezelfde gedragslijn konden volgen; en, voorts in aanmerking nemende dat zelfs deze daad, waar toe onregt en geweld ons dwongen, en die wij alleen verrigtten om zelfs het *vorm*-regt tot op het *uiterste* te eerbiedigen, door onze tegenstanders geheel anders kon worden beoordeeld, en voor eene *niet* nationale handeling kon worden uitgekreten; aangezien er dus voor ons geen ander alternatief overblijft dan, óf ons te ontbinden — omdat men ons toch zelfs als Societeit niet wil dulden — en meineedig te worden tegen de beginselen, welker vasthouding wij herhaalde malen plegtig bezworen hebben, óf, wanneer het G.·.-O.·. ons ditmaal wederom eene Constitutie blijft weigeren, naar het onbetwistbare, *historische* en *leerstellige* regt van den *wettig* opgenomen Meester V.·. M.·., ons *zelven*, te constitueren: — zoo besluit de besturende Commissie der Vereeniging tot oprigting der A.·. L.·.: Post Nubila Lux het volgende:

Primo: Dat er eene Vergadering zal belegd worden op den avond van den 26sten Mei — den dag, waarop het G.·.-O.·. te 's Hage zal vergaderen en over onze zaak uitspraak doen — om zoo, vereenigd, den uitslag der beraadslagingen van het G.·.-O.·. af te wachten, van welke een der onzen, opzettelijk te dien einde naar 's Hage gezonden, ons nog denzelfden avond het verslag zal overbrengen.

Secundo: Dat, wanneer het ons uit dat verslag mogt blijken, dat men ons — na drie volle jaren van druk en miskenning uit de hoogte — andermaal eene Constitutie weigerde, de Vereeniging geene vruchtelooze pogingen meer bij dit G.·.-O.·. en geene twijfelachtige stappen meer bij Buitenlandsche G.·.-O.·. zal aanwenden; maar zich, van dien stond af, *zelve als Loge geconstitueerd zal verklaren.*

Tertio: Dat er, van dit besluit, een *gemotiveerd* rapport

zou worden uitgebragt, in de vergadering, op den avond van den 26sten Mei te houden; welk rapport zou worden ondersteund door teekenlijsten, waarop — nadat de Vereeniging voor *ontbonden* en de Loge voor *geconstitueerd* zou verklaard wezen — alle leden der Vereeniging, welke zich met dit besluit konden vereenigen, als leden der Loge konden overteekenen; aan allen echter, welke zich bezwaard gevoelden dezen gewigtigen stap, welke nogtans alleen onze bezworene beginselen kon redden, met ons te doen, de faculteit overlatende terug te treden.

Quarto: Dat men echter, om dezen noodzakelijken stap zoo mogelijk *nog* te voorkomen, *vooraf* alle denkbare middelen zou in het werk stellen, om het G.·.-O.·. te bidden, te smeeken, van zijn' verkeerden weg terug te komen, en ons eene Constitutie te verleenen.

En schoon wij ook den vijandigen geest tegen ons, als met den dag, zagen *toenemen;* schoon Br.·. V. d. Vijver nog op 12 November, in een' alleronnoodigsten, herderlijken zendbrief [1]) zijne *bijzonder* vijandige gezindheid tegen ons aan den dag legde; wij besloten van ons voornemen geen haarbreed af te wijken, en al het mogelijke aan te wenden, om de Nederlandsche Loges — welke het Groot-Oosten vormen — van haar verkeerd standpunt tegenover ons terug te brengen.

In dien geest rigtten wij den 2^{den} December 1850, de volgende missive aan alle Nederlandsche Loges.

Z.·. A.·. Z.·. V.·. BB.·.!

H.·. Z.·. V.·. W.·. K.·. S.·.

Wij zijn zoo vrij, U bij dezen het voorloopige Concept-Reglement onzer Vereeniging aan te bieden; gij zult daaruit — Hoofdst. II, Art. 4 tot 9 — onze *beginselen* en onze *bedoelingen* leeren kennen.

Deze *beginselen* zijn niet slechts door het G.·.-B.·. van Nederland *goedgekeurd*, maar worden zelfs door *Buitenlandsche*

---

1) Ook dit stuk, dat wij hier kortheidshalve weglaten, ligt, te mijnen huize, voor elken belangstellende ter lezing.

GG.·.-OO.·. *gehuldigd*, en in dier voege zelfs als *echt Maçonniek* erkend, dat zij ons, bij hunnen *hartelijken heilwensch voor onze edelmoedige en verlichte pogingen, om de V.·. M.·. tot het hoofd aller beschavende, maatschappelijke inrigtingen te verheffen, zonder van hare aloude instellingen af te wijken* [1]), VOOR ALTIJD van hunne br.·. TOEGENEGENHEID, LIEFDE en HULP verzekeren.

En evenwel, BB.·.! worden wij van *vele* kanten tegengewerkt, alleen omdat wij — gij ziet het uit ons Reglement — het *goede* willen. Want niet slechts tracht men onze Constitutie op *alle mogelijke wijzen* tegen te gaan, maar men wil ons zelfs onzen vreedzamen arbeid binnen den kring onzer wettige BB.·. beletten.

Ik zal niet vragen: „Is het broederlijk? Is het billijk? Is het wettig?".... Ik vraag alleen: „Is het *staatkundig?*"....

Moet er dan *volstrekt* eene *scheuring* in het G.·.-O.·. van Nederland komen, omdat men in het O.·. van A.·. eene *zesde* □ wil stichten, daar er toch *vijf*, achtereenvolgens, zijn opgerigt?

Wij *kunnen*, wij *mogen*, maar ook wij ZULLEN ons *eerlijk* en *redelijk* beginsel NOOIT aan willekeur, aan magtspreuk en verdrukking opofferen, en.... *wij behoeven dit ook niet*, daar wij, door de *geheele Maç.·. wereld heen, krachtige hulp kunnen* en ZULLEN verwerven!

Evenwel willen wij *alles* aanwenden om ons te vrijwaren tegen de schuld aan de *scheuring*, die er, bij weigering van de door ons begeerde Constitutie, *noodzakelijk* in het Ned. G.·.-O.·. moet geboren worden, en wenden daartoe, bij dezen, nog *eenmaal*, eene *ernstige* en LAATSTE poging aan, door de gezam. Ned. Loges op het *wezenlijke* belang der Ned. Vrijmetselarij opmerkzaam te maken. *Eene* Loge in het O.·. v.·. A.·. *meer*, en wel, steunende op beginselen als de onze, zal der Ned. V.·. M.·. waarlijk *geen nadeel* berokkenen. Maar het liefdeloos weigeren van eene Constitutie *zal* en *moet* noodzakelijk eene SCHEURING in het Ned. G.·.-O.·. te weeg brengen.

BB.·.! *wikt* dus en *weegt*, wanneer het over deze reeds

---

[1]) Zie, onder anderen, het slot van den brief van het G.·.-O.·. van België. Belangstellenden kunnen bij den schrijver dezes inzage krijgen van meer zoodanige missives van de beroemdste Europesche Loges.

te lang hangende zaak, op het aanstaande G.·.-O.·. tot eene stemming zal komen. Het *geldt* hier de *bijzondere* belangen uwer BB.·., die u nooit *aanstoot*, en althans geene reden tot *afstooting* gegeven hebben; maar het geldt ook vooral de *algemeene* belangen der Ned. Vrijmetselarij. *Wikt en weegt dus wel*, en.... DWINGT ONS NIET, OM VAN U AF TE GAAN! De weg daartoe is reeds *veelzijdig afgebaand;* maar de *schuld* en de *onafzienbare* gevolgen van zulk een begin, zouden dan geheel voor *uwe*, niet voor *onze* rekening komen!

De O.·. B.·. H.·. behoude, bescherme en zegene u!

O.·. v.·. Amst.·., in naam der Vereeniging
2ᵉ dag, der 10ᵉ mᵈ. 5849. (*Was get.*) M. S. Polak, Lᵐ Dʳ."

Nog besloten wij, ten einde de stemgeregtigde afgevaardigden der Loges beter omtrent onze *bedoelingen* en *beginselen* in te lichten, den 26sten Mei, als den dag, waarop ditmaal het G.·.-O.·. zou worden gehouden, een' der onzen naar 's Hage te zenden, welke onze *gedrukte Beginselen* aan *al* de stemgeregtigde afgevaardigden zou ter hand stellen, en hen bidden, die te lezen, alvorens een regterlijk vonnis te vellen. Dezelfde Br.·. zou wijders, staande de behandeling onzer zaak, te 's Hage blijven, alwaar hem de meergemelde Br.·. Crooswijk, onmiddellijk na de behandeling van onze zaak, berigt van den uitslag zou geven, opdat hij ons nog denzelfden avond, in onze te dien einde te beleggen Vergadering, verslag van het, in onze zaak, op het G.·.-O.·. voorgevallene zou kunnen overbrengen.

De tijd eindelijk genaderd en onze Vergadering tegen den avond van den 26sten Mei aangeschreven zijnde, bood een onzer BBr.·. zich gewillig aan, om de overbrenger van onze beginselen naar 's Hage te wezen; ik liet het echter ook hierbij niet berusten, en alles willende aanwenden, wat ik in staat oordeelde het hart mijner regters te treffen, schreef ik eigenhandige missives aan den Hoog-Eerw.·. Grootmr.·.-Nat.·., aan Br.·. van Rappard, van Dam van Isselt, Verwey-Méjan en Jan Schouten, en bad en smeekte nederig, dat men ons toch niet zou dwingen een' eigenmagtigen stap te doen [1]), die, ofschoon ook in de geschiedenis der Vrijmet-

[1]) Ook alle deze stukken, die wij, kortheidshalve, hier achterwege la-

selarij niet vreemd — want zoo toch hadden zich, om slechts iets te noemen, te Berlijn drie Maçonn.·. magten; te Parijs insgelijks drie, en te Londen, tot op het jaar 1813, twee grootmagten gevormd — ons nogtans *hard* zou vallen, ware het alleen om de *onbroederlijke* handelwijs, die men zich tegen ons veroorloofd, en welke dit ons besluit geprovoceerd had. Met al deze stukken toegerust, vertrok de voorm.·. Br.·. in den namiddag van den 25sten Mei naar 's Hage.

Vol verwachting verbeidden wij inmiddels, in onze Vergadering van 26 Mei, de terugkomst van onzen naar 's Hage afgezonden Br.·.; ik had intusschen de Vergadering met de voormelde Commissie-besluiten bekend gemaakt, en was, zoo wel om het pijnlijk wachten op den uitslag van onze zaak eenigermate te verzachten, als om den BB.·. te toonen dat voorbeelden van *zelf-constituering* niets minder dan vreemd in de geschiedenis der Orde waren, de geschiedenis der Vrijmetselarij vlugtig met hen doorgeloopen. Eindelijk sloeg het beslissende uur; tegen elf ure in den avond werd ons de aankomst van den zoo innig uit 's Hage terug verwachten Br.·. aangekondigd, en nu hoorden wij, dat ons verzoek om eene Constitutie *finaal* was afgewezen.

Zoo hadden wij ons dan in onze verwachtingen *niet* bedrogen! De leden van de Commissie der Vereeniging rezen dan nu ook met mij van hunne zetels op. In naam van de Commissie verklaarde ik, in dit plegtig oogenblik, de Vereeniging ontbonden, en de A.·. L.·.: P.·. N.·. L.·. geconstitueerd! Een driewerf *vivat!* werd er luid en daverend door alle BB.·. aangeheven, en toen de teekenlijsten tot deelneming aan het lidmaatschap van de nieuwe Loge circuleerden, waren er, onder de talrijke menigte, slechts twee, die lafhartig genoeg waren, aan hunne herhaalde plegtige eeden om deze beginselen te helpen voortplanten, ontrouw te worden en terug te treden. Nadat deze beide vertrokken waren, werd er besloten, eene wet voor de nieuwe Loge op te stellen, die te laten drukken, en haar, met onze beginselen, onder geleide van eene

---

ten, liggen te mijnent ter lezing voor alle belangstellenden gereed; zij kunnen daaruit ontwaren, hoe zeer wij ons gekromd en tot bidden en smeeken *vernederd* hebben; onze nederigheid diende slechts tot voedsel voor hunne ..... TROTSCHHEID!

Latijnsche missive, de kennisgeving van onze eigene constituering bevattende, zoo spoedig doenlijk, aan alle Europesche Loges en Groot-Loges, en dus ook aan ons G.·.-O.·., te doen toekomen. *Zoo open handelden wij in alles!*

Zoo werd, op den avond van 26 Mei 1850, de Achtb.·. L.·.: Post Nubila Lux gegrondvest; de *openbare, plegtige installatie* werd inmiddels — omdat er toch tijd noodig was om de noodige Loge-decoratiën te laten vervaardigen — tot den 26sten Augustus 1850 uitgesteld.

Terwijl wij ons nu tot de installatie der nieuwe Loge gereed maakten, en de noodige stukken tot verzending lieten drukken, ontvingen wij den 5den Junij 1850 de volgende missive van het G.·.-O.·.:

„De Groot-Secretaris van het Groot-Oosten der Orde van Vrijmetselaren in het Koningrijk der Nederlanden, onderhoorige Koloniën en Landen,

Aan

den Z.·. A.·. Br.·. M. S. Polak, te Amsterdam.

H.·. Z.·. V.·. W.·. K.·. S.·.

Z.·. A.·. Br.·.!

Ik heb het voordeel, hierbij aan U.·. A.·. te doen toekomen een extract uit het Register der Resolutiën van het G.·.-O.·., het gedaan verzoek tot oprigting eener L.·. betreffende, en mij met achting te noemen

O.·. van 's Gravenhage, 5 Junij 1850 g.·. s.·.

Uw' heilwenschenden medebr.·.
(w.·. g.·.) F. A. van Rappard."

„Extract uit de Resolutiën van het Groot-Oosten der V.·. M.·. in het Koningrijk der Nederlanden.

In 's Gravenhage, op Zondag, den 26sten dag der 3e maand van het Jaar des W.·. L.·. 5850.

De Z.·. V.·. Br.·. Ged.·. Gr.·. Mr.·. Nat.·. opent het G.·. O.·., enz.·.

Aan de orde zijnde het verzoek van Br.·. M. S. Polak, c. s.

te Amsterdam, tot het oprigten eener nieuwe Loge aldaar, onder den naam van Post Nubila Lux, in verband tot hetgeen deswege in de vergadering van het vorige jaar verhandeld is, enz.

Het Groot-Oosten, in het midden latende of het nuttig en noodzakelijk, dan wel noodeloos en schadelijk zou zijn, om de bij de wet gevorderde magtiging te verleenen tot oprigting van eene nieuwe Loge, in een O.·., waarin reeds vijf werkpl.·. bestaan — en gelet op de omstandigheid, dat in het verzoek, zoo als het aan dit G.·.-O.·. is gerigt, in verband met de gedrukte en aan dit G.·.-O.·. medegedeelde stukken, sedert van de verzoekers uitgegaan, eenige van de daarbij ontwikkelde beginselen in strijd zijn met die [1]), welke bij het bestaande wetboek zijn aangewezen, als te moeten uitmaken de wettelijke grondslagen van elke, onder het *Nederlandsch* Groot-Oosten, ressorterende werkpl.·.

Verklaart: dat aan de aanvragen van den A.·. Br.·. M. S. Polak, c. s., om een' constitutiebrief voor eene nieuwe □.·., in het O.·. van Amsterdam, *zoo als die daar is liggende*, niet kan worden voldaan.

Accordeert met het voorschreven Register.
(w. g.) F. A. van Rappard,
Groot-Secretaris."

„Dus, men grondt zijne uitspraak op motiven, die men ons „opzettelijk verbergt, en zegt alleen, dat ons verzoek, *zoo* „*als het daar is liggende*, is van de hand gewezen, zonder — „naar de pligt van eene *eerlijke*, *gemoedelijke* regtbank — „die uitspraak door eenen behoorlijken, inlichtenden considerans „te motiveren, en ons daardoor te onderrigten, waarin wij ge-

[1]) En men kende deze *beginselen* reeds sedert 1847, en..... *zag nu eerst in, dat er enkele strijdige punten in waren???* Maar waarom *noemt* men die punten niet, hetgeen men toch, ter goeder trouw handelende, tot onze inlichting, en opdat wij onze aanvraag konden verbeteren, had moeten doen; te meer, omdat men die punten *niet* strijdig noemt met de *algemeene* ordesbeginselen; maar..... met de *huishoudelijke* wet voor de *Vrijmetselarij* in *Nederland*, die wij *niet* konden kennen, omdat men ons die Wet *hardnekkig geweigerd heeft*. Ware hier dus eene inlichting niet *dubbele* pligt geweest?

„dwaald hadden en op welke wijze wij — die, schoon ook onwetend „van de wettige vormen, toch steeds getoond hadden, binnen „de palen van die vormen te willen blijven — onze aan„vraag meer overeenkomstig met de bestaande formaliteiten „moesten inrigten, om *niet*, gelijk het in die missive luidt, „tegen eenige bepalingen van het Wetboek voor de Vrijmet„selarij in Nederland te zondigen!" Dit immers is de pligt van elke gemoedelijke regtbank, en hoeveel te meer van.... eene regtbank van BB.·. Vrijë Mets.·., tegenover BB.·., die slechts zochten de Wet te eerbiedigen, te voldoen! Maar nog meer.

„Men zegt dat onze aanvraag, zoo als zij *daar is liggende*, „is gewezen van de hand, omdat zij in *enkele* punten in „strijd was met het Wetboek voor de Vrijm.·. in Nederland; en, „men is niet slechts onbillijk en onbroederlijk genoeg om den „uit *onwetendheid* dwalenden Br.·. zonder mededoogen in zijne „blindheid te laten, en zoo — echt maçonniek — den eerste „der zedelijke pligten, om den dwalende op den regten weg te„rug te brengen [1]), openbaar te hoonen; maar men is *trou„weloos* genoeg, om ons, zelfs voor ons geld, *eene wet te „weigeren*, die ons thans *alleen* nog kon inlichten. Onze *eerlijke* „en *gemoedelijke* Broederen Regters verlangen dus, dat men „de Wet.... *rade*!"

Maar met kennisgeving, dat wij ons als Loge geconstitueerd, en daarvan aan alle Europesche Loges berigt gegeven hadden, alsmede onder toezending van de inmiddels afgedrukte Wet onzer nieuwe Loge, deden wij het Groot-Besogne den volgenden brief, tot beantwoording der voormelde missive van 5 Junij, toekomen:

„Z.·. Waarde, Z.·. V.·. en Z.·. beminde BB.·.!

H.·. Z.·. V.·. W.·. K.·. S.·.

Met smarte hebben wij uit uwe Missive van den 5[den] dezer vernomen:

„Dat aan onze aanvrage, zoo als zij *dáár is liggende, niet* „kan worden voldaan, omdat, in het verzoek, zoo als het aan „dit G.·.-O.·. is gerigt, in verband met de gedrukte en aan

1) CICERO, *De Offic.*, *Lib.* II.

„dit G.·.-O.·. medegedeelde stukken — sedert van de verzoe-
„kers uitgegaan — *eenige* van de daarbij ontwikkelde begin-
„selen in strijd zijn met *die*, welke bij het bestaande wetboek
„zijn aangewezen, als te moeten uitmaken de wettige grondsla-
„gen van elke, onder het *Nederlandsche* G.·.-O.·., ressorterende
„werkplaats."

Wij kunnen, beminde en hooggeschatte BB.·.! en wij mogen van u *niet* vergen, dat gij *uwe* beginselen aan *ons* zult ten offer brengen; maar gij kunt, gij zult dan ook van ons niet verlangen, dat wij *onze* beginselen, op theoretische en practische — wijsgeerige en historische — overtuigingen steunende, om uwentwil verzaken en afzweren zullen! Is niet *verdraagzaamheid*, en de vrijë ontwikkeling van beginselen en overtuigingen, de *onafdingbare* voorwaarde van *alle* welgeordende en vrijzinnige burgermaatschappijën?

En als nu de *profane* maatschappij eene zoo hooge deugd, zoo overeenkomstig met den *wil* des Eeuwigen — die toch de Vader van *al* zijne schepselen is — uitoefent, zal dan de *Broederschap* zich *beneden* de *profane* wereld verlagen, door de hooge deugd der verdraagzaamheid *uit te sluiten*, en *zuiveren, edelen* beginselen eenen *onverzoenbaren* oorlog aan te doen, omdat *eenige van die beginselen* in strijd zijn — *niet* met die der *Orde*, maar — „met die van het *huishoudelijke*
„wetboek van het *Nederlandsche* G.·.-O.·.?" Wij achten u te hoog, om zoo vernederend over u te denken!

Daar gij echter *uwe* beginselen niet aan *ons* kunt opofferen, en *wij* de onze niet om *u* verzaken kunnen;

Daar wij dus — gelijk gij zegt — om *eenige*, met uwe *huishoudelijke* wet strijdige beginselen, niet onder *dezelfde* huishoudelijke wet kunnen leven; wat *kan*, wat *moet* er thans van *weêrskanten* gedaan worden?

Kunnen wij geene leden van hetzelfde *huisgezin* zijn, wij zijn — want welke misdaad, welk onedel beginsel kunt gij ons toch ten laste leggen? — wij *blijven* leden van dezelfde *familie*, in verschillende huisgezinnen afgedeeld.

Welaan, dat dan alle onbroederlijke *haat* of *vervolgzucht* tusschen ons ver verwijderd blijve, zonder iemand onzer langer te bezoedelen. Laat ons voor eeuwig minnende BB.·. blijven; laten

wij ons — even als de *Drei Weltkugeln*, *Royal York zur Freundschaft* en de Loge *Zinnendorf*, of de *groote Duitsche Loge Nationale* te Berlijn, en elders, waar men elkander niet haat, maar in wederkeerige, broederlijke betrekking tot elkander staat — door eene personele *Unie*, *zoo vast als* immer mogelijk, aan elkander verbinden. Wij zijn de jongsten, en laten dus aan u het vaststellen der grondslagen over, die wij, zoo zij *billijk* zijn, ook zullen erkennen. Slechts verlangen wij — hetgeen wij zelven steeds bereidvaardig gegeven hebben, en ook *steeds* zullen blijven geven — dat uwe resp.·. werkplaatsen voor de BB.·. van P.·. N.·. L.·. openstaan, gelijk wij de onze *steeds* voor al onze BB.·. hebben opengesteld.

Zóó kan de liefde en verdraagzaamheid tusschen het G.·.-O.·. van Nederland en de □.·.: P.·. N.·. L.·. in het O.·. van Amsterdam — want deze strekke u tevens tot kennisgeving, dat wij ons, na uw afwijzend antwoord, uit kracht van de *regten* van den wettigen V.·. M.·., en de onwrikbare *historische* documenten der *Orde*, als Loge geconstitueerd hebben — zoo kan, zeggen wij, de liefde en de verdraagzaamheid tusschen ons onverbroken blijven voortduren; „zoo kan de Orde, voor de „oogen der *profane* wereld, het *bewijs* geven, dat zij de *edele* „deugd der *verdraagzaamheid* niet slechts *theoretisch* leert, „maar tot haren *practischen hoofdstelregel* maakt."

In één woord, laat ons BB.·. blijven!

Daartoe leide de *God der liefde* u aller harte, opdat wij Hem, de heilige Bron der liefde, met een zuiver hart, vrij van *haat*, *vervolgzucht* en *hartstogt* naderen, en Hem alleen gezamenlijk, als BB.·. dienen en vereeren mogen.

In naam der Loge," enz.

Doch wij ontvingen ditmaal niet, als gewoonlijk, namens den Hoog-Eerw.·. Grootmr.·.-Nat.·., maar in naam van Groot-Officieren *alleen*, op den 8sten Julij 1850 het volgende antwoord:

„Groot-Officieren van het Groot-Oosten der Orde van Vrijmetselaren in het Koningrijk der Nederlanden, onderhoorige Koloniën en Landen,

Aan

den A.·. Br.·. M. S. Polak, te Amsterdam.

H.·. Z.·. V.·. W.·. K.·. S.·.

A.·. B.·.!

Na het ter laatst gehouden Groot-Oosten eenstemmig genomen besluit, dat in het gedaan verzoek tot oprigting eener Loge in het O.·. van Amsterdam, onder den naam van Post Nubila Lux, *zoo als het daar was liggende*, niet kon worden getreden, hebben wij met bevreemding uit uwe Missive van den 18den der vorige maand vernomen, dat gij gemeend hebt u als □.·. te kunnen constitueren. Wij blijven het bestaan uwer Vereeniging beschouwen als te zijn in strijd met de Wet, en mogen dientengevolge niet achterwege laten, in overeenstemming met de bestaande wetten, daartegen de vereischte voorzieningen te nemen.

Groot-Officieren voornoemd.

O.·. van 's Gravenhage, den 8sten Julij 1850 g.·. s.·.

Namens dezelve,
(w. g.) F. A. van Rappard,
Groot-Secretaris."

Wij zouden intusschen *geheele boekdeelen* kunnen vullen, en gewis onze Lezers — van welke velen welligt niet zoo veel geduld hebben, als wij drie *volle* jaren moesten betoonen — vermoeijen, wilden wij hier onze geheele, sedert met den Eerw.·. Grootm.·.-Nat.·. en het Groot-Besogne gewisselde, *zeer uitvoerige officiële* en *officieuse* correspondentie mededeelen. Het zij genoeg gezegd, dat wij — na onze tegenstanders de *noodige* overtuiging gegeven te hebben, dat zij hun plan, om ons als een' troep kinderen uit elkander te drijven, en zoo de zaak van zelve te doen afsterven, moesten opgeven — nu ook alles wilden aanwenden, om *nog* het gezag van het G.·.-O.·. van Nederland te erkennen, *nog* kinderen van één huisgezin te blijven en tot eene vereeniging met onze vervolgers te komen, niettegen-

staande men ons dáár zoo barbaarsch, zoo onnatuurlijk behandeld had. Doch te vergeefs! Men wilde niets van ons hooren, en riep: »Gij hadt vereeniging moeten blijven, en u niet eigenmagtig als »Loge constitueren, dan waart gij op het *wettige* terrein ge- »bleven!" Vruchteloos gaven wij onze bevreemding te kennen, dat men *thans* eene Vereeniging *wettig* noemde, die men vroeger, *met alle kracht, openlijk als onwettig had vervolgd en bestreden*; te vergeefs betoogden wij, dat zij, door te beweren, *dat wij Vereeniging hadden moeten blijven, omdat wij alsdan het wettige terrein bewaard hadden*, zich zelven, voor de vierschaar der wereld, *als onwettige vervolgers van wettig arbeidende BB.·. aanklaagden!* Het eenige gevolg, dat onze aangeknoopte correspondentie voortbragt, was, dat het G.·.-O.·., in zijne zitting van den 15den Junij 1851, mij en de leden van de besturende Commissie der Loge: P.·. N.·. L.·., voor eenen onbepaalden tijd, *suspendeerde*. Maar — en zie daar eene nieuwe trouweloosheid — wij, de op den 15den Junij 1851 veroordeelden, ontvingen eerst op den 8 December dezes jaars [1]) aanschrijving van dit vonnis!!! Dus tot op den 8sten December althans, hiervan geheel onkundig, maar door de Buitenlandsche Loges, waarmede wij in betrekking stonden, gewaarschuwd, dat het Gr.·.-Bes.·., alle krachten inspande, om ons in het Buitenland als een' hoop muiters af te schilderen, die, zonder eenige poging tot erlanging van eene wettige Constitutie aan te wenden, zich eigenmagtig tot eene clandestine Loge hadden opgeworpen, en zoo doende alle betrekking tusschen ons en het Buitenland af te snijden, zag ik mij genoodzaakt den Grootmr.·.-Nat.·. deswege, den 30sten October, te schrijven, hem te bidden mij, met eenige leden der Commissie, eene audientie toe te staan, om zoo de middelen te beramen, om tot eene vereeniging te komen, en mij niet te noodzaken ons, door openbaarmaking van het *wezenlijke* onzer geschiedenis, bij het Buitenland te regtvaardigen, daar wij zelfs onze beleedigers niet gaarne wilden compromitteren. Te gelijk zond ik Z. K. H. een exemplaar

---

[1]) **Schaamde men zich, toen de drift bekoeld was, over den *niets beteekenenden, kinderachtigen* stap, om mannen te verbieden.... »*wat* »*zij zelven afgekeurd en verworpen hadden?*" Of.... was het een BROEDERLIJKE *valstrik?***

van mijne inmiddels afgedrukte Teekenplank toe, welke ik hoofdzakelijk had laten afdrukken, om de Loges, die ons uit onkunde van deze onze beginselen vijandig waren, beter in te lichten; ik ontving echter tot mijne smart de volgende *minzame* missive van Z. K. H.:

„'s Gravenhage, den 20 November 1851.

In antwoord op Uwe Missive van den 30sten der vorige maand, vind ik mij verpligt U te doen kennen, dat ik, in mijne betrekking van Grootmeester-Nationaal der Orde van Vrijmetselaren, geene afgevaardigden van de zich noemende Loge: Post Nubila Lux, welke door het Groot-Oosten van Nederland niet erkend is, kan ontvangen; — dat bovendien de beslissing door het Groot-Oosten, op het verzoek van Uwe zijde, om brieven van Constitutie, genomen, van dien aard is geweest, dat de weg geenszins was afgesneden om daarop terug te komen[1]), vermits het verzoek werd afgewezen, zoo *als het was liggende;* — dat dit dus had kunnen geschieden; — dat dit echter niet is gedaan; — dat integendeel de vereeniging zich daarop handelingen heeft veroorloofd, geheel strijdig met de algemeene beginselen der Orde, en met de verpligting, welke op ieder Lid daarvan rusten; — dat dit ook het geval is met het door U in druk uitgegevene, hetgeen zeker door ieder, die wèl denkt — welke gevoelens hij dan ook toegedaan zij — niet kan worden goedgekeurd.

Inmiddels heb ik de eer te zijn,

UEd. Dienaar,

(w. g.) Frederik, Pr. der Nederlanden."

Nog liet ik het echter hierbij niet berusten, en schreef andermaal aan Z. K. H. een' zeer uitvoerigen brief, waarin ik het ware standpunt onzer wederzijdsche omstandigheden, en de gevolgen, die hieruit eenmaal noodzakelijk moesten geboren worden, met gepaste vrijmoedigheid uiteenzettende [2]), nogmaals dringend

---

[1]) Jammer maar, dat men ons *nooit* de *middelen* heeft willen aanwijzen, om er op terug te *kunnen* komen, ja dat men ons, blijkbaar, opdat wij er *nooit op zouden kunnen* terugkomen.... de Wet *geweigerd* heeft!

[2]) Ook dit uitvoerige stuk is voor belangstellenden te mijnent voorhanden.

smeekte, dat men de kloof niet nog wijder zou maken, door mij te dwingen, ons in het Buitenland — alwaar men ons toch alom aangeklaagd had — te regtvaardigen, en de geschiedenis der stichting van de Loge P.·. N.·. L.·., in hare *ware* kleuren geschetst, in het licht te geven, en tevens den *waren toestand* der Amst.·. Loges te openbaren. Ik maakte Z. K. H. echter tegelijk opmerkzaam, dat de regtschapen man geene vlek op zich *kan* en *mag* laten rusten; dat die aanklagt ons dus onze verdediging tot pligt stelde, dat ik derhalve Z. K. H. bad, aan mijn in mijne vorige missive geuit verlangen gehoor te geven, en mij, met eenige leden der Commissie van de Loge: P.·. N.·. L.·., eene audientie te verleenen; verzoekende, mij van Hoogst-desz. besluit in dezen, vóór den 20 December, wel te willen kennis geven, daar ik, binnen dezen termijn geen antwoord ontvangen hebbende, zou begrijpen, dat men mijn verzoek volstandig bleef weigeren, en dat mij dus geen ander middel dan dat der drukpers, het inroepen namelijk van de openbare meening, overbleef.

Ongeveer *acht* dagen na het opzenden van deze missive, ontvingen wij, gelijk wij zeiden, op den 8sten December, de significatie van onze *tijdelijke suspensie*!!!

Verontwaardigd over zulk een *bespottelijk kinderspel*, en zulk eene *magtelooze* wraakzucht, die, niets *kunnende* doen, nogtans iets *wilde* doen, om zich ten minste te uiten; verontwaardigd, dat men zich niet ontzag om mannen, die reeds sedert zoo vele jaren *niet meer konden besluiten* hunnen kostbaren tijd met het bezoeken van de Loges te *verbeuzelen* en te *vernielen*, en die daarom ook niet slechts vrijwillig, jaren lang, uit de Loges zijn weggebleven, maar die het tevens onvermijdelijk geacht hadden de Orde weder op hare wezenlijke grondslagen te herstellen, bij wijze van *straf*, te verbieden.... waartoe zij reeds jaren lang — en wel, trouwens wat den schrijver dezes betreft, meer dan achttien jaren — geene de minste roeping gevoeld, en wat zij zich dus zelven standvastig ontzegd hadden; in één woord, verbolgen, dat men zich niet schaamde om, met eene belagchelijke ostentatie, aan mannen, bij openbaar arrest, te verbieden, waarvan zij de *bewijzen* gegeven hadden *het volstrekt niet te begeeren*, schreef ik aan den Grootmr.·.-Nat.·. —

en wel voornamelijk, omdat ik op mijne laatste hem gerigte missive nog geen antwoord had ontvangen — in naam van de Commissie der A.·. Loge: P.·. N.·. L.·., de volgende missive.

„Zoo even ontving ik, onder dagteekening van 29 November, van wege Uw Groot-Oosten eene missive, de voltrekking bevattende van een, naar het luidt, reeds op den 15den Junij genomen besluit van het G.·.-O.·.. Ik vraag niet, waarom ik een besluit van 15 Junij eerst op 8 December ontving; want dit stuk kon, evenmin op 15 Junij als thans, *eenig* het geringste gewigt hebben voor hen, die zeker geene *nieuwe* Loge gesticht hadden, bijaldien zij waarde in de oude, *zoo als die thans zijn*, gesteld, of de minste *roeping* gevoeld hadden die werkplaatsen te bezoeken, en, voor welke dus zulk een *zonderling* verbod geheel overbodig en ledig van alle beteekenis is, naardien niemand der onzen, zoo lang wij bestaan, zich ooit de moeite zelfs heeft willen geven, om eene andere werkplaats te bezoeken. Ik ben dus — omdat dit reeds in Junij genomen besluit mij juist thans, zoo kort na mijne tweede aan U gerigte missive toekomt — alleen zoo vrij Uwe Kon. Hoogh. te vragen, of ik deze zonderlinge boodschap als een feitelijk antwoord, ook van Uwentwege, op deze laatste missive moet beschouwen, daar ik U, in deze missive, uitdrukkelijk om een antwoord vóór den 20sten had gebeden.

O.·. v.·. Amst.·., Uwer K. H. ond. Dr.
9 December 1851. (*Was get.*) M. S. Polak, *Lm. Dr.*"

PS. Veroorloof mij, Kon. Hoogh.! U te doen opmerken, dat dergelijke brieven het middel niet zijn om tot eenheid te komen. Voor zulke stukken immers blijven wij volstrekt koud; zij zullen dus gewis niet het minst op ons vermogen. Wij nemen die eenvoudig als notificatie aan, en rusten ons, *moet het wezen*, krachtdadig handelend, tot den kampstrijd voor den regterstoel onzer BBr.·. uit.

Ook deze missive bleef onbeantwoord. Daar ik echter, tegen het einde van de maand Januarij 1852, den Prins over eenige letterkundige aangelegenheid had te schrijven, ontving ik, op den 2den Februarij, van wege Z. K. H. eenen brief, waarin,

onder anderen, ten slotte — en dit bewees mij andermaal, dat het gedrag en de houding van het Groot-Besogne, in *gemoede*, door Z. K. H. *niet gebillijkt*, *niet gedeeld werd* — de volgende woorden voorkwamen.

„Terwijl ik UEd. voorts doe opmerken, dat, wanneer ik aan Uwe begeerte, om UEd. bij mij toe te laten, niet heb voldaan, UEd. zulks hoofdzakelijk daaraan dient toe te schrijven, dat ik mij heb willen en moeten vrijwaren voor iedere verkeerde uitlegging, die welligt, aan zoodanige toelating, of aan mijne gezegden, had kunnen worden gegeven.

Ik noem mij

Uwen dienstwilligen

(w. g.) Frederik, Pr. der Nederlanden."

En nog wilden wij — ofschoon ook onze magt aangroeide en onze Loge dagelijks talrijker werd — nog wilden wij *de minste* wezen; nog wilden wij — ronduit gezegd, op de *regtzinnigheid* van het Achtbare Hoofd der Orde, van Z. K. H. Prins Frederik, bouwende, en altijd nog hopende dat zijn invloed eindelijk het Besogne op een beter standpunt zou *kunnen* brengen — uit liefde voor den vrede, en naar de *leer onzer Orde*, onzen beleedigers andermaal *de hand van verzoening* reiken, en vaardigden, in de maand April, aan het Besogne, en aan alle Ned. Loges, de volgende missive af.

„Aan de A.·. Loge:
in het O.·. van.....

Z.·. A.·. Z.·. V.·. BB.·.!

Wij hebben de onderstaande Missive aan Uwe Vergadering van het aanstaande G.·.-O.·. toegezonden. Overweegt den inhoud, en handelt naar de inspraak van uw hart, gelijk het BB.·. voor het oog des Opperb.·. betaamt.

„Aan den H.·. E.·. A.·. Grootmr.·.-Nationaal,
BB.·. Groot-Officieren en
het Groot-Oosten van Ned.·.

Z.·. A.·. Z.·. V.·. BB.·.!

Ofschoon door U veroordeeld, zonder dat gij ons gehoord hebt; gevonnisd dus, zonder dat gij in *gemoede* kondet over-

tuigd wezen, of uw gedrag jegens BB.·. niet *overijld*, en, als zoodanig, *onregtvaardig* was; willen wij ons nogtans nog eenmaal tot U wenden, het regt vorderende, dat men ook den verstootene, en hoeveel te meer wanneer deze een Br.·. is, niet *kan* weigeren.

Dat wij ons echter tot U wenden, niet uit *zwakheid*, maar in eenen met den dag toenemenden bloei, eene waarheid, waarvan alle BB.·., die onze werkzaamheden bezochten, kunnen getuigen: dat wij dus — ofschoon wij, na al het sedert 1848 voorgevallene, in gemoede gelooven de beleedigde en verongelijkte partij te wezen — nogtans de minsten zijn, en, *zonder door ons standpunt daartoe gedrongen te worden*, het hoofd voor U buigen, moge U dan ook tot een onwraakbaar bewijs verstrekken, dat wij geene SCHEURMAKERS zijn, en niets inniger wenschen dan de Eenheid onder de Ned. Broederschap behouden te zien; ja, het moge U reeds bij voorraad overtuigen, dat wij er nooit aan dachten ons van U los te scheuren; maar dat *gij* het veeleer waart, welke *ons* — en alleen omdat wij het *goede* en *ware* zochten; want, welk *ander*, *wezenlijk* misdrijf kunt gij ons toch ten laste leggen? — met hardheid, en op eene niet broederlijke wijze terug gestooten, en ons daardoor, wilden wij onze *beginselen*, onze *overtuiging*, redden, tot den door ons gedanen stap *gedwongen* hebt.

„Fraaije woorden!" hooren wij u zeggen: „maar welke *bewijzen* kunt gij ons daarvoor geven?"

Maar, BB.·.! hebt gij *ooit* naar bewijzen gezocht? Hebt gij ons *ooit* in de gelegenheid gesteld om te spreken? Weten de meesten uwer, *in gemoede*, wat er in vier jaren tijds is voorgevallen? Hebt gij ons niet in Junij 1851 gesuspendeerd — een vonnis dat ons eerst op den 8sten December is toegezonden — zonder dat de meesten uwer, met *klare bewustheid* weten, waarom?

BB.·., waar is *ooit* een voorbeeld van zulk een gedrag geweest? Waarom hebt gij niet, alvorens te straffen, eene *onpartijdige Commissie van Onderzoek* uit uw midden benoemd, om ons te hooren, ten einde, op haar rapport af, de schuldigen met *overtuiging* te kunnen *straffen*, of de onschuldigen te kunnen *vrijspreken?* Wij schromen geene *eerlijke regtbank;* en gij zijt

dit aan uwe BB.·. schuldig. Of zou U dan een zoo groot aantal BB.·., wier naam in de profane wereld geëerd, zonder blaam en zonder smet is, niet eens een *gezet*, een *naauwkeurig* onderzoek waardig wezen?

Zóó diep beneden de profane maatschappijën zult gij toch de Orde niet laten nederzinken? Wij verwachten dit ook niet van U, en verlangen, bij dezen, van uwe BILLIJKHEID en REGTVAARDIGHEID:

Primo. „Dat gij heden uit uw midden eene *Commissie van Onderzoek* benoemt, opdat deze zich met ons in aanraking stelle, naauwkeurig van alles kennis neme, wat wij tot onze verdediging hebben in te brengen, en, voor het oog des Opperbouwheers, haar præjudiciair rapport bij U uitbrengen kunne. „ *Voor zulk eene regtbank willen wij gaarne verschijnen!*"

Secundo. „Dat deze Commissie, de *overtuiging* verkregen hebbende, dat uw banvonnis overijld was, *onze* VOORSLAGEN *tot eene vereeniging* tusschen ons en het G.·.-O.·. van Ned., voor den Grootmr.·.-Nat.·. en het Collegie van Gr.·.-Off.·. brenge, en ons daardoor den weg tot vredes-onderhandelingen bane."

Ziet daar, BB.·.! wat wij van U verlangen. Vraagt het U in gemoede, of gij dit aan uwe BB.·. verschuldigd zijt, en handelt jegens hen, zoo als gij wenscht, dat de Opperb.·. jegens U handele.

Uwe heilwenschende BB.·., namens de Loge: P.·. N.·. L.·.

M. S. Polak,
Lit. Hum. Dr., *V.·. M.·.*,

O.·. v. Am.·.,
den April 1852, p. s.

A. Bijlsmit,
Secr.·. der Comm.·."

Maar was het geweten ontwaakt, en was het dus een natuurlijk gevoel van schaamte, om eenen blik op den *afgelegden* weg te werpen, of was het de hardnekkigheid, aan de despotieke magt *eigen*, om het *onregt* tot op *het uiterste* vol te houden, en niet te wijken voordat zij geheel bezweken is?.... Genoeg, men weigerde ons een regt, dat men in de *profane* wereld den verklaarden *moordenaar* niet weigert, het regt om ons en onze verdediging te hooren, en dan naar geweten uitspraak te doen; en, zich in den mantel der *gewaande* magt hullende — wij zeggen *gewaande* magt, want er kan geene *duurzame*,

werkelijke magt bestaan, wanneer zij niet op *liefde* en *geregtigheid* gebouwd is — zag men met eene *bespottelijke trotschheid* op onze *nederigheid* neder, en liet .... onze missive andermaal *onbeantwoord!!!*

Wij laten met gerustheid het oordeel over zulk een gedrag, zulk eene *hardnekkige wraak- en vervolgzucht* van een ligchaam, dat zich een broederbond noemt, en dat er zich op laat voorstaan, zoo verre boven de zwakheid en hartstogtelijkheid van de profane wereld verheven te zijn; dat waarheid, deugd en liefde huichelt, en dermate veinst het groote gebod: „Hebt „zelfs uwe vijanden lief!" tot een levend woord te willen maken, dat het nimmer verzuimt, den Candidaat, bij zijne opneming in de Orde, te vragen: „Of hij, wanneer hij onder de aanwezi„gen een' vijand, een' beleediger, ja vervolger vond, zich „krachtig genoeg gevoelde hem de hand van verzoening en „broederliefde te reiken, als zijnde dit de eerste en heiligste „pligt van den Vrijën M.·., waarvan niet mag worden afgeweken, „en wel dermate, dat men hem niet zou mogen opnemen, wanneer „hij dit blijk van bereidvaardigheid tot zelfbeheersching niet „wilde geven;" wij laten, zeggen wij, het oordeel over zulk een gedrag van zich noemende BB.·., die hunnen Broederen weigeren, wat de maatschappij, die zij in hunne *opgeblazenheid* en *laatdunkendheid, profaan* (?) noemen, aan den verklaardsten booswicht niet weigert; die hunnen Broederen den eisch om voor eene *eerlijke* regtbank teregt te staan en zich te verdedigen durven ontzeggen, bewust dat de Maatschappij, die zij *profaan* noemen, den diepstgezonkenen misdadiger niet alleen het regt van verdediging, appel en cassatie toestaat — en toch, slechts het eerste *alleen* verzochten wij in de bovenstaande circulaire — maar hem daarenboven nog *gratis* een' *verdediger* en *pleitbezorger* toevoegt; wij laten de beoordeeling van zulk een onverantwoordelijk gedrag aan onze Lezers over. Trouwens, waar zulke *feiten* spreken, daar kunnen ook alle woorden overbodig worden geacht, wij zeggen slechts: „*crimine ab uno desce omnes!*[1])

Wij gaan tevens alles, wat er overigens nog, onderhands, van onzen kant gedaan werd, om aan zoo veel hatelijkheid tus-

1) Leer, uit dien *enkelen* trek, dezen geheelen *zedelijken* broederbond kennen!

schen broederen een einde te maken, en niet genoodzaakt te worden den hoon van Broederen, door openbaarmaking van het gebeurde, voor het oog der wereld open te leggen, alsmede alle vervolgingen en mishandelingen, die wij sedert, en wel te meer, naarmate wij *magtiger* werden, en den *nijd* meer ontvonkten, moesten verduren, uit vrees voor langwijligheid, met stilzwijgen voorbij. Wij achten het genoeg te zeggen, dat wij, ofschoon ook hier *vervolgd* en bij het Buitenland dermate aangeklaagd, dat het ernstig te duchten stond, dat de vriendschappelijke betrekking tusschen ons en de buitenlandsche Loges zou afgebroken worden, wanneer wij ons *niet* verdedigden, nogtans *niet* konden besluiten deze onze verdediging in het licht te geven, omdat zij, hoe *verzachtend* ook geschreven, noodzakelijk eene *onuitwischbare* blaam op onze broederlijke vervolgers moest werpen. *Eindelijk* echter raakt het langstgerekte geduld uitgeput.

Toen wij, namelijk, ondervonden, dat zelfs de tijd den gloeijenden *haat* niet lenigen kon, en vernamen dat, op het Groot-Oosten van 1853, zelfs de *nietige*, de *onbeduidende* Rotterdamsche Loge de Drie Kolommen een voorstel van nieuwe vervolging tegen ons had ter tafel gebragt [1]), toen werd de fabel van den ouden leeuw, die een' schop van den *ezel* ontvangt, op ons van toepassing. Want uit dien vuilen trek ziende, dat wij hier den ingewortelden haat — thans nog meer gevoed, door den *nijd over onze verbazend snelle vorderingen* — nooit zouden overwinnen, en dat wij dus vruchteloos onze Buitenlandsche betrekkingen waagden en opofferden, om met onze landgenooten tot vrede en eenheid te komen, stond toen ook het besluit bij ons onwrikbaar vast, onze verdediging, door een getrouw verhaal der feiten, welke de stichting der Achtb.·. Loge: P.·. N.·. L.·. kenmerken, naar het Buitenland over te zenden, en het oordeel over regt en onregt aan de openbare meening over te laten.

[1]) Ook op het in de maand Junij dezes jaars gehoudene G.·.-O.·. werd andermaal het voorstel gedaan ons krachtdadiger te vervolgen. Wij wenschten gaarne te weten *hoe* en *waardoor* men dan zijne *magtelooze* woede *nog meer* wilde uiten? Dit voorstel werd echter, óf omdat men begreep niets te *kunnen* doen, óf door het gezonde verstand van meer regtschapene broeders, afgewezen.

Maar ook toen nog konden wij het niet van ons verkrijgen, onze tegenstanders als *bij verrassiny* te overvallen. Gewoon in alles open en rond te handelen, en het verwijt willende ontwijken: „Waarom heeft men ons niet gewaarschuwd? „Hoe wist men, dat wij er geene acte van zouden nemen?" Kortom, nog eenmaal een' stap willende doen, om, zoo mogelijk, tot eene verzoening te komen, schreef ik den Hoog-Eerw.·. Grootmr.·.-Nat.·., berigtte hem, dat wij ons *gedwongen* zagen onze geschiedenis — als onze apologie — in het licht te geven, en smeekte dringend het *zóó* verre niet te laten komen. Ik bad Z. K. H. het Besogne hiervan kennis te geven, smeekte, dat het Besogne deze zaak rijpelijk wilde overwegen, en beloofde de uitgave van deze Brochure nog eene maand uit te stellen, ten einde het besluit van het Besogne in te wachten, en te zien, of het met ons vredes-onderhandelingen wilde aanknoopen; maar, ofschoon ook zeker, dat Z. K. H. ook dien brief voor het Besogne gebragt heeft, er volgde, zelfs na *zes* weken, geen antwoord.

Onze geschiedenis, onder den titel van „Enthüllungen," enz., in de Duitsche taal inmiddels afgedrukt, en de gestelde termijn bijna *dubbel* verstreken zijnde, rigtte ik nog eenmaal den volgenden brief tot Z. K. H.:

„Aan Z. K. H., Prins
Frederik
der Nederlanden.

Kon. Hoogheid!

Ik ben voor eenige weken zoo vrij geweest, Uwe Kon. Hoogheid eerbiediglijk eene Brochure aan te bieden, waarbij ik van het bij ons bestaande plan, tot de uitgave van mijne, in 1847, aan het G.·.-O.·. van Nederl.·. aangebodene Teekenpl.·., in verband met de *geheele* geschiedenis der stichting van P.·. N.·. L.·., en alles, wat daarmede in betrekking staat, kennis gaf; maar, waarbij ik tevens verklaarde tot primo Januarij aanstaande met de verzending en verspreiding van dit uitvoerige werk te zullen wachten, om het Gr.·.-B.·. den tijd tot overweging te geven, of het de onbroederlijke, ongelukkige scheuring heelen, of de klove wijder en de wond ongeneeslijker wilde maken.

Die termijn, Kon..·. Hoogh.·.! snelt ten einde. Van alle kanten — de *bewijzen* zijn tot uwe dienst — worden wij, door den buitenlandschen boekhandel en onze correspondenten tot de uitgave van dit werk aangezet, en ... het G.·.-B.·. bewaart het stilzwijgen, en schijnt het tot een' wereldstrijd — weinig vereerend voor Nederland, wanneer de ware toestand en de door BEWIJZEN gestaafde GEHEIMEN der Amsterd. Loges worden aan den dag gebragt — te willen laten komen.

Wij willen dit niet, en zullen slechts door den uitersten nood gedwongen, den hoon van mishandelende BB.·. openbaren. Wij hebben — wat er ook gebeurd is, geene scheuring, geene scheiding gewild, en willen die — schoon ook de *sterkste* Loge van Amsterdam geworden, *bloeijend en magtig* — nog niet

Met deze *waarachtige* gevoelens wend ik mij nogmaals tot U; want voor U, en niet voor opzettelijke vervolgers, wil ik volgaarne het hoofd buigen; U wil ik alle offers brengen, die ik, altijd met het oog op het ligchaam dat achter mij staat, in staat ben te brengen. Kon. Hoogh.! wilt gij mij, vóór 1°. Januarij eene audientie verleenen? — Ik ben ZEKER, dat één bezadigd mondgesprek met U de eenheid zal herstellen, en de klove wegruimen, die, hoe men de zaak ook beschouwe, in den loop des tijds de Nederlandsche Broederschap bedreigt.

Met den meesten eerbied heb ik het voorregt te zijn,

Kon. Hoogh.!

O.·. v. Amst.·., Uwer K. H. ootmoedigste Dr.
10 December 1853. M. S. Polak, L^m^ D^r^."

Maar hield het Besogne deze beide brieven voor eene bedreiging, of achtte het zich zelfs boven de *openbare opinie* verheven? er volgde andermaal geen antwoord. Ten gevolge hiervan, ons van *alle verantwoordelijkheid* voor eene uitgave, waartoe wij *gedwongen* werden, ontslagen achtende, aarzelden wij nu ook niet langer dit treurige blijk *der verbastering* van de Orde, dit treurige gedenkteeken der handelingen van Vrijë Metselaren, in het licht te geven.

Ziet daar, Lezers! de aanleiding tot, en de geschiedenis van

de stichting der Loge: P.·. N.·. L.·.! Wij meenen het oordeel over schuld en onschuld met bescheidenheid aan uwe regtspraak te mogen overlaten, zonder er — gedachtig aan de woorden: „*Ubi rerum testimona adsunt non opus est verbis*" [1]) — iets meer bij te voegen.

Slechts dit nog. Nog hebben wij *gespaard* wat te sparen, *gedekt*, wat te dekken was. Daarom willen wij *nog* den sluijer niet verder opligten; daarom breken wij hier af, en onthouden ons, *voor als nog*, meer speciaal over de Amsterd. Loges te spreken, als iets, dat voor velen welligt *niet* aangenaam zou wezen, „*hartelijk wenschende dat het gedrag onzer* „*vervolgers dit ook voor de toekomst voor ons onnoodig make.*"

---

1) Waar feiten spreken zijn woorden overbodig.

BIJLAGEN.

Bijlage I.

UITTREKSEL UIT DE STATUTEN

DER

A.·. L.·.: P.·. N.·. L.·.

Hoofdstuk I.

DE BEGINSELEN DER A.·. LOGE: P.·. N.·. L.·.

Art. 1.

De A.·. L.·.: P.·. N.·. L.·. erkent de Natuurlijke Godsdienst — zijnde de kennis van God, den mensch, diens bestemming, zoo voor *dit* als voor een *toekomstig* leven, en zijne daaruit voortvloeijende pligten, zoo jegens God als zijne natuurgenooten — voor het *eenige* en *ware* beginsel der H.·. O.·., welker *doel* het is, den mensch, door *wetenschappelijk licht*, te veredelen, te volmaken, hem nader tot zijnen Schepper te brengen, en, door hem tot *liefde*, in den *uitgestrektsten zin des woords*, op te leiden, eene *algemeene verbroedering* onder het menschelijke geslacht te bevorderen.

Art. 2.

De *kennis van* God, en die van de menschelijke *ziel* — overeenkomstig met de maç.·. grondles: „*Ken u zelven!*" — voorts de kennis der *algemeene Zedekunde*, en van dat gedeelte der *critische Historiekunde*, hetwelk met de *Geschiedenis der Wijsbegeerte en der Natuurlijke Godsdienst* in verband staat, alsmede de daartoe vereischte *Logische* kennis, maken dus de onderwerpen der studie van den V.·. M.·. uit.

De A.·. L.·.: P.·. N.·. L.·. stelt het dus *al* haren leden tot eenen onovertreedbaren pligt, zich met de borst op de kennis dezer maçon.·. wetenschappen toe te leggen, en dus op geenen werkavond, waarop de *maçon.·. cursus* wordt voortgezet, zonder *gewigtige beletselen* afwezig te blijven.

ART. 3.

De Loge dus eene *school voor de bespiegelende Wijsbegeerte* zijnde, zullen, daarmede overeenkomstig, hare symbolische versierselen smaakvol, doch hoogst eenvoudig en vrij van praal en zinnelijkheid wezen.

ART. 4.

Onder deze allegorische versierselen erkent de A.·. L.·.: P.·. N.·. L.·. den Troon — naar het *ware* beginsel der Orde — als het symbolum der absolute W.·. K.·. S.·., dus, als het zinnebeeld van den Opperb.·. des heelals. De Voorz.·. Mr.·. slechts de *eerste* onder *zijne gelijken* zijnde, zal zich dus *nooit* op den Troon, maar op eenen stoel vóór den Troon plaatsen.

ART. 5.

De H.·. O.·. erkennende en leerende, dat, in de *zedelijke* wereld, alle menschen, als *broederen*, aan elkander *gelijk zijn*, zoo erkent ook de A.·. L.·.: P.·. N.·. L.·. geen *ander* onderscheid tusschen BB.·., dan dat, hetwelk van den *inwendigen* mensch uitgaat. Zij *verwerpt* daarom alle *onderscheidende versierselen*, en stelt het allen BB.·. tot een *onovertreedbaar gebod*, om het hun door de L.·. gegevene tablier — als het symbolum niet alleen van *reinheid* en *onschuld*, maar ook van de *gelijkheid*, welke er onder BB.·. moet heerschen — zonder eenig gouden of zilveren borduursel, te allen tijde te dragen.

ART. 6.

Uitgaande van hetzelfde *groote beginsel* der H.·. O.·., hetwelk het eenige onderscheid tusschen BB.·. in den *inwendigen mensch*, dat is, in eene *hoogere geestontwikkeling en gelouterder deugden*, zoekt, stelt zij verder vast, dat zij slechts de *drie* onderscheidende graden van L.·., G.·. en M.·., met de

daaraan verbondene *woorden*, *teekens* en *aanrakingen*, erkent, als de éénige, welke aan het *oorspronkelijke wezen* der Vrijmetselarij eigen zijn, en die ook, in *alle historische* documenten der O.·., onder den naam van "*de drie graden der blaauwe V.·. M.·.*", als de eenige *echte* en *oorspronkelijke* graden der H.·. O.·. erkend zijn. *Verwerpende zij dus alle overige, zoogenaamde hoogere graden en ritualen!*

Art. 7.

Zij zal daarom ook de graden van G.·. en M.·., *als onderscheidingen, welke alleen op verdiensten steunen*, niet voor geld veil hebben; maar is bereid om die aan den *verdienstelijke*, als het loon voor gemaakte vorderingen in de K.·. K.·. te *geven*, na zich vooraf door een *gezet onderzoek* in eene opene L.·., op de wijze, als nader zal worden omschreven, van de gemaakte vorderingen dezer BB.·., en de regtmatigheid hunner aanspraak op deze graden overtuigd te hebben.

Art. 8.

De L.·. zal het dus ook bijzonder den nieuw-aangenomene tot pligt stellen, om, door aanhoudenden ijver, te trachten zich in de maç.·. wetenschap te volmaken, en de voormelde graden te verdienen.

Art. 9.

Daarom zal zij den Candidaat — na hem behoorlijk onderzocht, hem met de *beginselen*, vervat in Art. 1—8, bekend gemaakt, en zich *overtuigd* te hebben, dat hij deze *beginselen* in zijn hart is toegedaan — de volgende beloften, voor het Altaar der Stilzwijgendheid, en bij het *flaauwe L.·.* laten afleggen:

"Ik beloof, dat ik de mij medegedeelde geheimen der H.·. O.·. woordelijk noch schriftelijk, hetzij gedeeltelijk of geheel, aan eenen ongewijde zal mededeelen.

Ik beloof, dat ik het *groote beginsel* der H.·. O.·. met al mijne kracht en met al mijn vermogen zal trachten te bevorderen. Dat ik daartoe zal beginnen, met mij zelven meer en meer te volmaken, door mij met den meesten ijver op de maç.·. wetenschap toe te leggen.

Ik beloof, dat ik alle pligten, door de H.·. O.·. mij opgelegd, met de meeste naauwkeurigheid vervullen, en, steeds trachtende mijnen *hartstogt* aan de *rede* te onderwerpen, den wil der H.·. O.·. stiptelijk en met de meeste bereidwilligheid volbrengen zal.

Daartoe beloof ik gehoorzaamheid aan den Voorz.·. Mr.·., voor zoo verre zijne bevelen overeenkomstig zijn met de in Art. 1—8 ontwikkelde beginselen der H.·. O.·., alsmede bereidwilligheid, om mij de vermaningen van hen ten nutte te maken, welke óf Bestuurders dezer werkpl.·. *zijn*, óf eenen hoogeren graad der O.·. bezitten.

Ik beloof, dat ik de *Natuur* steeds zal beschouwen als den *heiligen Tempel van den Eeuwige*, en *mijn hart* als zijne *zetelplaats*. Gelijk ik nu den heiligen tempel van den Alomtegenwoordige, door geene *ongeoorloofde, onzedelijke* daad mag ontwijden; gelijk ik dáár *orde* en *harmonie* moet trachten te onderhouden, zoo zal ik ook steeds mijn hart, zorgvuldig, zelfs tegen *elke onedele drift*, ja *tegen elke onzuivere* gedachte bewaken, om den *zetel des Allerhoogsten* niet te ontwijden. Daarom zal ik trachten dit mijn hart te zuiveren *van allen haat*, en het vatbaar te maken voor de *reinste en opregtste liefde* jegens *al* mijne natuurgenooten!

Ik beloof, dat ik onophoudelijk zal trachten *mij zelven* te leeren kennen, en mijne zwakheden *in de bronnen* op te sporen, ten einde die te overwinnen, en mijnen wandel op aarde meer en meer te zuiveren, om *mijnen Schepper meer gelijk te worden, mijne zending op aarde, naar zijnen wil te vervullen, en mij zoo waardig voor te bereiden tot het hemelsche Vaderland!*

Ik beloof, dientengevolge, dat ik mij onophoudelijk ten strijde zal toerusten, tegen *hartstogt en zinnelijkheid;* dat ik zal trachten, mij *boven het aardsche* te verheffen, en dat ik zorgvuldig zal waken, om *al mijne pligten*, zoo in mijne burgerlijke en maatschappelijke, als maç.·. betrekking, *zonder er ooit eenig offer voor te schromen*, te vervullen, ten einde, zoo veel in mijn vermogen is — ter eere van den Opperb.·. des heelals, en ter bevordering van *mijne* volmaking en die van *al* mijne natuurgenooten, *zonder onderscheid* — in *al* deze mijne be-

trekkingen, slechts *het goede* rondom mij te verbreiden, naar het voorbeeld van mijnen *Vader in den Hemel*, welke *al zijne schepselen, zonder onderscheid, met zijne liefde* omvat en *allen* zegent. Daarom ook zal ik trachten — voor zoo ver het in mijne krachten is gelegen — nooit mijne ooren voor de kreten mijner *noodlijdende* en *mijne hulp* inroepende medemenschen te sluiten, *opdat ook de Eeuwige mij genadiglijk verhoore, ten dage als ik tot Hem smeek.*

Ik beloof, dat ik de *nederigheid* steeds huldigen, en mijn gedrag dermate zal trachten in te rigten, dat ik der menschheid tot *heil* en der Orde tot *sieraad* verstrekke, opdat het voor allen ten klaarste blijke, dat een *waar* V.·. M.·. *de opregtste vereerder van den Opperb.·. des heelals, de braafste burger, de warmste vriend, de dankbaarste zoon, de getrouwste en naauwgezetste man en vader*, in één woord, *de deelnemendste broeder, niet alleen voor zijne ordesbroederen, maar voor al zijne natuurgenooten is!*

Ik beloof eindelijk, dat ik het van *al* mijne BB.·. in dank zal aannemen, wanneer zij, in geval van *dwaling*, mijne voeten op *het regte pad* terugbrengen, en ik sta toe, dat zij mij, *als het heilige licht der O.·. onwaardig, verstooten*, wanneer ik, *onverbeterlijk*, van deze *grondlessen* der H.·. O.·. afwijke. De Eeuwige *hoort deze vrijwillige gelofte, in dit plegtige uur afgelegd!*"

Art. 10.

De A.·. L.·.: P.·. N.·. L.·. stelt het den Voorz.·. Mr.·. tot pligt, te waken, dat aan elken nieuw-aangenomene — even als elken te affileeren B.·. — een afschrift van deze belofte, *tot gestadige herinnering aan al zijne pligten*, onmiddellijk na zijne aanneming worde ter hand gesteld.

Hoofdstuk II.

Over de werkzaamheden, het onderwijs en de inwendige inrigting der werkplaats.

Art. 11.

Maandelijks zal de A.·. L.·.: P.·. N.·. L.·. *twee* bijeenkomsten houden. De eene, onder den titel van *gewonen werkavond*, bepaaldelijk te houden op den *derden maandag* van elke maand; de andere, onder dien van *huishoudelijke* vergadering, te houden op een' daartoe door den Voorz.·. Mr.·. te bepalen avond; behoudens de werkavonden voor de graden van G.·. en M.·., insgelijks door den Voorz.·. Mr.·., doch in overleg met de, bij Art. 37 Hoofdst. III, omschrevene commissie te bepalen.

Art. 12.

Op den *gewonen* werkavond, zal de arbeid bestaan in:
a. Het aannemen van Candidaten;
b. Het affileeren van BB.·. V.·. M.·. tot leden van P.·. N.·. L.·., en
c. Het onderwijs.

Art. 13.

Het onderwijs zal bestaan in een' geregelden cursus over de Maç.·. Wetenschap, en de kennis der nevenvakken, zonder welke de Vrijë Metselaar den geest en de bedoeling der Orde *niet weten*, zijn standpunt als V.·. M.·. *niet kennen*, en dus ook de op hem berustende ordespligten *niet vervullen* kan.

Art. 14.

De strekking van dit onderwijs moet wezen, om den V.·. M.·., zonder van hem een' geleerde te willen maken, met die *encyclopedische* kennis toe te rusten, welke hem kan doen rijp worden, voor het bespiegelend wijsgeerige stelsel van *de Natuurlijke Godsdienst.*

ART. 15.

Dit onderwijs zal *cursusmatig* gegeven worden door den Voorz.·. Mr.·.; zullende het echter elken Br.·. vrijstaan, om zijne denkbeelden, hetzij over reeds vroeger door den Voorz.·. Mr.·. behandelde punten, of over onderwerpen van eigen nadenken, in de *huishoudelijke* vergadering, voor te dragen; mits, acht dagen vóór de vergadering, waarin hij deze zijne gedachten bij wijze van Teekenpl.·. wil voordragen, daarvan aan den Br.·. Secretaris kennis gevende, opdat deze het, op het programma van de op dien avond te verrigten werkzaamheden kunne vermelden.

ART. 16.

Bij eenigzins gevorderden cursus, zal de Voorz.·. Mr.·. — tot meerdere oefening van de BB.·. — aan zoodanige BB.·., *welke dit verlangen*, beurtelings stoffen opgeven, om daarover, in eene eerstkomende *huishoudelijke* Vergadering, hunne denkbeelden, in eene voor te dragen Teekenpl.·., te ontwikkelen.

ART. 17.

Alle BB.·. dus tot spreken gemagtigd zijnde, en door oefening daartoe bekwaam gemaakt wordende, zal de L.·.: P.·. N.·. L.·. ook *geene* eigenlijke of vaste BB.·. redenaren aanstellen.

ART. 18.

De *huishoudelijke* vergadering wordt bijgewoond, door *alle* leden van P.·. N.·. L.·.

Hoofdstuk V.

ART. 67.

De B.·. Aalmoezenier ontvangt alle liefdegiften, en geeft het bedrag van de op elken avond ontvangene som, aan den Br.·.

Eersten Secretaris, ter aanteekening in de Notulen op. Voorts bestuurt hij die kas, welke voor weldadige doeleinden strekt, als volgt:

Elken avond deelt hij de som der ontvangene liefdegiften in twee gelijke deelen; de eene helft daarvan stelt hij dadelijk aan den Br.·. Thesaurier ter hand; de andere houdt hij onder zich.

Die helft nu, welke hij onder zijne berusting behoudt, is beschikbaar voor *dadelijke* ondersteuning, en over deze gelden beschikt dan ook de Br.·. Aalmoezenier geheel vrij, en deelt daarvan liefdegiften uit aan BB.·., welke zich voor ongelukkigen tot hem wenden. De handteekening des ontvangenden Br.·. decharcheert hem voor de aan dien Br.·. uitgereikte som, en deze gezamenlijke handteekeningen valideren hem, in de verantwoording van de hoofdsom.

De overige helft van deze gelden, en alle overige beschikbare active middelen der L.·., in handen van den Br.·. Thesaurier berustende, zullen tot *duurzame*, *weldadige doeleinden* worden aangewend, en zoo mogelijk opgevoerd worden tot een FONDS VAN WELDADIGHEID, bestaande uit:

1°. Een weduwen-fonds. 2°. Een fonds tot opvoeding van weezen. 3°. Een fonds tot ondersteuning van hoogbejaarde, voor ligchaams-arbeid ongeschikte en behoeftige BB.·. 4°. Een hulpfonds tot geldleening zonder rente. Alles op nader vast te stellen grondslagen.

Bijlage II.

VRAGEN, TER BEANTWOORDING VOOR DE LEDEN, OP DE HUISHOUDELIJKE VERGADERINGEN, VOOR HET WERKJAAR 1853/54.

I. Zou de overtuiging van de onsterfelijkheid der ziel den zelfmoord, bij zware rampen die ons treffen, ook kunnen regtvaardigen? Met andere woorden: Zou de zelfmoord, in *bijzondere gevallen*, kunnen beschouwd worden als *niet* strijdig met de *zuivere zedekunde?*

II. Wat is de wezenlijke eigenschap onzer denkkracht, die men het *geweten* noemt, en met welke *andere* eigenschappen der ziel is dit *geweten* het naauwste en innigste verbonden?
III. Hoe is het geweten naar *zijnen aard* bepaald? Met andere woorden: In hoe vele soorten kan het, naar zijne *verschillende uitingen*, verdeeld worden?
IV. Wat draagt het *geweten* dus tot 's menschen geluk of ongeluk bij? En wat laat zich hieruit omtrent het stelsel van straf en belooning na dit leven, in verband met de Goddelijke regtvaardigheid, afleiden?
V. In welke betrekking staat dit alles tot de eerste vraag?

Bijlage III.

VRAGEN VOOR DEN DERDEN GR.·. AAN BB.·. GEZELLEN, LEDEN VAN DE A.·. L.·.: P.·. N.·. L.·., DIE TOT EEN DERDEN GR.·. WENSCHEN BEVORDERD TE WORDEN.

Uit hetgeen U, bij de verklaring van het Tableau voor de graden van Leerl.·. en Medgez.·. — zoo wel uit de beteekenis van elke der symbolische figuren in het bijzonder, als uit de volgorde en het verband dezer figuren over het algemeen — is voorgedragen, zal het U genoegzaam zijn gebleken, dat er door het Tableau, in verband met de overige Loge-versierselen, een diep doordacht, systematisch, en gestreng logisch Stelsel is uitgedrukt, dat, bij het ontwikkelings- en opvoedings-systeem, hetwelk de Orde voorschrijft, tevens het zedelijke Leerstelsel, alsmede — voornamelijk echter in verband met de overige Loge-versierselen — het Wijsgeerige Geloofstelsel der Orde bevat.

Deze vereenigde Stelsels worden dus in de Tempelen der V.·. M.·. door Symbolen aanschouwelijk voorgesteld. Die Symbolen verzinnelijken echter slechts de Stelregels of Grondstellingen, welke door de Orde zijn opgesteld. Zij zijn dus eigenlijk slechts de resultaten — slotsommen of uitkomsten — van diepe wetenschappelijke nasporingen en bespiegelingen, die voor den echt wetenschappelijk gevormden V.·. M.·. eerst dan kracht

van waarheid verkrijgen, wanneer hij de sluit-ketenen kent, waaruit zij zijn voortgevloeid, en waardoor hare onomstootelijke waarheid kan bewezen worden.

Van den Mr.·. V.·. M.·., welke in de beide eerste Gr.·. de gelegenheid gehad heeft het Tableau en de versierselen van den Tempel in al hunne bijzonderheden te leeren kennen, wordt dan met regt gevorderd, dat hij al deze deelen nu ook in hun gezamenlijk verband wete zamen te vatten, en tot één totaal-stelsel te verbinden; dus, dat hij in staat zij, aan te toonen en op te geven:

Ten Eerste: Alle Wijsgeerige, zoo wel als Zedelijke Grondstellingen, welke door de Symbolen van het Tableau en van de overige Tempel-versierselen — zoo wel naar hunne individuële natuur en wezen, als naar hunne volgorde en hun verband — verzinnelijkt, of aanschouwelijk voorgesteld worden.

Ten Tweede: Dat hij al deze Grondstellingen ook gestreng logisch wete te bewijzen, opdat zij voor hem heldere waarheden, onomstootelijke overtuigingen, en niet enkel geloofsvormen worden.

Billijk worden dus den Mr.·. V.·. M.·. de volgende vragen voorgesteld:

I. In welk verband staat het Tableau tot de overige Tempel-sieraden? En welk geheel vormt het daarmede?

II. Tot welke wijsgeerige school behoort dus de Orde, en door welke symbolen geeft zij dit haar stelsel te kennen?

III. Hoe kan, uit hetgeen door de hier bedoelde zinnebeelden of symbolen wordt voorgesteld, het bestaan van een' God bewezen worden? Met andere woorden: Door welke keten van Logische Sluitredenen, zou men, op de door dit symbool ten grondslag gelegde Leerstelling voortbouwende, het bestaan der Godheid kunnen bewijzen?

IV. Welke eigenschappen stelt de Orde, door dit zelfde symbool, als de hoofd-eigenschappen van het noodzakelijke, het eeuwige Wezen voorop, en, welke andere eigenschappen laten zich, tot klaarder kennis van het Goddelijke Wezen, hieruit afleiden?

V. Hoe bewijst gij, uit de symbolen, dat de Orde geene twee noodzakelijke wezens aanneemt, maar dat zij het Heelal — de materie — voor geschapen houdt?

VI. Door welk symbool verkondigt de Orde, dat zij geen Lucaniaansch, Aristoteliaansch, Pseudò-Platonisch, Xenophantisch, Spinozistisch stelsel, enz. huldigt; maar dat zij eenen God, afgescheiden van zijne schepping, verkondigt?

VII. Welk denkbeeld vormt de Orde zich van den Schepper tegenover zijne schepping? Met andere woorden: Door welk symbool beantwoordt de Orde de vraag: "Wanneer er een God bestaat, afgescheiden van zijne "schepping, wat doet dit Wezen dan na de schepping?"

VIII. Hoe bewijst gij, dat ook deze grondstelling der Orde eene positive waarheid is?

IX. Wat leert de Orde — en door welk symbool — omtrent de regering der wereld? Erkent zij ergens noodlot of toeval in het wereldbestuur? En hoedanig beschouwt zij dus de wereld? Met andere woorden: Hoe stelt zij zich de wereld, ondanks alle schijnbare onvolmaaktheden in het individuele, en dus ook, ondanks al het schijnbaar physieke en zedelijke kwaad, voor? Welke schoonheid meent dus de Orde, als zij over Wijsheid, Kracht en Schoonheid spreekt? En hoedanig beschouwt zij dan het zedelijke kwaad in de wereld?

X. Onder welke totaal-begrippen stelt zij zich dus het eeuwige Wezen voor, en door welk symbool?

XI. In hoe vele klassen deelt de Orde alle geschapene wezens af, en door welke symbolen?

XII. Worden de verschillende schepselsoorten ook door verschillende wetten bestuurd, of leert de symboliek der Orde hieromtrent iets anders?

XIII. In welk verband staat dit alles met het symbolische beeld van den Tweeden Gr.·., omtrent de kleinoodiën van den Tempel, uitgedrukt door het Tableau?

XIV. Welk gewigtig wijsgeerig — maar vooral zedekundig — Leerstelsel staat hiermede in verband, en door welk symbool wordt het aanschouwelijk voorgesteld?

XV. Wat volgt hieruit, omtrent de wijze van 's menschen ontwikkeling? Moet die, volgens de leer der Orde, middellijk, of onmiddellijk — dat is uit ingeschapene krachten — geschieden? En welke symbolen kunnen ons hierin voorlichten?

XVI. Wat leert de Orde, en door welke symbolen, omtrent den zedelijk vrijën wil? Erkent of loochent zij dien?

XVII. Wat leert zij omtrent 's menschen bestemming en toekomst? En door welke symbólen verzinnelijkt zij hare leer hieromtrent.

XVIII. Van welk standpunt, wil de Orde, dat de Mr.·. V.·. M.·. beginne het leven te beschouwen, om het doel des levens te doorgronden?

XIX. Welk zedekundig leerstelsel trekt de Orde op deze stevige grondslagen op?

